

ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม
ในจังหวัดสตูล : กรณีศึกษา “เปริซันติง” (bersanding)

*A Study of Traditional Muslim Marriage Ritual
in Satun Province: A Case Study of “Bersanding Ceremony”*

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยการสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่าย คณะผู้วิจัย
ใคร่ขอขอบคุณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ได้สนับสนุนงบประมาณโครงการวิจัยนี้
ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด และประธานสภาวัฒนธรรมทุกอำเภอในจังหวัดสตูล ที่ให้คำปรึกษาใน
การดำเนินการวิจัยโดยเฉพาะ นายสุทรธรรม์ จุณณศักดิ์ศรี ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอทุ่งหว้า และ
อาจารย์กามารุดดิน อีสายะ บุคลากรจากมหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย
และให้ความร่วมมือในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตลอดโครงการ และที่สำคัญโครงการนี้สำเร็จ
สมบูรณ์ได้เนื่องจาก นายเกษม มีเสน วัฒนธรรมจังหวัดสตูล ซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ที่อำนวยความสะดวกและช่วยให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ดำเนินไปได้ด้วยดี นางสาวดา ทุ่งหว้า ผู้อำนวยการ
กลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ที่กำกับดูแลให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์
ตลอดจนนักวิชาการวัฒนธรรมจากกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมทุกคน ที่ให้ความร่วมมือ
กันในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ

คณะผู้จัดทำขอขอบคุณผู้นำหมู่บ้าน แกนนำชุมชน ที่เข้าร่วมเป็นคณะทำงาน และคอยอำนวยความสะดวกในส่วนของการประสานงานและจัดเตรียมสถานที่ในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้
การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณประชาชนในชุมชนตำบลบ้านควนและประชาชนในชุมชน
คลองเส้นเต็น อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการให้ข้อมูลและร่วมแสดง
ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล คณะผู้วิจัยขอถือ
โอกาสนี้แสดงความซาบซึ้งในความมีไมตรีจิต และความเอื้อเฟื้อที่ท่านมีต่อคณะผู้วิจัยในรูปแบบต่างๆ
ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คณะผู้วิจัย

คำนำ

รายงานการวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล : กรณีศึกษา “เบิรซันดิง” (Bersanding) ว่าด้วยระเบียบวิธีการวิจัยของโครงการวิจัยนี้ เพื่อส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อสำรวจความคิดเห็นของชาวบ้านในชุมชนคลองเส้นเต็น และชุมชนตำบลบ้านควนต่อการจัดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูล เพื่อสำรวจความต้องการในการจัดทำพิธีเบิรซันดิงของชาวบ้านในชุมชนคลองเส้นเต็นและชาวบ้านในชุมชนตำบลบ้านควน และเพื่อวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมสูญหายไปจากจังหวัดสตูล

ในการดำเนินโครงการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยซึ่งประกอบด้วยวัฒนธรรมจังหวัด นักวิชาการวัฒนธรรมและบุคลากรจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล คณะกรรมการจากสภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล อาจารย์จากมหาวิทยาลัยทักษิณ ผู้นำหมู่บ้านและแกนนำชุมชนในพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย ได้นำความรู้เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูลในส่วนของวัตถุประสงค์ ความเป็นมา วิธีการปฏิบัติต่างๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ฟื้นฟู ให้ชนรุ่นหลังได้รู้จัก รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้มีการนำประเพณีดั้งเดิมกลับมาอยู่คู่ชุมชนอีกครั้ง และคณะผู้วิจัยหวังว่ารายงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษาและผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล

คณะผู้วิจัย

ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมใน
จังหวัดสตูล : กรณีศึกษา “เบิรซันดิง”

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล : การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน
ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม: กรณีศึกษา ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม
ในจังหวัดสตูล : กรณีศึกษา “เบิรซันดิง” (Bersanding)
อาจารย์ที่ปรึกษา: รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ, ๕๓ หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม (๒) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของชาวบ้านในชุมชนคลองเส้นเต็นและชุมชนตำบลบ้านควน ต่อการจัดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูล (๓) เพื่อสำรวจความต้องการในการทำพิธีเบิรซันดิงของคนในชุมชนคลองเส้นเต็นและคนในชุมชนตำบลบ้านควน (๔) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมสูญหายไปจากจังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวบ้านในชุมชนคลองเส้นเต็น และชุมชนตำบลบ้านควน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล การจัดเก็บข้อมูล ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการจัดเวทีเสวนา การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การหาค่าเฉลี่ยจากแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และจัดเวทีเสวนามาวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

ผลการวิจัยสรุปว่า

๑. จากการวิจัย ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตลอดการวิจัย ซึ่งนอกจากจะเป็นผู้ให้ข้อมูลแล้วยังช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ติดต่อประสานงาน อำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเห็นความสำคัญของประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่นและมีความเข้าใจในการดำเนินงานวัฒนธรรมมากขึ้น
๒. คนในชุมชนต้องการให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่ ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมไว้ เพราะแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชน และเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของประเพณีแบบดั้งเดิมที่คนรุ่นก่อนเคยปฏิบัติกันมา ต้องการให้สังคมให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้ โดยการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เป็นการส่งเสริมให้คนเห็นความสำคัญของประเพณีแบบดั้งเดิมของท้องถิ่น และต้องการให้มีการเผยแพร่ให้กับประชาชนในจังหวัด อื่นๆ หรือชาวต่างชาติได้รู้จัก
๓. ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังต้องการให้มีการจัดเบิรซันดิง ถึงแม้ไม่ได้เป็นการสร้างความตื่นเต้นให้กับคู่บ่าวสาวในการเจอกันเหมือนสมัยก่อน แต่ถือว่าการสร้างสีสันให้กับงานแต่งงาน ทำให้คู่บ่าวสาวมีเรื่องราวที่น่าประทับใจให้จดจำ และยังเป็น การสืบทอดประเพณีอันดีงามที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติกันมา
๔. ปัจจุบันนี้ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมยังไม่ได้สูญหายไปจากชุมชน แต่มีแบบแผนของการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากผู้นำศาสนาไม่เห็นด้วยกับการจัดประเพณีดังกล่าว เพราะถือว่าไม่ได้เป็นบทบัญญัติของหลักการศาสนาอิสลามและมีการปฏิบัติในบางส่วนที่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม

หัวหน้าโครงการ.....นายเกษม มีเสนา.....ลายมือชื่อหัวหน้าโครงการ.....
ประเภทสื่อ.....พิธีกรรม.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีงบประมาณ.....๒๕๕๑.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

Satun province cultural office : The Research Study of Participating to Cultural Network and Community for Cultural Management : A Study of Traditional Muslim Marriage Ritual in Satun Province: A Case Study of “Bersanding Ceremony”
Faculty Advisor: Assoc. Prof. ,Ph.D. Kanjana Kaewthep, 93 page.

The purpose of this Research is (1) To encourage the community participation and Cultural Network and Community for Cultural Management. (2) To survey Klongsenten and Tambon Bankuan Communities opinions about the traditional Muslim Wedding ritual in Satun province. (3) To know that both Communities still need “Bersanding Ceremony” to be held as in the past or not. (4) To Analyse the cause and the factor of traditional Muslim Wedding ritual has lost from Satun Muslim community. Group example are Klongsenten and Bankuan communities of Muang District, Satun province. To collect datas by using questionnaires, interview and discuss. For the data analysis we use the average from questionnaires, interview datas and discuss analysis essence and present those datas in the type of expression.

Conclusion

(1) From the research we know that communities provide good cooperation. Not only giving details of datas , but also sharing to collect and analyse datas for coordinating to get convenience in working . They appreciate how the original local tradition is and understand cultural work well.

(2) The people in the communities hope for conserving, developing and diffusing the traditional Muslim wedding ceremony as it shows the identity of the community and encourage the community members to realize the importance of the traditional ceremony that their ancestors had followed and maintained. They also hope for the society to place importance on this culture through arranging the activities or projects to encourage people to pay attention to this traditional ceremony. They hope for diffusing the culture to other provinces or foreigners, making local people proud of maintaining their own cultural identity.

(3) Majority of the people in both communities still need to hold “Bersanding Ceremony” although it is not exciting for the bride and bridegroom at the first time they met, but in bright time of the wedding, sometime the couples have the high impression for the good memory and it’s also to conserve tradition which their ancestors do in the former time.

(4) At present, the wedding ritual has been followed in the community; though, the pattern of the practice has been changed some as the religious leaders don’t agree with this ceremony. The reasons are that the ceremony isn’t the requirement under Islamic Law and some practices of the ceremony are forbidden.

Head of the Project MR. KASEM MESEN **signature**

Type of medium Ritual medium **signature of Faculty Advisor**

Fiscal year 2008 **signature of Adjunct Faculty Advisor**

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
Abstract	ค
บทที่ ๑ บทนำ	๑
- ความเป็นมาของการวิจัย	๑
- วัตถุประสงค์	๒
- ขอบเขตของการวิจัย	๒
- นิยามศัพท์เฉพาะ	๒
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๓
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๔
- กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม	๔
- ความหมายของวัฒนธรรม	๕
- ประเพณี	๑๒
- การสมรส	๑๔
- การแต่งงานในอิสลาม	๑๕
- บทบัญญัติในอิสลามเกี่ยวกับการแต่งงาน	๑๕
- ขั้นตอนการแต่งงานตามระบอบอิสลาม	๑๖
- ประเพณีการแต่งงานของชาวไทยมุสลิม	๒๑
- การแต่งงานของไทยมุสลิมภาคใต้ในอดีต	๒๔
- การแต่งงานของไทยมุสลิมภาคใต้ในปัจจุบัน	๓๒
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีการวิจัย	๓๖
- รูปแบบการวิจัย	๓๖
- ประชากรที่ศึกษา/กลุ่มตัวอย่าง	๓๖
- เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	๓๗
- วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๐
บทที่ ๔ ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	๔๑
- ผลการศึกษา	๔๑
- ข้อเสนอสรุป	๕๕
- ข้อเสนอแนะ	๕๖
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ประวัติผู้วิจัย	

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญของปัญหา

จังหวัดสตูลในมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ประเพณีต่างๆ ของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูลจึงเหมือนกับประเพณีของชาวมาเลเซีย โดยเฉพาะประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิม ปัจจุบันประเพณีดังกล่าวไม่เป็นที่นิยม เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความคิด ค่านิยม และแบบแผนของการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่ยังมีภูมิปัญญาที่มีความรู้และเคยปฏิบัติ ซึ่งพบว่ายังคงมีอยู่ในบางชุมชน ได้แก่ ชุมชนคลองเส้นเต็น และชุมชนตำบลบ้านควน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ทั้งสองชุมชนเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษาพูดเป็นภาษามลายู ในอดีตเคยมีการจัดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในชุมชน ซึ่งเป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของคนมุสลิมในชุมชน

การแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล ประกอบด้วยการเข้าพิธีนิกะห์ (การเข้าพิธีสมรสตามหลักการของศาสนาอิสลาม) หลังจากนั้นจะนิยมจัดงานฉลองสมรส การฉลองสมรส เป็นการสร้างความสนุกสนาน ในบรรยากาศของการแต่งงาน โดยมีการขอพรให้กับคู่บ่าวสาวโดยผู้นำศาสนา มีขบวนแห่ขันหมากเจ้าบ่าว มีการเลี้ยงอาหารแขกที่มาร่วมงาน ในขั้นตอนของการแต่งงานประกอบด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง แต่มีขั้นตอนหนึ่งที่น่าสนใจพบเห็นได้จากการแต่งงานในอดีตแต่ในปัจจุบันนี้ได้สูญหายไปจากประเพณีการแต่งงาน นั่นคือ การเบิรชันดิง คือมีการตกแต่งบัลลังก์สำหรับเป็นที่นั่งของคู่บ่าวสาว มีการประดับประดาผ้าสี ไฟกระพริบ ดอกไม้สด หรือดอกไม้แห้งที่อาจผลิตเองจากกระชาย่นหรือหาซื้อตามท้องตลาด ขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าภาพ ด้านหน้าของบัลลังก์ จะมีผ้าม่านกั้นไว้เพื่อไม่ให้แขกที่มาในงานเข้ามาพลุกพล่านบริเวณบัลลังก์ ส่วนแขกที่มาที่จะนั่งคอยชมโหมของเจ้าสาวหน้าผ้าม่าน เมื่อเจ้าบ่าวมาถึงบริเวณหน้าบัลลังก์ จะเข้าไปนั่งเลยไม่ได้จะต้องรอจนกว่าหมอสาวจะอนุญาตให้เจ้าบ่าวเข้าไป คือการทำให้หมอสาวหรือญาติฝ่ายเจ้าสาวยินยอมให้เข้าไปนั่งบนบัลลังก์ โดย เจ้าบ่าวจะต้องถูกสัมภาษณ์หรือตอบคำถาม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคำถามที่เป็นการหยอกล้อกันหรือกลั่นแกล้งกันระหว่างหมอสาวกับหมอบ่าว วัตถุประสงค์ คือ การสร้างความสนุกสนานแก่แขกที่มาร่วมงานที่นั่งอยู่บริเวณด้านหน้าบัลลังก์ และนอกจากนี้เจ้าบ่าวจะต้องเตรียมแก้ว แหวน เงิน ทอง ขนม บุหรี่ ฯลฯ เพื่อเป็นค่าไถ่อีกด้วย ทั้งนี้เป็นเจตนาให้เกิดความสนุกสนานและทรมานใจเจ้าบ่าวที่อยากจะเข้าไปนั่งเคียงคู่กับเจ้าสาวใจจะขาด เมื่อฝ่ายเจ้าสาวพอใจแล้วจึงเปิดม่านออกเป็นการอนุญาตให้เจ้าบ่าวไปนั่งเคียงคู่กับเจ้าสาวทางด้านขวามือ แต่ถึงอย่างไรเจ้าบ่าวก็ยังไม่มีโอกาสได้มองเห็นหน้าเจ้าสาวเพราะฝ่ายเจ้าสาวจะนำผ้าที่ตกแต่งอย่างสวยงามมาปิดหน้าเจ้าสาวไว้ และเมื่อเจ้าบ่าวขึ้นนั่งบนบัลลังก์แล้ว ฝ่ายเจ้าบ่าวก็จะเอาผ้าแบบเดียวกับของเจ้าสาวปิดหน้าเจ้าบ่าวเช่นกัน เมื่อทั้งคู่นั่งเคียงคู่บน

๑

ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล :
กรณีศึกษา “เบิรชันดิง”

บัลลังก์เรียบร้อยแล้ว ผู้นำศาสนาอิสลามเตรียมพร้อมที่จะอ่านคู่มือขอพรจากพระเจ้า แล้วทั้งสองฝ่ายก็จะเอาพื้ดอกออกจากหน้าของคู่บ่าวสาว ทุกคนบริเวณงานจะยกมือขอคู่อร์พร้อมกับคู่บ่าวสาว ร่วมกันขอพรให้ทั้งคู่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดกาล และผู้นำศาสนาจะให้คู่บ่าวสาวจับมือกัน (สลาม) ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ทั้งคู่ได้เห็นหน้ากันเป็นครั้งแรก และหลังจากนั้นบรรดาญาติผู้ใหญ่และแขกที่มาร่วมงานของทั้งสองฝ่ายจะร่วมกันถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก

ปัจจุบันประเพณีการแต่งงานดังกล่าว ได้สูญหายไปจากจังหวัดสตูล และลักษณะของการปฏิบัติต่างๆ ก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีการปรับเปลี่ยนประยุกต์ไปตามวัฒนธรรมตะวันตก เช่น การตั้งโต๊ะรับชอง การที่หนุ่มสาวเดินมาถ่ายรูปร่วมกับแขกที่โต๊ะอาหาร การจัดเวทีให้คู่บ่าวสาวขึ้นไปพูด ซึ่งพบได้จากงานแต่งงานของทุกศาสนา ไม่ใช่เฉพาะการแต่งงานของมุสลิม การกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีการปฏิบัติกันในการแต่งงานของคนในอดีตแต่พบได้จากวัฒนธรรมของชาวตะวันตก นอกจากนี้ก็เกิดจากปัจจัยอื่นๆ ที่เข้ามามีบทบาทต่อชุมชน ทำให้ประเพณีดังกล่าวได้สูญหายไปจากชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ไม่รู้จักประเพณีดั้งเดิมที่เคยแสดงถึงความป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และขาดโอกาสในการได้รับการถ่ายทอดจากภูมิปัญญาที่มีความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน

จังหวัดสตูล โดย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล สภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล มีหน้าที่ในการส่งเสริม ประสานการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและกระตุ้นให้เกิดความหวงแหนในศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมเก่าแก่ที่เคยปฏิบัติกันมา และร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูให้คงอยู่คู่ชุมชนสืบไป จึงได้ดำเนินโครงการวิจัยประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูลขึ้น

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม
๒. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของชาวบ้านในชุมชนคลองเส้นเต็นและชุมชนตำบลบ้านควนต่อการจัดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูล
๓. เพื่อสำรวจความต้องการในการจัดทำพิธีเบิรชันดิงของชาวบ้านในชุมชนคลองเส้นเต็นและชาวบ้านในชุมชนตำบลบ้านควน
๔. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมสูญหายไปจากจังหวัดสตูล

๑.๓ ขอบเขตในการศึกษา

การแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมในชุมชนคลองเส้นเต็นและชุมชนตำบลบ้านควน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล โดยเฉพาะพิธีฉลองสมรส

ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล :
กรณีศึกษา “เบิรชันดิง”

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ

๑. นิเกษ์ คือ การผูกนิติสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงเพื่อเป็นสามีภรรยา กัน โดยพิธีสมรส ตามหลักการของศาสนาอิสลาม เป็นการจดทะเบียนตามกฎหมายอิสลาม ซึ่งจะไม่จดทะเบียนสมรสตามกฎหมายไทยก็ถือว่าไม่ผิดกฎหมาย

๒. เบิรซันดิง คือ การฉลองสมรสหลังพิธีการแต่งงานของศาสนาอิสลาม

๓. คูอาร์ คือ การวิงวอนขอพรจากพระองค์อัลลอฮ์ (ซ.บ.)

๔. หมอบ่าว คือ ผู้สูงวัยของฝ่ายเจ้าบ่าวที่ทำพิธีสมรส ซึ่งเชื่อว่าเป็นผู้ที่มีคาถาอาคม สามารถปิดเป่าให้พิธีสมรสพ้นจากสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย

๕. หมอสาว คือ ผู้สูงวัยของฝ่ายเจ้าสาวที่ทำพิธีสมรส ซึ่งเชื่อว่าเป็นผู้ที่มีคาถาอาคม สามารถปิดเป่าให้พิธีสมรสพ้นจากสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย

๖. อัลลอฮ์ คือ พระเจ้าที่มุสลิมนับถือเหนือสิ่งอื่นใด

๗. สลาม คือ การจับมือกันเพื่อเป็นการแสดงความเคารพและทักทายกันในชาวมุสลิม

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานวัฒนธรรม

๒. เยาวชนรุ่นใหม่รู้จักประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม

๓. มีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเกิดขึ้นในท้องถิ่น

๔. คนรุ่นใหม่หันมาทำจัดงานแต่งงานแบบดั้งเดิมมากขึ้น

๕. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติงานต่อไป

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม (participation)

การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

ผลดีต่อการบริหารจัดการเครือข่าย

๑. ทำให้การบริหารหรือการพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายเป็นไปได้เป็นอย่างดี รอบคอบ เพราะเป็นการระดมแนวคิด จากบุคคลที่มีความหลากหลาย ทั้งความรู้ และประสบการณ์

๒. ทำให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยมีให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้องอันเกิดผลเสียหายแก่เครือข่ายได้

๓. เป็นการขจัดปัญหา มิให้การดำเนินนโยบายใด ๆ มีผลต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมในการดำเนินการต่อทุกฝ่ายได้

๔. ก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี ทำให้การบริหารเครือข่ายเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ขอความร่วมมือง่าย

๕. การรวมตัวกันของบุคคลเป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมให้เป็นไปได้ตามวัตถุประสงค์และตรงเป้าหมาย โดยทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

หลักการมีส่วนร่วม

หลักของการมีส่วนร่วม ในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้อง

๔

ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล :
กรณีศึกษา “เป็รชันดิง”

เป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (meaningful participations) ไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น

ถ้าการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรมก็ต้องนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าผู้มีอำนาจเห็นว่าการตัดสินใจนั้นไม่เหมาะสม ขัดกับการตัดสินใจของการมีส่วนร่วม ก็จะต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรมที่จะเลือกตัดสินใจเช่นนั้น โดยที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้

ถ้าเห็นว่าการตัดสินใจนั้นอาจมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ควรจะต้องมี “การปรึกษาหารือ” ก็ถือว่ามีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาอีกเล็กน้อย คือได้รับฟังความคิดเห็นก่อนตัดสินใจ วิธีการที่มักจะหยิบขึ้นมาทำกันบ่อยๆ ในระดับนี้คือ “การทำประชาพิจารณ์” หรือ “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” ต้องเน้นย้ำว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องทำตั้งแต่เริ่มคิดและตระหนักถึงปัญหา (ไม่ใช่ทำเมื่อได้ตัดสินใจไปแล้วและได้รับการประท้วง) เช่น ตระหนักว่ามีปัญหาเรื่องจำนวนขยะที่เพิ่มขึ้น มีความจำเป็นที่จะต้องหาที่ทิ้งขยะ จึงจัดการให้คนมามีส่วนร่วมเพื่อคิดหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีตั้งแต่ จัดเวทีคุยกันในกลุ่มเล็ก เกาะประตูบ้าน ใช้แบบสอบถามแล้วประมวลข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่อตัดสินใจ การตัดสินใจก็ต้องฟังประเด็นต่างๆ พิจารณาทุกประเด็น และตอบคำถามให้ได้ทุกประเด็น การตัดสินใจต้องมีคุณธรรมและเป็นที่ยอมรับได้ หากไม่ทำกระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้ แต่มาทำเพียงวิธีการรับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นทางการครั้งเดียวหรือสองครั้ง ก็จะเกิดเป็นปัญหา เพราะกลายเป็นเวทีที่แต่ละฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้านมาแสดงจุดยืน ตอกย้ำความเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มายืนยันว่าฉันถูก เธอผิด เวทีนี้จึงมักจะไม่ใช่เวทีที่จะเป็นเวทีแห่งการมาพูดคุยกัน

หากมีข้อขัดแย้งกันมาก การปรึกษาหารือหรือการรับฟังความคิดเห็นเฉยๆ จะไม่เหมาะสม จำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ระดับสูงกว่า คือการร่วมเจรจาหาข้อยุติ (negotiation) หรือ เจรจา โดยมีคนกลางกำกับกระบวนการ (mediation) คนกลางที่มากำกับกระบวนการจะต้องไม่ใช่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ผู้ที่จะทำหน้าที่ตัดสินใจคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลายหรือคู่เจรจา หากทางออกที่ดีที่สุดโดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนทุกฝ่ายพอใจ

ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมระดับสูงสุดคือการลงประชามตินั้น แม้จะดูดีที่แต่ละคนสามารถลงมติ แต่ละคนทีละคนได้ แต่การลงมติดังได้เพียง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือ “เอา” หรือ “ไม่เอา” อาจจะยิ่งก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยกขึ้นอีก ถ้าสังคมยังไม่เข้าใจกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

“กระบวนการมีส่วนร่วม” เป็นกระบวนการที่จะกระจายอำนาจจากผู้มีอำนาจที่แต่เดิมมักจะใช้อำนาจเหนือ (power over หรือ power against) ตามทฤษฎีผู้มีอำนาจจะชอบที่จะใช้อำนาจเหนือ เช่น แม่ซึ่งมีอำนาจมากกว่าลูก ก็มักจะใช้อำนาจเหนือลูก สั่งให้ลูกกลับบ้านก่อนค่ำ มาถึงวันหนึ่งลูกซึ่งโตขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว ก็จะขอกลับบ้านดึก เพราะจะไปงานวันเกิดเพื่อน แม่ก็ยังใช้อำนาจเหนือให้กลับบ้านภายในหกโมงเย็น ถามว่าลูกสาวจะยังเชื่อและปฏิบัติตามไหม ตามทฤษฎีแล้ว หากผู้มีอำนาจยังใช้

อิทธิพลเหนือไปเรื่อยๆ อำนาจนั้นๆ ก็จะใช้ไม่ได้ เพราะอำนาจที่มีหรือไม่มีนั้น ไม่ใช่เรา “มี” หรือ “ไม่มี” “อำนาจ” อย่างเดียว แต่อยู่ที่คนอื่นๆ ที่อยู่รอบข้างหรือที่เราใช้อำนาจเหนือเขา นั้น เขามองว่าเราเหมาะสมที่จะมีอำนาจเหนือหรือไม่ ซึ่งบางครั้งสำคัญกว่าด้วยซ้ำไป ฉะนั้นแทนที่แม่จะใช้อำนาจเหนือหันมาใช้อำนาจร่วมกับ (power with) ลงมาพูดคุยกับลูก หาทางออกที่ดีกว่าแทนการสั่งอย่างเดียว ลูกก็จะยินดีปฏิบัติและเชื่อฟังแม่ต่อไป

การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการที่ศึปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยในห้องเรียนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม หลังจากพยายามด้วยวิธีการใช้ไม่เรียบร้อย ใช้กฎกติกาที่ครูอาจารย์ออกกฎ หรือวางระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติ แต่การยอมรับก็ยังไม่ได้ผลดีนัก ครูประจำชั้นได้ชวนนักเรียนในห้องให้ร่วมกัน “ตระหนัก” ถึงปัญหาในห้องเรียน เช่น ความสกปรก การแต่งกายนักเรียน การไม่เรียบร้อยในห้องเรียน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จะวางกติกาตนเอง จนในที่สุดได้ระเบียบปฏิบัติประจำห้องที่ครูรับ เอามาจัดพิมพ์ติดไว้ในห้องปรากฏว่าได้รับการยอมรับและการปฏิบัติตามอย่างดีกว่ากฎกติกาที่ครูกำหนดคตินั้น ตัวอย่างเช่นนี้เป็นตัวอย่างที่สามารถจะนำไปใช้ในองค์กรหรือรัฐวิสาหกิจที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะเป็นเครื่องมือของการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพต่อไป

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) คือ การบริหารราชการที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารและดำเนินงานของรัฐ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2532 จึงต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์และ การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วย วิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็น หนึ่งส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้อย่างง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่าย และความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

จากหลักการและความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมาได้รับการพัฒนากระบวนการบริหารราชการที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

กระบวนการสร้างศักยภาพการมีส่วนร่วมของส่วนราชการออกไปสู่ประชาชน

เพื่อพัฒนาระบบราชการสู่การบริหารระบบที่เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้กำหนดแผนการพัฒนาระบบ การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ไว้ใน ยุทธศาสตร์ที่ 7 : การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ.2546 - พ.ศ.2550) โดยมีภารกิจแม่ข่ายการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมไว้ 6 ประการ คือ

๑. กำหนดเงื่อนไข และแนวทางเพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานราชการได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ในการปฏิบัติราชการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและหลักนิติธรรม โดยเฉพาะการให้ข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติราชการ แนวทางการดำเนินงาน และการรายงานผลการปฏิบัติงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและประชาชนทั่วไป

๒. วางหลักเกณฑ์ให้แต่ละส่วนราชการจัดให้มีระบบการปรึกษาหารือกับประชาชน การสำรวจความต้องการของประชาชน และ /หรือการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างสม่ำเสมอเป็นระยะ ๆ โดยเฉพาะในโครงการหรือการปฏิบัติราชการที่อาจมีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน และมีการสรุปรายงานผลการดำเนินงานดังกล่าวเพื่อเผยแพร่

๓. ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาภาคประชาชน (Citizen Advisory Board) โดยเฉพาะระดับปฏิบัติ (กรม/จังหวัด /อำเภอ) เพื่อให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายของรัฐและระบบการบริหารงาน การให้บริการ การวางแผนงาน /โครงการ และการกำหนดตัวชี้วัด ตลอดจนการวางระบบการให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน และความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ

๔. ให้แต่ละส่วนราชการจัดให้มีอาสาสมัครภาคประชาชนเข้ามาร่วมทำงานกับข้าราชการ โดยเฉพาะการพัฒนาบริการสาธารณะบางประเภท หรืองานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๕. ให้ทุกส่วนราชการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ ที่มีความจำเป็นต่อการแสดงภาระรับผิดชอบ ความโปร่งใส และการเปิดเผยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในเว็บไซต์ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวได้โดยง่าย

๖. กำหนดให้ความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระบบราชการ เป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการบริหารงานที่ดีของส่วนราชการ

หลักวิธีการทำงานของข้าราชการใน "การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม"

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการประสานประโยชน์ให้แก่ทุกมิติของสังคม ได้แก่ บัณฑิตบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และธุรกิจเอกชน สิ่งเหล่านี้เป็นเสมือนแรงกดดันที่ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพของประชาชนและความเสมอภาครักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนาจความสะดวกและบริการประชาชน ดังนั้น หลักและวิธีการทำงานของข้าราชการยุคใหม่ ต้องเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ซึ่งมีคุณลักษณะดังนี้

๑. มีการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อส่วนรวมและประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง
๒. เคารพในสิทธิ เสรีภาพของประชาชน
๓. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานอย่างเหมาะสม
๔. มีความพร้อมรับผิด สามารถตรวจสอบได้
๕. มีการทำงานที่รวดเร็ว โปร่งใส มีกลไกการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการที่ชัดเจน
๖. ปรับเปลี่ยนอุดมการณ์ที่ยึดติดกับระบบอุปถัมภ์ ไปสู่ระบบคุณธรรม

๗. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาคราชการที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชุมชนท้องถิ่น จะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนได้รับทราบความต้องการและปัญหาที่แท้จริง ลดความขัดแย้งและต่อต้าน ทั้งยังเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้ประชาชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ ซึ่งเป็นบทบาทที่หน่วยงานภาคราชการจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้น

๘. การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและเครือข่ายภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วน จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับหน่วยงานราชการต่าง ๆ จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมที่เป็นพันธมิตรของภาคราชการ ซึ่งถึงเวลาแล้วที่ภาคราชการจะต้องร่วมมือกันเปิดระบบราชการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อทำให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เกิดการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม และลดความขัดแย้งในสังคม และที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างกลไกของการพัฒนาระบบราชการที่ยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนนั่นเอง

กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อระบบการทำงานในทุกหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ซึ่งถือว่าการทำงานแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยผลักดันให้งานบังเกิดประสิทธิผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานวัฒนธรรม ถือว่าเป็นงานที่จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน เพราะวัฒนธรรมเป็นไม่ใช่เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่ทุกคนเป็นเจ้าของวัฒนธรรมร่วมกัน

ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคนทุกคนตลอดเวลา เพราะการดำรงชีวิตประจำวันของคนล้วนแต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม คนจึงเป็นทั้งผู้สร้างสรรค์ พัฒนา และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ เพื่อให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสมตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์แก่การดำรงชีวิต วัฒนธรรมจึงมีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคนในสังคม จึงมีผู้ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางและลึกซึ้ง เป็นภาพลักษณ์ของสังคมตั้งแต่หน่วยที่เล็กที่สุดไปจนถึงใหญ่ที่สุด คือ ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศโลก ซึ่งผู้รู้ จะให้คำนิยามไว้แตกต่างกันออกไป

คำว่า “วัฒนธรรม” แปลจากคำว่า “Culture” ซึ่งพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติขึ้น โดยทรงอธิบายว่า

“คำว่า วัฒนธรรมนี้ได้ผู้ขึ้นเพื่อให้มีความหมายตรงกับคำว่า Culture คำว่า Culture ตรงมูลศัพท์หมายความว่า เพาะปลูกในหิ้งอกงาม เป็นการแสดงถึงความเจริญงอกงาม ซึ่งเปรียบได้กับการเพาะปลูกพันธุ์ไม้ในหิ้งอกงาม ผลิดอกออกผลเพื่อประโยชน์แก่นมนุษย์ในอันจะใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนได้ ไม่ว่าในทางกาย เช่น การใช้บริโภคหรือใช้ประกอบทำสิ่งของ เครื่องใช้ที่มนุษย์จะใช้ได้ หรือทางใจ เช่น การชมในฐานะที่เป็นสิ่งเจริญตาเจริญใจ เป็นต้น และการเพาะเลี้ยงสัตว์ให้เจริญงอกงามก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จึงรวมอยู่ในภาคความคิดของคำว่า Culture นี้ด้วยเหมือนกัน วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงามดังที่กล่าวมานี้ ฉะนั้น ภูมิธรรมแห่งความเจริญงอกงาม ซึ่งได้แก่ Culture จึงได้ใช้คำว่า วัฒนธรรม (สมบัติ พลายน้อย.๒๕๑๗:คำนำ)”

ศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชชน ได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตส่วนรวม

วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้

วัฒนธรรม คือ สิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่รู้มาจากคนแต่ก่อนสืบต่อกันมาเป็นประเพณี

วัฒนธรรม คือ ความคิดเห็น ความรู้ ความประพฤติ และกิริยาอาการหรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวม ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ประเพณี (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.๒๕๔๖:๓)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายคำว่า วัฒนธรรม น. สิ่งที่น่าความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” คือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งหมดของสังคม ตั้งต้นแต่ภายในจิตใจของคน มีค่านิยมคุณค่าทาวจิตใจ คุณธรรม ลักษณะนิสัย แนวความคิด และสติปัญญาออกมาจนถึงท่าทีและวิถีปฏิบัติของมนุษย์ต่อร่างกายและจิตใจของคน ของมนุษย์ ต่อธรรมชาติแวดล้อม ถ้าพูดให้เข้าใจง่าย วัฒนธรรมเป็นทั้งการสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรมทั้งหมดที่ได้ช่วยมนุษย์ในสังคมนั้นๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อกันมาได้ และเป็นอยู่อย่างที่เป็นอยู่ในบัดนี้ โดยสรุป วัฒนธรรมคือ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถที่สังคมนั้นมีอยู่ หรือเนื้อตัวทั้งหมดของสังคมนั้นเอง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.๒๕๔๖:๓-๔)

ความหมายทั่วไปของวัฒนธรรม

วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้คิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ ชาบซึ่ง ยอมรับ และใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ถ้าเข้าใจความหมายของวัฒนธรรมแล้ว จะสามารถสรุปคุณลักษณะของวัฒนธรรมได้ ๘ ประการ

๑. มีความหลากหลายและกระจายอำนาจ วัฒนธรรมมีลักษณะหลากหลายไปตามชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ถ้าเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรมต้องส่งเสริมความเป็นตัวเองทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นต่างๆ เท่ากับเป็นการกระจายอำนาจและส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย การเห็นคุณค่าและส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย

๒. กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ จุดแข็งของคนไทยที่คนอื่นไม่มีคือ วัฒนธรรมไทย ควรคิดเรื่องเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมให้เชื่อมต่อกัน เพราะเศรษฐกิจในรูปแบบปัจจุบันมีลักษณะกระจุกรายได้สูง วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการกระจายรายได้

๓. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรม คือ ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีรากย้อนไปไกล ถ้าเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นย่อมมีศักดิ์ศรี ถ้าชุมชนท้องถิ่นมีศักดิ์ศรี คนทั้งประเทศก็จะมีเกียรติมีความสุข เป็นการเปิดทางเลือกกว้างขวางให้ผู้คนลดความเครียดและความขัดแย้งในสังคมลง

๔. ความเป็นบูรณาการ วัฒนธรรมเป็นเรื่องของความเชื่อมโยงอย่างเป็นบูรณาการทุกมิติ วัฒนธรรมเป็นเรื่องของคนทั้งหมดในชุมชนหรือสังคมที่มีความเชื่อและระบบคุณค่าและการปฏิบัติร่วมกันเป็นทั้งเรื่องของเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม พร้อมกันไปหมดเป็นเรื่องเดียวกัน

๕. สร้างความบรรสานสอดคล้องและความสมดุลยั่งยืน เพราะความเป็นบูรณาการและความที่มีรากลึกยาวนาน วัฒนธรรมจึงมีลักษณะผสานหรือมีความบรรสานสอดคล้องระหว่างมนุษย์ทั้งกายและใจ กับสังคม และกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามธรรมชาติ

ก. มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง การพัฒนาทางวัตถุไม่คำนึงถึงคุณค่าทางจิตใจ และจิตวิญญาณ วัฒนธรรมคำนึงถึงเรื่องจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง ศูนย์กรรมให้ความสุขทางจิตใจ

ข. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม ต้องส่งเสริมให้สังคมเข้มแข็งจึงจะถ่วงดุลอำนาจและฟื้นฟูบูรณะศีลธรรมได้ วัฒนธรรมเป็นเครื่องส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม เพราะวัฒนธรรมต้องมีความเป็นชุมชน ความเป็นชุมชนต้องมืองค์กรชุมชน การมืองค์กรชุมชนทำให้ชุมชนหรือสังคมเข้มแข็ง

ค. เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม เมื่อวัฒนธรรมมีลักษณะทั้ง ๗ ประการ ดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นการผดุงศีลธรรม

งานวัฒนธรรมได้แยกขอบข่ายของการดำเนินงานออกเป็น ๘ งาน ได้แก่

๑. งานวิจัย หมายถึง การสำรวจ ศึกษา สังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาฟื้นฟู อนุรักษ์ ถ่ายทอด ส่งเสริม เสริมสร้างความเป็นเลิศ และงานแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒. งานพัฒนา หมายถึง การริเริ่มสร้างสรรค์ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัย เกิดคุณประโยชน์แก่ชีวิต สังคมและธรรมชาติ โดยที่ยังรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย

๓. งานฟื้นฟู หมายถึง การเลือกสรรวัฒนธรรมที่สูญหายหรือกำลังเสื่อมสลาย มาทำให้มีความหายและสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในชาติ

๔. งานอนุรักษ์ หมายถึง การพิทักษ์รักษาและการธำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความเข้าใจ และความภูมิใจในความเป็นชาติ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของคนรุ่นหลัง

๕. งานถ่ายทอด หมายถึง การนำศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วไปใช้ในกระบวนการให้การศึกษาอันจะยังผลให้สมาชิกในสังคมเกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า และนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัย

ก. งานส่งเสริม หมายถึง การสนับสนุนให้บุคคลหรือหน่วยงานสามารถจัดกิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข. งานเสริมสร้างความเป็นเลิศ หมายถึง การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ พิเศษทางศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยได้แสดงออก พัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพถึงขั้นที่สมควรได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะทางศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยในด้านนั้นๆ รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลและหน่วยงานทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้ทำกิจกรรมทางศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยเพื่อส่งเสริมผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษทางศิลปะ

วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยอันจะนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ทางศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ในอนาคต

๘. งานแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนให้ บุคคลและหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และระดับนานาชาติ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน ทางศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน อันจะนำไปสู่สันติภาพ และสันติสุขแห่งการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ

จากความหมายของวัฒนธรรม กล่าวโดยรวมแล้ว คือ รูปแบบของการปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ตัวเรา ทั้งที่เห็นเป็นรูปธรรมและที่เป็นนามธรรม ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ดั่งม ปรากฏให้เห็นเป็นเอกลักษณ์โดยมีการประพุดิปฏิบัติกันมาเป็นเวลานาน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งในการ ดำรงชีวิต ได้แก่ ประเพณี

ประเพณี

คำว่าประเพณี ตามพจนานุกรมภาษาไทยฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้ให้ความหมาย ของประเพณีไว้ว่า “สิ่งทีนิยมประพุดิปฏิบัติสืบๆกันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีต ประเพณี”

ประเพณีตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ.๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ประเพณี” ไว้ว่า หมายถึง สิ่งทีนิยมถือปฏิบัติสืบๆกันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีต ประเพณี ซึ่งขนบธรรมเนียม ในที่นี้ มีความหมายว่า แบบอย่างทีนิยมกันมา ส่วน จารีตประเพณี ก็คือ ประเพณีทีนิยมและประพุดิกันสืบมา ถ้าฝ่าฝืนถือว่าเป็นผิดเป็นชั่ว

ประเพณี หมายถึงแบบความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทัศนคติ ศิลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่างๆ ตลอดจนถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆ ทีกระทำ กันมาแต่ในอดีต ลักษณะสำคัญของประเพณีคือ เป็นสิ่งปฏิบัติเชื่อถือมานานจนกลายเป็นแบบอย่าง ความคิดหรือการกระทำทีได้สืบทอดกันมา และยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน

ประเพณีเกิดจากความเชื่อในสิ่งทีมีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศ และ เหตุการณ์ทีเกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุต่างๆ ฉะนั้น ประเพณีคือความประพุดิของคนส่วนรวมทีถือกัน เป็นธรรมเนียม หรือระเบียบแบบแผน และสืบทอดกันมาจนเป็นพิมพ์เดียวกัน และยังคงอยู่ได้ก็เพราะมีสิ่ง ใหม่เข้ามาส่งเสริมสิ่งเก่าอยู่เสมอ และกลมกลืนเข้ากันได้ดี จึงทำให้ประเพณีเดิมยังคงรูปมีชีวิตรอยู่ต่อไป ได้ โดยคนในสังคมผู้เป็นเจ้าของประเพณีไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีอยู่ในทุกยุคทุกสมัย เพราะเป็นการ ค่อยเปลี่ยนไปทีละน้อยโดยไม่รู้ตัว แต่จะเปลี่ยนไปมากหรือน้อยก็แล้วแต่ความเป็นไปทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม (สุพิตรา,๒๕๔๓:๑๐๗-๑๐๘)

ในเรื่องเกี่ยวกับประเพณี หนังสืองานนิพนธ์ชุดสมบูรณ์ของศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชชน ในหมวดขนบธรรมเนียมประเพณี เล่ม ๑ ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งกลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ได้นำมากล่าวไว้ดังนี้

ท่านบอกไว้ว่า ประเพณีใดก็ตามหากถือเป็นธรรมเนียมว่าสมควรประพฤติกันอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่มีผิดถูกทางศีลธรรมหรือทางระเบียบแบบแผน แต่ถือเป็นเพียงเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ แบบนี้เรียกว่า ธรรมเนียมประเพณี หรือ ประเพณีนิยม เช่น การแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ด้วยการยกมือไหว้ อย่างไรก็ตาม ประเพณีต่างๆจะเป็นประเพณีขึ้นได้ ต้องเป็นสิ่งที่ยึดถือ เป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันมานาน หากเป็นอยู่ชั่วขณะ แม้จะนิยมปฏิบัติกันทั่วไป ก็มีใช่เป็นประเพณี เป็นแต่เพียง“แฟชั่น”ซึ่งนิยมกันสมัยหนึ่งเท่านั้น พอหมดความนิยมก็เลิกกันไป

ประเพณีเกิดจากความประพฤติกหรือการกระทำของใครคนหนึ่งหรือหลายคน ซึ่งเห็นประโยชน์ และความจำเป็นตามที่ต้องการจากการกระทำเช่นนั้น และเมื่อคนอื่นเห็นดีก็เอาอย่าง ทำตามเป็นแบบอย่างเดียวกัน และยึดถือเป็นส่วนรวมมาช้านาน จนกลายเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมของชาติขึ้น

วัฒนธรรม คือวิถีแห่งชีวิต หรือความเป็นอยู่ของคนในส่วนรวม อันมีความเจริญงอกงามได้ ถ้าผู้เป็นเจ้าของรู้จักรักษาและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม เหมาะกับความเป็นไปของสมัย แต่ผู้ที่รู้จักแก้ไขและปรับปรุงของเก่าให้เข้ากับสมัยได้ดี ท่านว่าต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถริเริ่ม มีความคิดจิตใจที่ทันสมัย รู้จักปรับแก้ของโบราณให้มีความแปลกใหม่ ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขนี้ทำได้ ๒ แบบ คือ

แบบแรก ปรับปรุงและแก้ไขเก่าให้เป็นใหม่ โดยยังรักษาคติโบราณไว้ ไม่ให้สูญไปแบบทันทีทันใด แต่ทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป เช่น สมัยก่อน คนมักทำบุญกับพระและวัด เพราะเชื่อว่าจะได้บุญมาก แต่ปัจจุบันคนเริ่มทำบุญในรูปแบบอื่นๆมากขึ้น เช่น สร้างโรงเรียนแทนโบสถ์วิหาร หรือบริจาคทรัพย์ สิ่งของให้แก่ผู้ด้อยโอกาสในสังคม ซึ่งก็ยังได้ชื่อว่าทำบุญและได้อานิสงส์ไม่แพ้กัน

แบบสอง คือ ปรับปรุงและแก้ไขเก่าให้เป็นใหม่ โดยวิธีพลิกหน้ามือเป็นหลังมือ คือเลิกของเก่ามาเป็นใหม่เลย เช่น การเลิกทาสในอเมริกา การสั่งห้ามกินหมากในสมัยก่อน เป็นต้น

ทั้งสองแบบนี้ ต่างก็มีข้อดีและข้อเสียด้วยกันทั้งนั้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของสิ่งที่ปรับปรุงแก้ไข และเหตุที่ประเพณีเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์แห่งความจำเป็นของสังคมโดยส่วนรวม ดังนั้น เมื่อบ้านเมืองเปลี่ยนแปลง ประเพณีต่างๆซึ่งเป็นยุคสมัยนั้นๆ แต่โดยความจริงแล้ว ประเพณีหลายอย่างที่เป็นอย่างเดิม แม้จะหมดประโยชน์หรือความจำเป็น เพราะไม่รู้ต้นสายปลายเหตุที่มา ก็ยังปรากฏว่ามีการประพฤติปฏิบัติตามๆกันอยู่ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าเกิดความเคยชินที่เคยทำมาเช่นนั้น หากไม่ทำก็จะรู้สึกไม่สบายใจ กังวลหรือกลัวว่าจะมีเหตุร้ายเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ ประเพณีใดก็ตามจะยืนยง และสืบทอดต่อเนื่องกันมาได้ ประเพณีนั้นจะต้องตรงกับมูลฐานแห่งความต้องการของมนุษย์ หรือเป็นประเพณีที่ได้แปรความหมายเดิมให้เข้ากับยุคสมัยแล้ว ท่านว่า “ประเพณีนั้นตายยาก” เพราะโดยปกติ หากไม่มีเหตุ

จำเป็นที่จะเลิกหรือเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็ไม่ค่อยมีใครไปเลิกหรือเปลี่ยนเป็นอันขาด ยกเว้นไว้แต่จะเป็น ประเพณีที่ล้าหลัง ถ่วงความเจริญ หรือเสียหายต่อส่วนรวม ประเพณีนั้นก็จะเลิกและหมดไปเอง ถ้ามีผู้ ริเริ่มและคนส่วนใหญ่เห็นด้วย อย่างเช่น การล่าหัวคนของคนบางเผ่าในแอฟริกา การรัดเท้าของสาวจีน การกระโดดเข้ากองไฟเผาตัวตายตามสามีของหญิงในอินเดีย เป็นต้น ความประพฤติกของส่วนรวมก็ ย่อมจะปรับเปลี่ยนไปด้วยเพื่อความเหมาะสม

จากข้อความดังกล่าว ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าประเพณีประกอบด้วยความเชื่อและการปฏิบัติ ที่ หลากหลาย ที่คนเรากระทำกันตั้งแต่แรกเกิดจนสิ้นชีวิต ในช่วงหนึ่งของชีวิตคนเรา เมื่อก้าวเข้าสู่วัย เจริญพันธุ์ ย่อมจะต้องมีความต้องการที่จะสร้างครอบครัวเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และมีการสืบทอดรุ่น ลูกรุ่นหลานต่อไป ในขั้นตอนนี้สิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้อง คือ การสมรส ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเพณีที่นิยม ปฏิบัติกันมาอย่างช้านาน

การสมรส

การสมรส คือ การที่ชายหญิงได้ตกลงปลงใจที่จะอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยา เพราะเป็นสภาวะที่ หนุ่มสาวจะมีคู่ครองเป็นทางการ โดยเฉพาะหนุ่มสาวที่รักกัน เห็นอกเห็นใจกันอย่างซาบซึ้งแล้วก็ย่อม อยากร่วมพิธีสมรสให้เป็นที่รับรู้ของสังคม ซึ่งพิธีสมรสนั้นก็แล้วแต่ฐานะของแต่ละบุคคล ผู้ที่มีฐานะดีก็ จะจัดอย่างใหญ่โต มีญาติมิตรสหายและแขกเหรื่อมามากมาย ซึ่งในสังคมปัจจุบันถ้าเป็นงานใหญ่โต ส่วนมากนิยมจัดกันใน โรงแรมชั้นหนึ่ง ตามบ้านผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักหรือบ้านของตนเอง ผู้ที่มีฐานะ ปานกลาง ก็มักจะนิยมจัดงานพิธีใน โรงแรมที่ไม่แพงนัก ไม่ต้องถึงกับระดับชั้นหนึ่ง แต่ก็มีเหมือนกันซึ่ง อาจจัดแบบธรรมดา หรือน้ำชา ถ้าเป็นข้าราชการก็มักจะรดน้ำและเลี้ยงฉลองในที่ทำงานถ้ามีสถานที่ พอ หรือจัดในร้านอาหาร บ้านผู้ที่ตนเคารพนับถือ เป็นต้น

ส่วนผู้ที่มีฐานะยากจน ก็จะจัดเลี้ยงแบบง่ายๆ โดยทำอาหารกันเอง หรือมีคนช่วย หรือไปว่าจ้าง ทำ ถ้ายากจนมากๆ อาจจะอยู่กันเฉยๆ หรือหนีตามกันไปก็ได้

การหนีตามกันไปในั้นไม่มีเฉพาะแต่ที่ยากจนเท่านั้น อาจเกิดขึ้นได้กับผู้ที่มีฐานะปาน กลางได้เช่นกัน แม้จะพบน้อยกว่าก็ตาม สาเหตุที่หนีตามกันไป อาจจะเป็นเพราะบิดามารดา ญาติพี่น้อง ไม่ยินยอมหรือกีดกันหรือห้ามปรามหรือไม่ชอบ เมื่อหนุ่มสาวเห็นว่าถ้าจะมีการสู่ขออย่างเป็นทางการ (ซึ่งบางครั้งก็ได้จัดการสู่ขอแล้ว) บิดามารดาคงจะไม่ยินยอมให้ทั้งสองอยู่ร่วมกันอย่างสามีภรรยา หนุ่ม สาวก็จะหาทางลัด คือ พากันหนี แล้วกลับมาขอมาบิดามารดา โดยเฉพาะมารดาส่วนใหญ่จะยินยอม เพราะเห็นว่าได้เสียกันไปแล้ว แต่ถ้าไม่ยินยอมก็อาจจะหาขสาบสูญไปจนกว่าจะมีลูก จึงจะพาลูกไปไหว้ ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา ซึ่งในช่วงนั้นก็คงจะใจอ่อนลงเพราะเห็นแก่หลานๆ ที่เกิดมา (สุพัตรา, ๒๕๔๑: ๑๑๕-๑๑๖)

ประวัติการเกิดครอบครัวและสังคมในอิสลาม

ในอิสลาม สภาพการณ์ของครอบครัวก็ดี สังคมก็ดี เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกตั้งแต่การเกิดขึ้นของโลก และจักรวาล ทั้งนี้เพราะมุสลิมมีความเชื่อความศรัทธาว่าเมื่อพระเจ้า อัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้ทรงสร้างโลกสร้างจักรวาลขึ้นมาแล้ว ก็ได้สร้างมนุษย์คู่แรกขึ้นมาคือท่านอาดัมและนางฮาวา (อัลยะ) ดังนั้น ครอบครัวและสังคมจึงได้กำเนิดขึ้นนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

อิสลามเป็นระบอบที่ส่งเสริมให้เกิดครอบครัวถือกำเนิด กล่าวคือ อิสลามเป็นระบอบที่ส่งเสริมให้มุสลิมทุกคนแต่งงาน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นศาสนาเดียวที่ไม่มีสมณเพศ

พระเจ้าเป็นเจ้า อัลลอฮ์ (ช.บ.) เป็นผู้ทรงสร้างมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตวิญญาณ โดยทรงสร้างเชื้ออสุจิไว้ในผู้ชาย ทรงสร้างมดลูกไว้ในผู้หญิงให้เป็นที่กำเนิดของทารก ทรงให้ผู้หญิงมีเดือนมพร้อมด้วยน้ำนมไว้เลี้ยงลูกๆของนางหลังจากทารกคลอดออกมา และทรงกำหนดให้ความต้องการทางเพศอันเป็นจุดกำเนิดของครอบครัวนั้นเป็นความต้องการพื้นฐาน (basic need) ของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงประทานความยุติธรรมแก่มนุษย์ทุกคน ด้วยความเมตตาปราณียิ่ง โดยไม่ตัดสินให้ผู้ชายส่วนหนึ่งต้องจำกัดตัวเองอยู่ในโลกอีกส่วนหนึ่ง โดยละทิ้งความต้องการพื้นฐานนี้ไปหรือต้องอยู่ในภาวะผิดธรรมชาติ โดยเก็บความรู้สึกนั้น ในขณะที่เดียวกันพระองค์ก็ทรงต้องการให้ชายทุกคนออกไปในหน้าแผ่นดินเพื่อแสวงปัจจัยยังชีพ

นอกจากนั้นพระองค์ยังทรงเป็นผู้ที่ทราบดีว่า ยิ่งนานวันจำนวนผู้หญิงในโลกจะทวีจำนวนขึ้นจนมีปริมาณมากกว่าผู้ชาย การกำหนดหลักการให้มีสมณเพศ จึงเป็นการตัดโอกาสการแต่งงานของผู้หญิงให้ยิ่งลดน้อยลงไป ทำให้ผู้หญิงต้องอยู่ในภาวะของความผิดธรรมชาติมากขึ้น ซึ่งไม่เป็นความยุติธรรมสำหรับผู้หญิง

ดังนั้น การที่พระองค์ไม่ให้มีสมณเพศในอิสลามจึงเป็นการสร้างทั้งความเป็นจริงและความเป็นธรรมแก่ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ต่างก็มีความต้องการพื้นฐานและการตอบสนองเช่นกัน

จากความเชื่อนี้ มุสลิมผู้ศรัทธาจึงปฏิเสธแนวความคิดของทฤษฎีวิวัฒนาการที่เชื่อว่ามนุษย์มาจากลิงอย่างสิ้นเชิง

การแต่งงานในอิสลาม

การแต่งงานในอิสลาม หมายถึง การที่ชายหญิงมาอยู่ร่วมกันในฐานะสามีภรรยาหรือคือการสร้างครอบครัวใหม่ขึ้นมาโดยผ่านพิธีนิกะห์ ฉะนั้นหากการสร้างครอบครัวอยู่กินกันฉันสามีภรรยา หรือการจดทะเบียนสมรสให้ถูกต้องตามกฎหมายในความเป็นสามีภรรยา โดยไม่ผ่านการนิกะห์ สภาพการณ์นั้นไม่ถือว่าเป็นการแต่งงานในอิสลาม และเป็นสิ่งที่ผิดศาสนบัญญัติอย่างยิ่ง

บทบัญญัติในอิสลามเกี่ยวกับการแต่งงาน (ศาสนบัญญัติ)

พระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้ประทานโองการเกี่ยวกับการแต่งงานไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งขอยกมาเป็นตัวอย่าง อาทิ

“มนุษย์เอียงสำรวมตนต่อพระผู้อภิบาลของสุเจ้าผู้ได้ทรงบังเกิดสุเจ้าจากอินทรีหนึ่ง และได้ทรงบังเกิดจากอินทรีอื่นซึ่งคู่ครองของมัน และได้ทรงแพร่จากทั้งสอง (คือชีวิตคู่) ซึ่งผู้ชายมากมายและผู้หญิงมากมาย และจงสำรวมตนต่ออัลลอฮ์ พระผู้ซึ่งสุเจ้าต่างเรียกร้อง (สิทธิ์) ต่อกันและกัน (จงรักษา) การสัมพันธ์ทางเครือญาติ แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเฝ้าดูเจ้าอยู่เสมอ” (๔:๑)

“หนึ่งในสัญญาณทั้งหลายของพระองค์ คือ พระองค์ได้ทรงสร้างจากหมู่มุสเจ้าซึ่งคู่ครองสำหรับสุเจ้าเพื่อสุเจ้าจะได้มีใจสงบในตัวเอง และพระองค์ได้ทรงทำให้มีความรักและความเอ็นดูในระหว่างสุเจ้า (ให้สามีภรรยารักใคร่เห็นใจกัน) แท้จริงในนั้น แนนอนมีสัญญาณสำหรับหมู่มุสเจ้าผู้ศรัทธา” (๓๐:๒๑)

“และสุเจ้าทั้งหลาย จงแต่งงานกับผู้ที่เป็นโสด ในหมู่มุสเจ้า และผู้ที่คิดจากบ่าวชายและบ่าวหญิงของสุเจ้า ถ้าพวกเขาอยากจนพระองค์อัลลอฮ์จะทำให้พวกเขาบังคับด้วยความโปรดปรานของพระองค์” (๒๔:๓๒)

นอกจากนี้ท่านศาสดามูฮัมมัด (ช.ล.) ได้กล่าวไว้หลายครั้งเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น

“การแต่งงานเป็นวิถีทางของฉัน ดังนั้นผู้ใดไม่ปฏิบัติตามวิถีทางของฉันเขาก็ไม่ใช่ประชาชาติ (อุมมะฮ์) ของฉัน” (รายงานโดย บุคอรี)

“บรรดาชายหนุ่มทั้งหลาย หากท่านสามารถเลี้ยงดูผู้หญิงได้แล้วก็ควรแต่งงาน เพราะมันจะยับยั้งการมองหาผู้หญิงและป้องกันการผิดศีลธรรม แต่ถ้าท่านไม่สามารถสมรสได้จงถือศีลอด เพราะการถือศีลอดนั้นเป็นการลดความกำหนัด” (รายงานโดย บุคอรีและมุสลิม)

“เมื่อชายใดแต่งงาน เขาผู้นั้นเป็นผู้ทำให้ศาสนาสมบูรณ์ไปแล้วครั้งหนึ่ง ดังนั้น จงให้เขายำเกรงอัลลอฮ์ และเอาใจใส่ในส่วนศาสนาที่เหลืออยู่อีกครั้งหนึ่ง” (รายงานโดย มุสลิม)

“ท่านศาสดามูฮัมมัด (ช.ล.) ได้ยับยั้งอุสมาน อิบนิมัซฮุน ในการที่เขาจะครองความเป็นโสดตลอดชีวิต” (รายงานโดย บุคอรี)

ขั้นตอนการแต่งงานตามระบอบอิสลาม (ศาสนบัญญัติ : สิ่งบัญญัติไว้ในหลักการของศาสนา)

๑. การเลือกคู่ครอง

อิสลามได้วางแนวทางในการเลือกคู่ครองหรือบุคคลที่จะแต่งงานไว้ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑.๑ ต้องเป็นมุสลิม ดังโองการจากคัมภีร์อัล-กุรอานว่า

“สุเจ้าอย่าสมรสกับหญิงมุชริก (ผู้ตั้งภาคีคือบรูซารูปปั้น) จนกว่านางจะมีศรัทธา (ในอิสลามเสียก่อน หมายถึงการศรัทธาในอิสลามอย่างแท้จริง มิใช่ศรัทธาด้วยการกล่าวปฏิญาณ) และบ่าวหญิงผู้มีศรัทธาดีเสียกว่าหญิงมุชริก ถึงแม้ว่าสุเจ้าจะพึงพอใจในตัวนางก็ตาม และจงอย่าสมรส (มุสลิมะห์) ใให้กับชายมุชริกจนกว่าเขาจะมีความศรัทธา (ในอิสลาม) แท้จริงบ่าวชายผู้ศรัทธานั้นดีกว่าชายมุช

ริก ถึงแม้ว่า ถึงแม้ว่าสุเจ้าจะพึงพอใจในตัวของเขาก็ตาม บุคคลเหล่านั้นจะเรียกออกไปสู่นรก แต่ พระองค์อัลลอฮ์ทรงเรียกออกไปสู่สวรรค์” (๒:๒๒๑)

อิสลามไม่ให้สมรสกับคนต่างศาสนา หากจะสมรสก็ต้องให้ผู้นั้นมาเป็นมุสลิมด้วยความศรัทธาก่อน คือ ปฏิบัติตามแนวทางของระบอบอิสลาม เช่น การละหมาด ถือศีลอด บริจาคซากาต (การบริจาคทาน) ฯลฯ มิใช่เป็นมุสลิมเพียงกล่าวคำปฏิญาณและทำสูหนัด (สำหรับชาย) ทั้งนี้เพราะอิสลามมีวัฒนธรรมเฉพาะตัวที่แข็งแกร่งโดยเอกภาพของพระเจ้าอัลลอฮ์ (ซ.บ.) ซึ่งไม่สามารถโอนอ่อนหรืออนุโลมให้เข้ากับศาสนาใดได้

ในสถาบันครอบครัว เช่น หากสามีเคารพอุปบั้น ภรรยาซึ่งเป็นมุสลิมจะเคารพด้วยความเป็นมุสลิมของเขาก็จะหมดไป เป็นต้น ดังนั้นชีวิตของครอบครัวจึงเป็นชีวิตที่ละเอียดอ่อน และอิสลามเป็นแนวทางที่จะต้องปฏิบัติตามตั้งแต่ต้นจนหลัง เกิดจนตาย ประชาธิปไตยในการเลือกคู่ครองของมุสลิมจึงมีขอบเขตด้วยเหตุผล

๑.๒ ต้องเป็นคนมีศาสนา หมายถึงผู้ปฏิบัติตามแนวทางของศาสนาอย่างถูกต้อง จากหะดิษหรือวจนะของท่านศาสดามูฮัมมัด (ซ.ล.) มีว่า “ผู้หญิงจะถูกขอแต่งงานเนื่องจาก ๔ อย่างด้วยกัน คือ เนื่องจากทรัพย์สมบัติของนาง เนื่องจากวงศ์ตระกูลของนาง เนื่องจากความสวยงามของนาง เนื่องจากความมีศาสนาของนาง ดังนั้นจงแต่งงานกับหญิงที่มีศาสนา” (บุคอรี)

ในสังคมโดยทั่วไป คำกล่าวของท่านศาสดามูฮัมมัด (ซ.ล.) ยังคงเป็นความจริงอยู่ตราบนานทุกวันนี้ ดังนั้นท่านจึงได้เน้นย้ำให้เลือกหญิงที่มีศาสนา อันหมายถึงผู้ปฏิบัติตามแนวทางของศาสนาอย่างถูกต้อง มิใช่มีศาสนาตามที่ระบุไว้ในทะเบียนบ้านหรือทะเบียนสมรส ตัวอย่างง่ายๆที่เห็นได้ในปัจจุบัน หากชายใดแต่งงานกับหญิงที่ไม่ปฏิบัติตามหลักการของศาสนา เช่น ใช้จ่ายทรัพย์สินของสามีอย่างฟุ่มเฟือย อาทิ นำไปเล่นไพ่ แต่งตัว ฯลฯ ปัญหาทางเศรษฐกิจย่อมมาสู่ครอบครัว ความไม่สงบสุข ความแตกแยกย่อมติดตามมา

๑.๓ ต้องไม่ใช้วิธีคลุมถุงชน คือ จะต้องรู้จักและตกลงใจเองไม่มีการบังคับ เช่น โองการที่ว่า

“จงแต่งงานกับหญิงที่สุเจ้าพอใจ” (๔:๓)

และวจนะของท่านศาสดามูฮัมมัด (ซ.ล.) ที่ว่า

“ท่านจงดูตัวเธอเสียก่อน เพราะนั่นย่อมจะทำให้ชีวิตการแต่งงานของท่านมีความสุขและยั่งยืน” (รายงานโดย ตีรมีซี)

๑.๔ ต้องไม่แต่งงานกับบุคคลที่พระองค์อัลลอฮ์ (ซ.บ.) ทรงกำหนดห้ามเอาไว้ คือ

- มารดา ย่า ยาย และที่สูงขึ้นไป
- ลูกสาว หลานสาว เหลนสาว และที่ต่ำลงไป
- พี่สาว น้องสาว น้ำสาว ป้าสาว อาสาว

- ลูกสาวของพี่ชายหรือน้องชาย และที่ต่ำลงไป
 - ลูกสาวของพี่สาว หรือน้องสาว และที่ต่ำลงไป
 - แม่มม พี่สาวหรือน้องสาวที่ร่วมคัมมแม่มนมเดียวกัน
 - การแต่งงานรวมทั้งพี่สาวและน้องสาว
 - หลานสาวและอาสาว หลานสาวและน้ำสาว
 - หลานสาวและป้าของนาง หรือนางและหลานสาวนาง (หมายถึงห้ามผู้ชายแต่งงาน
ควบระหว่างนางทั้งสอง)
 - แม่นาย ลูกเลี้ยง
 - แม่เลี้ยง (ถึงแม้ว่าพ่อของเขาจะไม่ได้ร่วมหลับนอนกับนางแล้วก็ตาม)
- ข้อกำหนดเหล่านี้ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ อัล-กูรอน บทอัน-นีสอา คือบทที่ ๔ โองการ ๒๒:๒๓)

๒. การสู่ขอ

เมื่อฝ่ายชายตกลงใจที่จะเลือกหญิงใดให้เป็นแม่ของลูกแล้วก็ให้ไปขอ ซึ่งการสู่ขอนี้ ท่านศาสดา (ศ็อลฯ) ได้ย้ำในเรื่องการสู่ขอซ้อนกัน หมายความว่า หญิงนั้นหากมีชายใดกำลังเจรจาสู่ขออยู่ ห้ามเข้าไปสู่ขอ หากเขาตกลงกันก็เป็นอันยุติ แต่หากไม่ตกลง เลิกกันไป จึงจะเข้าไปสู่ขอได้ ถือเป็นมารยาทในการปฏิบัติที่ต้องเคร่งครัด ซึ่งท่านศาสดา (ศ็อลฯ) กล่าวว่า

“เมื่อคนที่พวกท่านพอใจในศาสนาของเขา และความประพฤติของเขาได้มายังพวกท่าน พวกท่านจงแต่งงาน (ผู้หญิงที่อยู่ภายใต้การปกครองของท่าน) ให้เขา” (รายงาน โดย ตีรมีซี)

เมื่อหญิงตกลงใจ สิ่งที่จะต้องเจรจาทกลงกันต่อไปคือ เรื่อง มะฮัร

มะฮัร หมายถึง เงินหรือสิ่งของ ที่ฝ่ายชายจะมอบให้แก่ฝ่ายหญิง (ที่จะเป็นเจ้าสาว) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้หญิงโดยเฉพาะ โดยเธอจะนำไปจัดการอย่างไรก็ได้เป็นต้นว่าเก็บไว้เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัว มอบให้พ่อแม่ หรือมอบกลับคืนให้ชายหลังการแต่งงาน ฯลฯ ดังโองการในอัล-กูรอน มีว่า

“และจงมอบมะฮัรให้กับหญิงด้วยความเต็มใจ ถ้าหากว่านางคืนสิ่งใดจากมะฮัรให้กับสามี ก็จงจับจ่ายให้มันด้วยความยินดี” (๔:๔)

และวณะของท่านศาสดามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) มีว่า

“มะฮัรที่ประเสริฐที่สุด คือ มะฮัรที่หาได้อย่างสะดวกที่สุด” (รายงาน โดย อับดุลวาฮิด)

ความแตกต่างระหว่างมะฮัร สิ้นสอด และของหมั้น บางท่านเรียกมะฮัร ว่าของหมั้น บ้างเรียกว่าสิ้นสอด แต่ในความหมายจริงแล้ว มะฮัร ไม่ใช่ทั้งของหมั้นและสิ้นสอด ทั้งนี้เพราะ

ของหมั้น คือสิ่งที่ยอมให้ฝ่ายหญิงไว้เพื่อแสดงว่าจะมาขอแต่งงานต่อไป

สินสอด เงินที่ฝ่ายชายให้แก่บิดา มารดาฝ่ายหญิงที่จะแต่งงานเป็นค่าน้ำนม ข้าวป้อน(กฎ) ทรัพย์สินที่ฝ่ายชายให้แก่ผู้ปกครองฝ่ายหญิง เพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส (พจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๒๕,๘๒๒)

มะฮัร คือเงินที่มอบให้หญิงที่จะแต่งงานและเป็นสิทธิของเธอโดยเฉพาะ ไม่ใช่ของพ่อแม่เพราะ ในอิสลามถือว่าการเลี้ยงดูบุตรเป็นหน้าที่ (อามานะฮ์) ของพ่อแม่ที่จะต้องกระทำ

บุคคลผู้ไปสู้อ จะเป็นใครก็ได้ เช่น พ่อ แม่ ญาติผู้ใหญ่ หรือตัวผู้ชายเอง และการไปสู้อไม่ต้อง มีพิธีอันใดทั้งสิ้น

การแต่งงานของคนไทยมุสลิม เมื่อเวลาไปสู้อก็ต้องมีขันหมากและของกำนัลไปพร้อมทีเดียว บางรายมีของกำนัลตั้งร้อยถึงสองร้อยถาดก็มี เมื่อสู้อพูดจากตกลงกันในส่วนสินสอดค่าตัวกันเรียบร้อย แล้วก็กำหนดวันแต่งงานกันต่อไป ครั้นถึงวันแต่งงานก็ให้ฝ่ายชายไปบ้านฝ่ายหญิง ฝ่ายชายต้องนำเอา สินสอดของตนและของต่างๆ ซึ่งเตรียมไว้ไปด้วย

๓. การนิกะห์ คือการผูกนิติสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงเพื่อเป็นสามีภรรยา กัน โดยพิธีสมรสตาม หลักการของศาสนาอิสลาม (บுகอริ บินรามัญ ๒๕๒๑,๓๑)

ท่านศาสตตามูฮัมหมัด ((ศ็อลฯ)) ได้กล่าวไว้ว่า

จงประกาศนิกะห์ให้เป็นที่รู้ และจงกระทำกันในมัสยิด (รายงาน โดยติรมิซีย)

การนิกะห์เป็นแบบอย่างของฉัน ผู้ใดไม่ประสงค์แบบอย่างของฉัน (เขาผู้นั้น) ไม่ใช่ พวก (ประชาชาติ) ของฉัน (รายงาน โดยbukori)

องค์ประกอบของการนิกะห์

การนิกะห์จะสมบูรณ์ต้องประกอบด้วย

๑. เจ้าบ่าวและเจ้าสาว โดยได้ผ่านการเจรจาตกลงที่จะนิกะห์และกำหนดมะฮัรกันแล้ว ทั้งจะต้อง ไม่อยู่ในพิธีฮัจญ์ด้วย นอกจากนั้นเจ้าสาวจะต้องไม่อยู่ในฐานะภรรยาของชายอื่น ตลอดจนไม่ได้อยู่ในอิด คะห์กล่าวคือ ไม่ได้อยู่ในระยะเวลาที่หญิงต้องรอก่อนการแต่งงานใหม่ หลังสามีเสียชีวิตหรือหย่าจากกัน

๒. วะลี หรือ ผู้ปกครอง หมายถึง ชายผู้มีสิทธิตามศาสนบัญญัติในการประกอบพิธีนิกะห์ให้แก่ หญิงผู้ที่จะทำพิธีเป็นวะลีให้กับหญิงได้ เช่น พ่อ ปู่ พี่ชาย น้องชาย ลุง ฯลฯ

อิสลามไม่อนุญาติการคลุมถุงชน คือการไม่เต็มใจของหญิง และการแต่งงานโดยไม่มีผู้ปกครอง ซึ่งท่านศาสตตามูฮัมหมัด ((ศ็อลฯ)) ได้กล่าวไว้ว่า

“หญิงใดที่จะนิกะห์โดยไม่ได้รับยินยอมจากผู้ปกครองของนางเสียก่อน และการที่จะแต่งงานให้ หญิงสาวนั้น นางจะต้องมีความพอใจด้วย บรรดาสาหายจึงถามว่า จะทราบได้อย่างไรว่านางพอใจหรือไม่ ท่านศาสดา ตอบว่า จะรู้สึกได้เมื่อนางนิ่งเฉย” (รายงาน โดยbukori)

ดังนั้น ก่อนพิธีนิกะห์ ผู้ปกครองจึงต้องสอบถามความสมัครใจของหญิงก่อนที่จะประกอบพิธีนิกะห์ให้หรือมอบให้บุคคลอื่นทำหน้าที่ประกอบพิธีแทน ในกรณีนี้วะลีย์กับผู้ประกอบพิธีจึงเป็นคนละคนกัน ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากวะลีย์ของหญิงให้ทำหน้าที่นิกะห์ มักได้แก่อีหม่ามของมัสยิดในชุมชนของบ้านฝ่ายหญิง

อย่างไรก็ตาม สรุปได้ว่าผู้ประกอบพิธีนิกะห์เป็นได้ทั้งคนคนเดียวกับวะลีย์และเป็นคนละคนกันกับวะลีย์ ในกรณีของคนละคน วะลีย์ต้องบอกคำยินยอมของหญิงให้ผู้ประกอบพิธีนิกะห์รับทราบ

๓. พยานจำนวน ๒ คน กล่าวคือ จะมีจำนวนเท่าใดก็ได้ แต่ที่จำเป็นต้องมีคือ ๒ คน โดยสองคนนี้ต้องเป็นชายมุสลิมผู้มีจิตใจไม่พินเพื่อน ไม่หูหนวกและไม่ตาบอดทั้ง ๒ ข้าง เป็นผู้ที่มิมีรายาทและอาชีพที่ติงามและไม่ได้อยู่ในฐานะวะลีย์ ดังนั้นวะลีย์กับพยานจึงเป็นคนคนเดียวกันไม่ได้ แต่วะลีย์กับผู้ประกอบพิธีนิกะห์และกล่าวคฤบะห์เป็นคนคนเดียวกันได้

อนึ่ง การนิกะห์ใดหากไม่มีพยาน การนิกะห์นั้นถือว่าไม่ถูกต้อง ดังที่ท่านศาสดามูฮัมมัด ((ศ็อลฯ)) ได้กล่าวไว้ว่า

“ไม่ใช่การแต่งงาน (ที่ถูกต้อง) นอกจากด้วยกับผู้ปกครองและพยานสองคน” (รายงานโดยอัครอุบะรอณี)

๔. ผู้กล่าวคฤบะห์หรือคำอบรม

๕. มะฮัร

๖. การกล่าวเสนอและตอบรับนิกะห์

ขั้นตอนการนิกะห์

การนิกะห์ในอิสลาม ต้องกระทำอย่างมีขั้นตอน และอย่างเปิดเผย คือการประกาศให้ผู้อื่นได้ร่วมรับรู้ อย่างน้อยที่สุดคือพยานสองคน สถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีนิกะห์ ที่ดีที่สุด คือ มัสยิด

พระองค์อัลลลอฮ์ (ช.บ.) ได้ประทานโอองการไว้ว่า

“ให้พวกเขาใช้ทรัพย์สินของพวกเขาแสวงหา (ผู้หญิงที่พระองค์ทรงอนุมัติให้แต่งงานด้วย) แบบการแต่งงานที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม มิใช่แบบผิดประเวณี” (๕:๕)

ส่วนท่านศาสดามูฮัมมัด ((ศ็อลฯ)) ได้กล่าวว่า

“จงสมรสในที่เปิดเผย และจงกระทำกันนมัสยิด” (รายงานโดยศิริมีซี)

ในอิสลามได้กำหนดขั้นตอนในการแต่งงานไว้เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่มนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการให้เกียรติยกย่องแก่ผู้หญิงที่จะเป็นเจ้าสาวให้สิทธิแก่เธอที่จะตอบตกลงยินยอมเข้าพิธีนิกะห์หรือไม่ เมื่อตกลงก็ให้นิกะห์อย่างเปิดเผย มีพยานรับรู้ ดังนั้น แม้การนิกะห์จะมีขั้นตอน แต่ก็ยังเป็นขั้นตอนที่เรียบง่าย มิได้ยุ่งยากแก่การปฏิบัติและการนิกะห์ก็ยังไม่ทำให้เกิดการชอบธรรม ตลอดจนถูกต้องตามนิติศาสตร์หรือกฎหมายอิสลาม

สำหรับขั้นตอนการนิกะห์ สรุปเป็นลำดับดังนี้ คือ

๑. การขอและตอบรับคำยินยอม กล่าวคือ ะลีหรือผู้ปกครองสอบถามความสมัครใจในการเข้าสู่พิธีนิกะห์จากหญิง หรือเป็นการขอคำยินยอม ซึ่งเมื่อเธอกล่าวรับหรือเงียบโดยไม่ปฏิเสธแต่ประการใด ถือว่าผู้ปกครองได้รับคำยินยอม สามารถประกอบพิธีนิกะห์ได้

๒. เพื่อเป็นสิริมงคลในการประกอบกิจต่างๆ มุสลิมจะเริ่มด้วยการอันเชิญพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งบทที่มักนำมาอ่านในพิธีนิกะห์ มักได้แก่บทที่เกี่ยวข้องกับการนิกะห์

สำหรับในสังคมไทย เมื่ออันเชิญหรืออ่านคัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งเป็นภาษาอาหรับจบแล้วควรอ่านความหมายภาษาไทยให้ผู้ฟังได้รับรู้

๓. กล่าวคุฎบะห์นิกะห์ เพื่อเป็นการอบรมหรือให้ข้อคิดแก่เจ้าบ่าวในชีวิตสมรส ผู้กล่าวอาจเป็นผู้ทำหน้าที่นิกะห์หรือเชิญผู้ที่มีความท่านอื่น ซึ่งหากคุฎบะห์เป็นภาษาอาหรับอันเป็นภาษาของคัมภีร์อัล-กุรอาน ก็ควรแปลเป็นภาษาไทย เพื่อให้ทั้งเจ้าบ่าวและผู้เข้าร่วมพิธีทุกคนได้ทราบความหมายอันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

๔. การกล่าวเสนอและตอบรับนิกะห์ ระหว่างะลีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่แทนกับเจ้าบ่าว โดยมีมะฮัรและการรับรู้ของสักกียะฮาน ซึ่งการประกอบพิธี ทุกท่านจะอยู่ในท่านั่ง ะลีหรือตัวแทนผู้ทำพิธีกล่าวกับเจ้าบ่าว ตัวอย่าง เช่น “อนัส (ชื่อเจ้าบ่าว) ฉันขอนิกะห์ท่านกับนางสาวซัลมา (ชื่อเจ้าสาว) บุตรของนายกอเซ็ม (หากพ่อนิกะห์ให้เองก็ว่าบุตรของฉัน) ด้วยมะฮัรนี้ (อาจจะกล่าวจำนวนเงินหรือสิ่งของซึ่งเป็นมะฮัรนั้น)”

หากไม่มีทรัพย์สินใช้อัล-กุรอานก็ได้ โดยเปลี่ยน “ด้วยมะฮัรนี้” เป็น “ด้วยอัล-กุรอานที่ท่านจำได้”

ผู้รับ เจ้าบ่าวจะตอบว่า “ฉันขอรับการนิกะห์กับนางสาวซัลมาด้วยมะฮัรดังกล่าว”

คำตอบรับนี้ หากผู้นิกะห์หรือพยานทั้งสองยังได้ยินไม่ชัดเจนทุกถ้อยคำ จะบอกให้กล่าวรับใหม่จนกว่าจะชัดเจนเป็นเอกฉันท์ ซึ่งบางคนจะกล่าวเพียงครั้งเดียวก็ใช้ได้แล้ว แต่บางคนอาจจะต้องกล่าวใหม่

ภาษาของการนิกะห์ คือการกล่าวคำเสนอและตอบรับควรจะต้องเป็นภาษาที่คนที่สองและพยานเข้าใจความหมาย ฉะนั้น (สำหรับคนไทย) ควรเป็นภาษาไทย นอกจากทั้งสองฝ่ายจะพูดและเข้าใจภาษาอาหรับได้จึงควรใช้ภาษาอาหรับ ในสมัยก่อนการใช้ภาษาในการนิกะห์เป็นปัญหาที่สร้างความวุ่นวายใจให้คนที่จะเป็นเจ้าบ่าวมาก เพราะต้องท่องเป็นภาษาอาหรับหรือมลายู (ส่วนใหญ่จะใช้ภาษามลายูหรือยาวิ) ผู้ทำพิธีก็งานหนักขึ้น เพราะต้องให้เจ้าบ่าวตอบรับใหม่กันหลายครั้ง เนื่องจากความไม่เคยชินกับภาษาบวกกับความตื่นเต็น ความประหม่าที่ได้เป็นเจ้าบ่าวในวันนั้น สุดท้ายเมื่อการนิกะห์ถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ผู้ใหญ่จะกล่าวให้พร

อนึ่ง ในพิธีนิกะห์ เจ้าสาวมักไม่ได้มาร่วมวงอยู่ในที่ชุมนุมนั้น ไม่ว่าพิธีจะทำกันที่มัสยิดหรือที่บ้านก็ตาม เมื่อเสร็จพิธีจะมีการเลี้ยงอาหารแก่ผู้ไปร่วมในพิธี เช่น น้ำนม ซึ่งเป็นแบบฉบับการแต่งงานในสมัยท่านศาสดามูฮัมหมัด (ศ็อลฯ)

ประเพณีการแต่งงานของชาวไทยมุสลิม (ธรรมเนียมพื้นบ้าน)

๑. การแต่งงาน

การแต่งงาน คืบก่อนจะถึงวันงานหรือเรียกว่าวันสุกดิบ จะมีการแต่งงานโดยมีการเชิญแขกซึ่งเป็นผู้ชายมาอ่านคูอาฮ์ (กล่าวคำวิวาห์) ซึ่งทางเจ้าภาพจะจัดอาหารเลี้ยงหลังจากคูอาฮ์เสร็จ อาหารที่เลี้ยงมักเป็นประเพณีว่าต้องเป็นข้าวเหนียวเหลืองหน้าไก่

ก่อนถึงเวลากำหนดที่เจ้าบ่าวจะมา ก็จะมีการเชิญของเลื่อนไปยังบ้านเจ้าบ่าวซึ่งมีทั้งอาหารคาวหวาน

พวกประตูป่า ก็เตรียมแต่งซุ้มประตู หรือหาสิ่งของที่จักันประตูกันอย่างสนุกสนาน บ้างก็แต่งซุ้มด้วยต้นกล้วย ต้นอ้อย

๒. การแห่เจ้าบ่าวที่พบเห็นโดยทั่วไป คือ

ต้นพลู ๑ คู่ ซึ่งจะเลือกสตรีผู้ผ่านการสมรสมาแล้ว และเห็นว่าอยู่ในรอบครัวที่มีความสุข เป็นผู้ถือขนมต่างๆ ซึ่งจะใส่เตียบตะลุ่มหรือถาด ห่ออย่างสวยงาม ของใช้ต่างๆ ซึ่งมักเป็นเครื่องเรือน เช่น หม้อ ถ้วย ชาม ฯลฯ ภาชนะใส่น้ำนมและน้ำมะนาวเพื่อไปเลี้ยงหลังจากนิกะห์เสร็จ แจกกันดอกไม้ ๑ คู่ บางรายมีต้นกล้วยและต้นอ้อย ซึ่งมักให้เด็กถือนำหน้าขบวน แต่บางรายมีมากเกินไป คือ เมื่อถึงบ้านเจ้าสาวจะมีการยิงปืนขึ้นฟ้า ซึ่งบางรายไปโดนเอาคนที่มาร่วมงานบาดเจ็บและถึงตาย ทางบ้านเจ้าสาวเองบางบ้านก็ยิงปืนด้วยเช่นกัน

๓. ของเลื่อน

ทางบ้านเจ้าสาวจะมีการนำอาหารหวาน คาว นำมามอบให้บ้านเจ้าบ่าวเรียกว่าเป็นของเลื่อน เตือนขันหมาก และเมื่อขบวนเจ้าบ่าวไปถึงจะมีผู้ออกไปเชิญ กล่าวคือ จะมีผู้ใหญ่ออกไปต้อนรับพร้อมทั้งขันน้ำ หมากพลู เป็นการเชิญขันหมาก จากนั้นขบวนแห่จะพบกับประตูต่างๆซึ่งหลายงานจะทำเป็นซุ้มด้วยใบมะพร้าวหรือสิ่งอื่นๆ เรียกว่า ประตูป่า ซึ่งมีหลายประตูเป็นระยะๆ จนถึงห้องเจ้าสาว กว่าขบวนจะผ่านประตูป่า แต่ละประตูได้ เฒ่าแก่จะต้องเจรจาต่อรองกับผู้กันประตูป่า บางรายถึงกับเกิดโมโหและพิศใจกันระหว่างญาติทั้งสองฝ่าย ซึ่งย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่อคู่บ่าวสาวตั้งแต่ยังมีทันจะเป็นสามีภรรยา

๔. การถอดรองเท้าและล้างเท้า

ก่อนเจ้าบ่าวจะขึ้นบ้านอาจมีเด็กคอยถอดรองเท้าให้ จากนั้นบางบ้านจะเตรียมถาดไว้ให้เหยียบ ซึ่งในนั้นจะมีน้ำ หล้าแพรก หินลับมีด ฯลฯ เหยียบในถาดแล้วจะไปเหยียบบนผ้าขาวที่ปูลาดต่อไป

ซึ่งการล้างเท้าให้กับเจ้าบ่าวนั้นเนื่องจากในอดีตยังไม่มีรองเท้าหรือรองเท้าที่ใช้สวมใส่ไม่มีชนิดเหมือนในปัจจุบันทำให้เท่านั้นไม่สะอาดจึงต้องมีการล้างเท้าให้กับเจ้าบ่าวและเจ้าสาวก็อาจมีคำตอบแทนน้ำใจเล็กๆ น้อยๆ ให้กับผู้ล้างเท้า เรียกว่าเป็นค่าผ่านทางก็เป็นได้ ส่วนสิ่งของในถาดเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เป็นสิริมงคล เช่น หนุ่ยแพรง ซึ่งเป็นหนุ่ยที่มีความคงทนต่อดินฟ้าอากาศ ที่ได้ลงไปก็เพื่อเตือนสติผู้ชายให้มีความอดทน มุ่งมั่น จะได้คอยดูแลปกป้องฝ่ายหญิงหลังจากครองคู่กันแล้ว ส่วนหินลับมีดก็มี ความหมายคล้ายคลึงกัน น้ำในถาดถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีที่อาจจะติดมาขณะเดินทาง เรื่องการเหยียบถาด ในกรุงเทพฯ เดียวนี้ไม่เห็นใครทำแล้ว แต่ยังมีทำอยู่ในจังหวัดสตูลและจังหวัดอื่นๆ

ฝ่ายทางเจ้าสาว ผู้ใหญ่เล่าให้ฟังว่า สมัยก่อนบางรายจะมีหมอมมาแต่งตัวให้ ซึ่งจะมีการเป่าคาถาอาคม เสกแป้ง นำมาผัดหน้า มีการเอาปูนมาป้ายตามที่ต่างๆ เช่น ที่เท้าทั้งสอง ทั้งหมดนี้เพื่อป้องกันและแก้อาคมต่างๆ

๕. การจัดงานวะลิมะฮ์ (งานเลี้ยงฉลองสมรส)

วะลิมะฮ์ คือ การฉลองหลังนิกะห์ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ท่านศาสดา (ศ็อลฯ) เคยปฏิบัติ แต่ต้องอยู่ในขอบเขตและยึดหลักประหัยัด เช่น ท่านศาสดา (ศ็อลฯ) ฉลองวะลิมะฮ์กับนางซอฟียะ ด้วยข้าวบาเลย์ ๒ ทะนาน ที่มากที่สุดคือการฉลองวะลิมะฮ์กับนางซัยหนับ คือ แพะ ๑ ตัว ในขณะที่ท่านเป็นทั้งศาสดา และมหาจักรพรรดิในเวลาเดียวกัน ส่วนการละเล่นหรือดนตรีนั้น ท่านศาสดา (ศ็อลฯ) ได้พูดกับนางอาฮิซะห์ (รอฎิฯ) คราวจัดงานวะลิมะฮ์ครั้งหนึ่งว่า “โอ้อาฮิซะห์ ทำไมเธอจึงไม่มีดนตรีไปด้วยเพราะว่าพวกอันศอร์ชอบการดนตรี” (รายงาน โดยบุคอรี)

ในการจัดงานต่างๆ ท่านศาสดา (ศ็อลฯ) เน้นว่าต้องไม่ฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย ในการสมรส ท่านศาสดา (ศ็อลฯ) ได้กล่าวไว้ว่า

“แท้จริงการแต่งงานที่มีความจำเริญมากที่สุด คือการแต่งงานที่มีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด” (รายงาน โดยบัยฮากิ,อะหมัด)

๖. การไปร่วมงานวะลิมะฮ์ (งานเลี้ยงฉลองสมรส)

ท่านศาสดา (ศ็อลฯ) สนับสนุนให้มุสลิมไปร่วมงานฉลองการแต่งงานหรืองานสมรสดังหะดิษที่ว่า

“เมื่อท่านได้รับเชิญไปในงานแต่งงานท่านควรจะไป” (รายงาน โดยบุคอรี)

“อนัส (รอฎิฯ) เล่าว่า คราวหนึ่งท่านศาสดา (ศ็อลฯ) เห็นพวกผู้หญิงและเด็กๆกำลังกลับจากงานสมรส ท่านได้ลุกขึ้นยืนและกล่าวว่า “ข้าแต่อัลลอฮ์ คนเหล่านี้แหละเป็นที่รักยิ่งของฉัน” ท่านกล่าวเช่นนี้ถึงสามครั้ง” (รายงาน โดยบุคอรี)

การแต่งงาน : วัฒนธรรมไทยมุสลิม

ชาวไทยมุสลิมในภาคใต้มีประเพณีการแต่งงานแตกต่างไปจากไทยพุทธ ทั้งนี้เพราะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามศาสนบัญญัติจะละเมิดไม่ได้

มุสลิมถือว่าท่านบีมูฮัมหมัด สนับสนุนให้มีการสมรสตั้งที่ซูเราะห์อัรรัม โองการที่ ๒๑ แห่งอัล-กุรอาน กล่าวไว้ว่า “และจากสัญญาณทั้งหลายของพระองค์ คือพระองค์ได้ทรงสร้างคู่ครองของท่านทั้งหลาย เพื่อท่านทั้งหลายมีความอุ่ใจในการอยู่ร่วมกับนาง และพระองค์ได้ทรงให้ความรักและความเอ็นดูในระหว่างพวกท่านทั้งหลาย”

การเลือกคู่ครอง ของไทยมุสลิมต้องเป็นไปตามศาสนบัญญัติที่ว่า ต้องแต่งงานกับคนที่เป็นมุสลิมด้วยกันเท่านั้น ในกรณีที่เป็นคนนอกศาสนาจะต้องให้เข้านับถือศาสนาอิสลามเสียก่อน ดังคัมภีร์อัล-กุรอาน ซูเราะห์ อัล-บาคอเราะห์ โองการที่ ๒๒๑ กำหนดว่า “ท่านทั้งหลายอย่าได้แต่งงานกับหญิงต่างศาสนาจนกว่านางจะศรัทธาในอิสลาม ทาสที่มีความศรัทธานั้นดีกว่าพวกนาง แม้นางจะทำให้ท่านทั้งหลายพอใจก็ตาม และท่านทั้งหลายอย่าได้แต่งงานกับชายต่างศาสนา จนกว่าเขาจะศรัทธาในอิสลาม ทาสที่มีศรัทธานั้นดีกว่าพวกเขา แม้ว่าพวกเขาทั้งหลายจะทำให้ท่านพอใจก็ตาม บรรดาผู้ไม่มีศรัทธานั้น รังแต่จะนำพาท่านไปสู่ขุมนรก”

ศาสนาอิสลามยังห้ามมิให้แต่งงานกับบุคคลที่อัลลอฮ์ทรงห้าม ๓ ประการ คือ (๑) ผู้มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติอย่างใกล้ชิด รวม ๗ ตำแหน่ง อันได้แก่ บิดาหรือมารดา บุตรหรือธิดา พี่หรือน้องร่วมบิดามารดา พี่หรือน้องของบิดา พี่หรือน้องของมารดา บุตรหรือธิดาของพี่หรือของน้องชาย บุตรหรือธิดาของพี่หรือของน้องหญิง (๒) มีความสัมพันธ์ทางคัมภีร์ร่วมกันมี ๒ ตำแหน่ง คือ แม่นมและพี่ หรือน้องที่ร่วมคัมภีร์นมจากแม่นมคนเดียวกัน (๓) ความสัมพันธ์ด้วยภาวะสมรส มี ๔ ตำแหน่ง คือ แม่ของภรรยา ลูกสาวของภรรยา (ทั้งโดยเชื้อสายหรือร่วมคัมภีร์นมก็ตาม) ภรรยาของพ่อ (พ่อเลี้ยง) ภรรยาของลูก (ลูกเลี้ยง)

การแต่งงานของชาวไทยมุสลิมภาคใต้มีธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติกันจนเป็นแบบแผน คือ ต้องมีการสู่ขอ การจัดพิธีแต่งงาน และเมื่อเสร็จพิธีแต่งงานแล้ว ก็มีธรรมเนียมปฏิบัติอีกหลายประการ ส่วนการแต่งงานของหญิงม่ายยังมีข้อกำหนดพิเศษออกไปอีก ล้วนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทั้งสิ้น

การแต่งงานของไทยมุสลิมภาคใต้ในอดีต (ธรรมเนียมพื้นบ้าน)

๑. การสู่ขอ

การสู่ขอกระทำกันอย่างง่าย ๆ โดยฝ่ายชายจะมอบหมายให้ญาติผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้หญิงล้วนๆ เป็นเจ้าแม่ไปทาบถามสู่ขอกับพ่อแม่ฝ่ายหญิง ส่วนมากพ่อแม่ฝ่ายหญิงมักถือเป็นเอกสิทธิ์โดยเฉพาะ ไม่มีการขอความเห็นชอบจากบุตรสาวของตนเลย แม้แต่การบอกกล่าวให้รู้ล่วงหน้าก็ไม่มี เพราะถือว่าบุตรต้องอยู่ในโอวาทของพ่อแม่เสมอไปทุกประการ

๒. การหมั้น

เมื่อถึงกำหนดวันพิธีหมั้น ฝ่ายชายจะต้องจัดเก้าอี้เก้าอี้พานแห่ขันหมากไปยังบ้านฝ่ายหญิง โดยชายผู้จะเป็นเจ้าบ่าวไม่ได้ไปด้วยฤกษ์แห่ขันหมากใช้เวลาตอนเย็นประมาณ ๔-๕ ชั่วโมง “ขันหมาก” ประกอบด้วยพาน ๓ พาน คือ พานหมากพลู พานข้าวเหนียวเหลือง และพานขนม แต่บางรายที่เป็นผู้มีฐานะดีก็อาจจะเพิ่มพานขนมขึ้นอีกก็ได้ พานหมากพลูนั้นจะมีเงินสินสอดใส่ไว้ได้หมากพลูเงินจำนวนนี้เรียกว่า “ลาปะซีเมะ” หรือ “เงินรองพลู” สมัยก่อนเงินสินสอดหมั้นประมาณ ๑-๕ บาท แต่รายได้ที่ฐานะดีหน่อยก็อาจจะมีแหวนทองสอดใส่ไว้ด้วย เงินสินสอดดังกล่าวนี้สุดแล้วแต่ฝ่ายชายจะเห็นสมควรมากน้อยเพียงใดไม่มีการตกลงกันมาก่อน ถือเอาตามความนิยมที่เคยปฏิบัติกันมาเป็นเกณฑ์ ส่วนพานขนมนั้นประกอบด้วย ขนมก้อ ข้าวพอง และขนมก้อนน้ำตาล เป็นต้น ขันหมากดังกล่าวทุกพานคลุมด้วยผ้าสีเขียว เป็นผ้าสีที่เหลืองที่มาจากเศษผ้าหลากสีชิ้นเล็กๆ โดยนำมาตัดเย็บสอยประกอบกันเป็นชิ้นผ้า

เมื่อขบวนขันหมากไปถึงบ้านฝ่ายหญิง เจ้าฝ่ายหญิงจะให้การต้อนรับ เจ้าฝ่ายชายจะบอกกล่าวขึ้นว่า “วันนี้ (ออกชื่อเจ้าบ่าว) ได้เอาของมาหมั้น (ชื่อเจ้าสาว) แล้ว” เมื่อเจ้าฝ่ายหญิงรับของหมั้นแล้ว เจ้าฝ่ายชายจะถามต่อไปว่าทันทีว่า “เงินหัวขันหมากนั้นเท่าใด” ซึ่งเจ้าฝ่ายหญิงจะต้องตอบไป การถามและตอบเช่นนี้เพื่อเป็นการยืนยันถึงจำนวนเงินหัวขันหมากที่ได้ตกลงกันไว้เมื่อวันที่มาสู่ขอ

จากนั้นก็เป็นการปรึกษาหารือกันถึงกำหนดวันแต่งงาน วันจัดงาน และการกินเลี้ยง และก่อนที่เจ้าฝ่ายชายจะเดินทางกลับ ฝ่ายหญิงจะนำผ้าโสร่งชาย หรือผ้าดอกปล่อยชาย อย่างหนึ่งอย่างใด ใส่พานที่ใส่หมากพลูมาหมั้นนั้น ส่วนพานข้าวเหนียวเหลืองและพานขนมก็จะได้รับขนมจากฝ่ายหญิงใส่พาน เพื่อนำกลับไปเป็นการตอบแทนให้แก่ฝ่ายชาย

๓. พิธีแต่งงาน

พิธีแต่งงานโดยทั่วไปจะจัดหลังจากหมั้นแล้วไม่เกิน ๒ สัปดาห์ โดยฤกษ์ ๔-๕ โมงเย็นของวันใดวันหนึ่ง ฝ่ายเจ้าบ่าวจะยกขันหมากไปยังบ้านเจ้าสาว ขบวนดังกล่าวนี้ประกอบด้วยเจ้าบ่าว เพื่อนเจ้าบ่าว และญาติผู้ใหญ่ประมาณ ๕-๖ คน การไปคราวนี้ไม่มีข้าวของอะไรต้องนำไป นอกจากเงินหัวขันหมาก (จะต้องเป็นจำนวนเลขคู่) ซึ่งใส่ไว้ในขันทองเหลืองใบเล็กๆ ห่อหุ้มด้วยผ้าเช็ดหน้าให้เจ้าบ่าวถือไปและกล้วยพันธุ์ดี เช่น กล้วยหอมอีก ๑ หวี เท่านั้น

ในวันดังกล่าวนี้ ทางบ้านเจ้าสาวก็เตรียมการต้อนรับโดยเชิญโต๊ะอิหม่ามเป็นประธานในพิธีแต่งงาน พร้อมด้วยคอตีบและผู้ทรงคุณธรรมอีก ๑ คน เพื่อเป็นสักขีพยาน ผู้ทรงคุณธรรมดังกล่าวนี้จะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือบุคคลอื่นใดก็ได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าคนๆ นั้น ต้องเป็นที่ยอมรับนับถือว่าเป็นคนดีมีศีลสัตย์

เมื่อขบวนเงินหัวขันหมากไปถึงบ้านเจ้าสาว ฝ่ายเจ้าสาวก็ให้การต้อนรับ โอกาสนี้เจ้าบ่าวต้องส่งมอบห่อเงินหัวขันหมากให้กับโต๊ะอิหม่าม เพื่อโต๊ะอิหม่ามจะได้ตรวจนับให้ถูกต้องครบถ้วนและ

ควบคุมเงินหัวขันหมากนั้นไว้ จากนั้นก็จะมีการร่วมรับประทานอาหารกัน สำหรับตัวเจ้าสาวนั้นเก็บตัว อยู่ในห้องหรือในครัวเท่านั้น

หลังจากการเลี้ยงอาหารผ่านไปแล้ว เจ้าบ่าวก็ไปนั่งขัดสมาธิลงตรงเบื้องหน้าโต๊ะอิหม่าม สถานที่นั่งก็คือพื้นห้องเพียงแต่ปูเสื่อรองเท่านั้น โอกาสนี้พ่อของเจ้าสาวก็ตรงไปหาเจ้าสาวซึ่งอยู่ในห้องหรือในครัว เพื่อบอกให้ลูกสาวรู้เรื่องการแต่งงาน และเพื่อรับคำยินยอมจากลูกสาวด้วย เช่น กล่าวว่า “พ่อจะให้ลูกแต่งงานกับ (ชื่อเจ้าบ่าว) ลูกจะยินยอมหรือไม่” การถามและตอบระหว่างพ่อลูกนี้ จำต้องมีพยานอยู่ใกล้ๆ ฝากันห้องหรือมานั่งห้อง เมื่อผู้เป็นเจ้าสาวตอบรับยินยอมก็จะได้ดำเนินพิธีขั้นต่อไป แต่ถ้าไม่ยินยอมก็ต้องอาศัยญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงอาจจะเป็นย่า ยาย หรือญาติ อื่นใดก็ได้ที่สามารถอ้วนวอนเกลี้ยกล่อมจิตใจสาว ซึ่งก็มักจะยกเอาบุญคุณของพ่อแม่มาเป็นข้ออ้างจนกระทั่งสาวใจอ่อนยอมรับการเข้าพิธีแต่งงาน

เมื่อตกปากรับคำยินยอมซึ่งพยาน ๒ คน รับทราบด้วยแล้ว ก็ดำเนินการขั้นต่อไป โดยพ่อ หรือผู้ปกครอง (ต้องเป็นชาย) ของเจ้าสาวมา “วอเกิ้ล” กับโต๊ะอิหม่าม “วอเกิ้ล” คือการกล่าวมอบหมายให้โต๊ะอิหม่ามเป็นผู้ประกอบพิธีแต่งงาน เพราะตามหลักศาสนาอิสลามได้บัญญัติไว้ว่า บิดาต้องเป็นผู้จัดการแต่งงานให้บุตรสาวของตน แต่เมื่อผู้เป็นบิดาไม่มีความรู้ ความเข้าใจในพิธีปฏิบัติก็ให้มอบหมายให้ผู้อื่นซึ่งมีความรู้ความเข้าใจปฏิบัติแทน

จากนั้น จะมีการท่องหรืออ่านศาสนบัญญัติที่เกี่ยวกับการแต่งงานเรียกว่า “บาจากุฎบะห์” การอ่านหรือท่องบาจากุฎบะห์ นี้มักเป็นหน้าที่ของคอเต็บ แต่ถ้าคอเต็บท่องหรืออ่านไม่ได้ ก็ให้เป็นหน้าที่ของโต๊ะอิหม่าม หรือผู้หนึ่งผู้ใด ที่มีความรู้ความสามารถท่องหรืออ่านได้ปฏิบัติแทน ซึ่งปกติจะเป็นการท่องปากเปล่า แต่ถ้าไม่สามารถจดจำข้อความได้โดยตลอดก็ให้ทางตำราออกอ่านได้

จบการบาจากุฎบะห์แล้ว โต๊ะอิหม่ามก็ยื่นมือ ไปจับปลายนิ้วมือของเจ้าบ่าวนิ้วหนึ่ง นิ้วใดก็ได้ เพียงนิ้วเดียว พร้อมกับเริ่มประกอบพิธีแต่งงานให้โดยการกล่าววาจาเป็นสำคัญสมมติว่าเจ้าบ่าวชื่อ อับดุลเลาะห์ เจ้าสาวชื่อ ฮาลิมะ ซึ่งเป็นบุตรสาวของนายมุฮัมมัด แต่งงานกันด้วยเงินหัวขันหมากจำนวน ๑๓๗ บาท โต๊ะอิหม่ามก็จะกล่าวดังนี้ “ยา... อับดุลเลาะห์ อาญูนิกะห์ อากันดีเกา บารวอเกิ้ลวอลีบา เปาะญอ อากันดาญ คือฮาลิมะ เบนตีมุฮัมมัด อิชีกาเวน เซอบายะญา สะราโต๊ะตีฆอปูโล ตูโยะโก๊ะตุนา” (คำกล่าวนี้เป็นสำเนียงภาษามลายูถิ่นปัตตานี) แปลความว่า “อาอับดุลเลาะห์ ฉันได้รับมอบหมายจากพ่อ (ของเจ้าสาว) ให้ฉันจัดการแต่งงานเธอกับฮาลิมะ บุตรสาวของมุฮัมมัด ด้วยเงิน (สด)หัวขันหมากจำนวน ๑๓๗ บาท”

คำว่า “ตุนา” เป็นทำนองคำสั่งให้เจ้าบ่าวกล่าวตอบรับ เมื่อโต๊ะอิหม่ามกล่าวมาจนถึงคำว่า ตุนา ซึ่งคำนี้จะต้องกล่าวลากเสียง พร้อมกับบีบปลายมือเจ้าบ่าวที่ได้จับถือไว้ เพื่อเป็นการเตือนสำนึก เพราะเจ้าบ่าวต้องรีบกล่าวตอบรับตามแบบฉบับดังนี้

“ อาถูตรีมานิกะห์ญา คือจันนิชิกาเว็นซือบาญะตะนิซือโอะอิตุ ” (ถ้ากล่าวนี้เป็นสำเนียงภาษามลายูถิ่นปัตตานี) แปลความว่า “ ฉันยอมรับการแต่งงานตามจำนวนเงินหัวขันหมากดังกล่าวแล้ว ”

เมื่อเจ้าบ่าวกล่าวจบ สักขีพยานทั้งสอง ได้แก่ คอเต็บ กับผู้ทรงคุณธรรม ก็กล่าวถามบรรดาผู้มาร่วมงานแต่งงานซึ่งนั่งเรียงรายกันอยู่ในห้องนั้นว่า “ ใช้ได้ไหม ” อันเป็นคำถามที่หมายถึงคำกล่าวของเจ้าบ่าวนั้นถูกต้องหรือเปล่า ถ้าผู้ชุมนุม ณ ที่นั้นรับว่า “ ใช้ได้ ” ก็เป็นอันสิ้นสุดขั้นตอนในตอนนี้ แต่ถ้ายังมีเสียงออกมาว่า “ ยังใช้ไม่ได้ ” โตะอิหม่ามและเจ้าบ่าวก็ต้องเริ่มการกล่าวซ้ำใหม่ จนกว่าจะมีการยอมรับจากผู้ร่วมชุมนุมว่าเป็นการถูกต้องแล้ว

จากนั้นคอเต็บและโตะอิหม่าม “ บาจาคูอา ” ก็กล่าวคำขอพรจากพระเจ้าเป็นเจ้าตามแบบฉบับในศาสนบัญญัติ จบแล้วเจ้าบ่าวก็ ทำความเคารพต่อโตะอิหม่าม และทุกคนที่อยู่ ณ ที่นั้นด้วยการจับมือ หลังจากนั้นทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาว ก็ออกเงินฝ่ายละเท่าๆกัน มอบให้โตะอิหม่ามเป็นค่าสมนาคุณประกอบพิธีแต่งงานพร้อมกับกล้วย ๒-๓ หวี ซึ่งฝ่ายเจ้าบ่าวได้เตรียมมา จำนวนเงินและกล้วยดังกล่าวนี้ โตะอิหม่ามจะแบ่งให้สักขีพยานทั้ง ๒ คน คือ คอเต็บกับผู้ทรงคุณธรรมไปตามสัดส่วน พร้อมกับมอบเงินหัวขันหมากให้พ่อแม่เจ้าสาวรับเอาไป เป็นอันสิ้นสุดพิธีลงเพียงเท่านั้นเจ้าบ่าวก็นำขบวนกลับบ้านของตน

มีข้อน่าสังเกตว่า ในการประกอบพิธีแต่งงานเจ้าสาวไม่ได้ร่วมในพิธีได้แต่แอบซ่อนตัวอยู่แต่ในห้องหรือในครัวเท่านั้น

หลังจากประกอบพิธีแต่งงานผ่านพ้นไปแล้ว พ่อแม่ฝ่ายหญิงก็เริ่มบอกกล่าวเชิญชวนกินข้าวเหนียว การเชิญกระทำกันด้วยวาจา บอกกล่าวในหมู่ญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง พร้อมกับการขอร้องให้ญาติและเพื่อนฝูงนั้น ได้นำสมัครพรรคพวกไปร่วมด้วยเท่าที่ :สามารถจะชักชวนกันไปได้ ซึ่งบางรายก็ชักชวนกันไปเพียง ๒-๓ คน แต่บางรายที่เป็นผู้กว้างขวางจะไปร่วมงานได้นับเป็นสิบๆ ก็มี สมัครพรรคพวกที่ไปนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นที่รู้จักกับเจ้าของงาน สำคัญอยู่ที่ว่ายินดีร่วมไปกับผู้ชักชวนเท่านั้น

เจ้าของงานรายใดมีแขกหรือมาร่วมงานมาก จะเกิดความภาคภูมิใจ ถือเป็นเรื่องของความมีหน้ามีตา จำนวนเงินที่ได้รับเป็นการตอบแทนจากการกินเลี้ยงนั้นจะมากน้อยเพียงใดไม่เป็นเรื่องที่ต้องนำมาคิด เพราะอาหารที่นำมาเลี้ยงแขกนั้นส่วนมากเป็นผลผลิตของเจ้าของงานเอง เช่น ข้าวสาร ข้าวเหนียว เนื้อวัว เนื้อควาย เป็นต้น จะจับจ่ายซื้อหากก็เพียงเครื่องปรุงเล็กน้อยๆ เท่านั้น ฉะนั้นจึงไม่ถือเป็นเรื่องของกำไรหรือขาดทุน หากแต่คิดเพียงว่าผลได้จะสมดุลกับรายจ่ายหรือไม่เท่านั้น

การกินเลี้ยงจะแยกกันคนละกลุ่มระหว่างแขกหญิงกับแขกชาย ถ้าเลี้ยงกันบนเรือนทั้งหมดหากไม่มีฝาถ้ำก็ต้องใช้ม่านกันแบ่งส่วน หากบนเรือนไม่กว้างขวางพอก็จะปลูกปะรำอย่างง่าย ๆ ไว้ด้านหน้าหรือด้านข้างตัวเรือน ภายในปะรำก็จัดที่นั่งและที่วางอาหารด้วยการปักเสา วางคานแล้วใช้แผ่นกระดานปูเรียบ ภายในปะรำดังกล่าวนี้เป็นสถานที่รับเลี้ยงเฉพาะแขกผู้ชายเท่านั้น ส่วนแขกผู้หญิงก็ใช้สถานที่บน

เรือนตามเดิม การบริการอาหารสำหรับเลี้ยงแขก ถ้าเป็นแขกผู้ชายก็ต้องใช้ผู้ชายเป็นผู้บริการ ถ้าแขกผู้หญิงก็ต้องใช้แขกผู้หญิงเป็นผู้บริการ

อาหารที่จัดบริการนั้น จัดเป็นสำหรับเฉพาะกับข้าว เรียกว่า “อิดัง” ใส่ถาดแล้วยกออกไปวางบนโต๊ะหรือบนพื้นที่ที่แขกนั่งล้อมวงอยู่ ส่วนข้าวจะยกไปวางเป็นจานๆ ต่างหาก กับข้าวสำหรับหนึ่งๆ ร่วมรับประทานกันได้ ๔- ๕ คน

กำหนดเวลาของการกินเลี้ยงนั้นจะเริ่มตั้งแต่เที่ยงวัน ไปจนถึงเที่ยงคืน ใครมาก่อนก็กินก่อน ใครมาทีหลังก็กินทีหลัง กินแล้วก็มอบเงินเป็นการตอบแทนให้แก่เจ้าของงานหรือไม่ก็มอบผ้าดอกแทนเงิน แต่กรณีนี้ทำได้เฉพาะแขกผู้ชายเท่านั้น ส่วนผู้หญิงในการไปร่วมงานเลี้ยง มักจะนำข้าวสารใส่หม้อหิ้วไปช่วยเหลือเจ้าของงานด้วย สำหรับการตอบแทนด้วยเงินตรานั้นก็มีเช่นกัน จากนั้นแขกจะลากลับ ก่อนที่แขกจะกลับ เจ้าของงานบางรายยังมีการตอบแทนให้แขกอีก เช่น ข้าวเหนียวคนละห่อ หรือเนื้อวัวสดคนละชิ้น (พอแกลง)

๔. วันกะดูรี (วันจัดงาน)

คือวันที่ฝ่ายเจ้าสาวจัดงานเลี้ยงแขกหรือและต้อนรับขบวนแห่เจ้าบ่าว ขบวนแห่เจ้าบ่าวเป็นขบวนแห่มโหฬาร บางรายมีช้างเข้าร่วมขบวนด้วย ข้าวของที่นำไปกับขบวนประกอบด้วยพานบายศรีพลู จำนวนตั้งแต่ ๓-๕ พาน แต่ละพานเรียงชั้นพลูไม่เท่ากัน พานใหญ่หรือพานเอกจะมีชั้นพลู ๕ ชั้น ถัดไป ชั้น และ ๕ ชั้น ชั้นพลุดังกล่าวนี้ถือเป็นเลขคี่เป็นสำคัญ ไม่เรียงเป็นเลขคู่

พานบายศรีพลูเป็นพานทองเหลืองขนาดใหญ่ ลักษณะปากกว้าง ก้นตื้น และแบนราบ ใช้สตรีที่หน้าตาดีเป็นผู้ถือ (โดยทูนเหนือศีรษะ) ผู้ถือจะต้องแต่งกายตามแบบฉบับที่นิยมกันว่าเด่นงาม คือ นุ่งผ้าโสร่งปาเต๊ะ สวมเสื้อบานุง ติดกระดุมทอง ๓ เม็ด มีผ้าคลุมบดต้องคอยปล่อยชายลงข้างตัวทั้ง ๒ ข้าง

ผ้าโสร่งปาเต๊ะ เป็นผ้านุ่งสำหรับสตรี กล่าวกันว่าเป็นผ้าที่มาจากชวาหรือประเทศอินโดนีเซียในปัจจุบัน

เสื้อบานุง เป็นเสื้อรัดรูป แขนสามส่วนทรงกระบอกผ่าอกตลอดติดด้วยกระดุมเป็ก ส่วนล่างต่ำกว่าสะเอว ผายออกเล็กน้อย

กระดุมทอง คือ กระดุมที่ทำด้วยแผ่นทองคำ ทรงกลมแบน รูปของกระดุมคล้ายลักษณะดอกไม้บาน ด้านในของกระดุมทำเป็นเข็มซ่อนปลายสำหรับกลัดติดเสื้อ แต่ละช่วงของกระดุมทั้ง ๓ เม็ด มีสร้อยทองคำเส้นเล็กๆ ๑ เส้น เชื่อมโยงห้อยระย้าจากกระดุมเม็ดหนึ่งไปยังอีกเม็ดหนึ่ง

ผ้าคลุมบด คือ ผ้าสำหรับใช้คลุมศีรษะ ฟ้านี้เป็นผ้าอเนกประสงค์ เช่นเดียวกับผ้าขาวม้า แต่ในกรณีทูนพานบายศรีขอมไม่สามารถคลุมศีรษะได้ จึงเปลี่ยนใช้คล้องคอแทน

นอกจากพานบายศรีพลุดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีขนมพวกเหนียวเหลือง น้ำตาลทราย หรือข้าวเหนียวกวนใส่หม้ออะลูมิเนียมหิ้วไปด้วย ซึ่งก็ใช้สตรีหิ้วไปเช่นกัน

การแต่งกายของเจ้าบ่าวจะเกิดฉายเป็นพิเศษ นุ่งผ้าโสร่งแปลก๊ะ สวมเสื้อบายูตะโละกลางา ศีรษะ โคนเกลี้ยงเกล้า สวมหมวกชอเกาะสีคำ

นุ่งผ้าโสร่งแปลก๊ะ คือ ผ้าโสร่งสำหรับผู้ชายนุ่ง ลักษณะสอดสี เป็นด้ายสีเหลืองทั้งผืน ไม่เป็น ดอกดวงเหมือนผ้าโสร่งของสตรี กล่าวกันว่าเดิมเป็นสินค้ามาจากอินโดนีเซีย

เสื้อบายูตะโละกลางา คือ เสื้อที่มีลักษณะคล้ายเสื้อกุยเฮงของจีนหรือเสื้อม่อฮ่อมของไทยทาง ภาคเหนือ เป็นเสื้อแขนกว้างยาวถึงข้อมือ คอกกลมไม่มีปก ผ่าอกเพียงครึ่งอก ติดกระเป๋าด้านหน้าตรง ชายเสื้อส่วนล่างสองข้างตัว ข้างละกระเป๋

ชอเกาะ คือ หมวกทำด้วยผ้าเนื้อดีหรือผ้ากำมะหยี่ลักษณะคล้ายหมวกหนีบ

สำหรับพวกผู้ชายก็เพียงแค่เดินร้งท้ายขบวนไปพร้อมกับเจ้าบ่าวต่างคนต่างแต่งกายอย่างปราณีต บรรจงแต่ทุกคนไม่สวมรองเท้า

ขบวนแห่เจ้าบ่าวจะเริ่มแห่ออกจากบ้าน โดยถือฤกษ์เวลาเย็นใกล้ค่ำ เมื่อถึงบ้านเจ้าสาวขบวนเจ้า บ่าวจะมาหยุดตรงหน้าบันไดบ้าน โอกาสนี้ผู้ใหญ่ของฝ่ายเจ้าสาวซึ่งเป็นผู้หญิงอาจจะเป็นย่าหรือยายคน หนึ่งคนใด จะเป็นผู้เดินลงบันได ไปจูบมือเจ้าบ่าวขึ้นบนเรือน แล้วนำตัวไปในห้องเจ้าสาวทันที เพื่อทำพิธี “กินสมวงต์” (การกินเพื่อความเป็นสิริมงคล) ต่อไป ส่วนผู้ร่วมขบวนมานั้นก็ได้รับการต้อนรับด้วยการ เลี้ยงอาหาร และสนทนาปราศรัยกันอยู่ภายนอกห้อง

๕. กินสมวงต์ (กินเพื่อความเป็นสิริมงคล)

ทำกันภายในห้องเจ้าสาว โดยเจ้าสาวนั่งบนแคร่ไม้ไผ่ซึ่งมีเตี๊ยะปูและมีผืนผ้าไหมปูทับบนเตี๊ยะอีก ชั้นหนึ่ง หน้าแคร่มีธาดาวางอยู่ ๒ ใบ ใบหนึ่งใส่ข้าวเหนียวเหลือง – แดง – ขาว ข้าวเหนียวแต่ละสีไม่ละ กันแต่นำแต่ละสีมาประกบกันมีลักษณะเหมือนกลีบ ๓ กลีบ ประกบกันเป็นพุ่มเหมือนพุ่มดอกไม้ไม้ที่ ประดับในพาน พุ่มข้าวเหนียวดังกล่าวนี้เป็นพุ่มใหญ่สูงประมาณ ๑ ศอก บนยอดของพุ่มมีไขปอกวางกด แนบเนื้อข้าวเหนียวเป็นจุดยอดอยู่ ๑ ฟอง ตรงรอยประกบของข้าวเหนียวแต่ละสีมีชิ้นเนื้อไก่ย่างเค็มซึ่ง นึกเป็นชิ้นยาวๆ แปะติดไว้รอบๆ พุ่มข้าวเหนียวมีไขต้้มย้อมสีแดง ทั้งเปลือกที่เสียบด้วยไม้ปักประดับพุ่ม เป็นจำนวนมากฟอง ไขต้้มย้อมสีแดงนี้มีการประดิษฐ์ประคองให้ดูสวยงามได้ โดยเสียบไม้ไผ่ที่เหลาแล้ว เข้าตรงกึ่งกลางตามความยาวของฟองไขต้้มย้อมสีแดงไขต้้มย้อมสีแดงนี้มีการประดิษฐ์ประคองให้ดูสวยงามได้ โดยเสียบไม้ไผ่ที่เหลาแล้ว ที่โผล่ด้วยกระดาษสีที่ตัดเป็นริ้วพันรอบก้านไม้ประมาณ ๒-๓ รอบ แต่งริ้วให้คล้อยออกลักษณะคล้ายจุก สับประรด อีกด้านหนึ่งของไข คือ ด้านที่เริ่มเสียบไม้เข้าไปครั้งแรกนั้นก็ตัดกระดาษสีเป็นแถบเล็กๆพันไว้ เช่นกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการลื่นหลุดของไข ไม้เสียบมีความยาวพอสมควร พอจะมีลักษณะเป็นด้ามจับถือ ได้สะดวก ส่วนธาดอีกใบหนึ่งเป็นธาดใส่ขนม มีขนมกะละแม ขนมห่อ ขนมลาและข้าวพอง

ทั้งข้าวเหนียวและขนมที่วางอยู่นี้จัดมาเพื่อป้อนให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวกินเพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่ง เรียกว่า “มากันสมวงต์” หรือ การกินเพื่อความเป็นสิริมงคล “สมวงต์” หมายถึงการคู่ขวัญหรือนำมาซึ่ง ความเป็นสิริมงคล

ในเมื่อในห้องนั้นมีอยู่เพียง ๓ คน คือ เจ้าบ่าวเจ้าสาวและหญิงผู้เป็นญาติผู้ใหญ่ของเจ้าสาว ฉะนั้นผู้ที่ป้อนสมางค์ให้แก่คู่บ่าวสาวก็คือ หญิงผู้เป็นญาติผู้ใหญ่คนนั่นเอง ก่อนป้อนสมางค์ทั้งเจ้าบ่าวเจ้าสาวต้องนั่งขัดสมาธิบนแคร่ให้เรียบร้อยทั้งคู่ จากนั้นผู้ป้อนก็ใช้นิ้วมือหยิบข้าวเหนียว ชื่นไขต้มลูกยอด เนื้อไก่ อย่างละเล็กละน้อยพอคำ และขนมอย่างละเล็กละน้อยพอคำเช่นกัน ป้อนให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวคนละ ๓ คำ สลับกันโดยป้อนให้เจ้าบ่าวเป็นคำแรก เจ้าสาวเป็นคำที่สอง ผลัดเปลี่ยนกันไปจนครบ ๖ คำ ก็เป็นอันเสร็จสิ้นพิธี “กินสมางค์”

ข้าวเหนียวและขนมที่เหลืออยู่เต็มถาดก็นำออกสู่กันกิน ยกเว้นแต่ไขย้อมสีแดงเท่านั้น ซึ่งต้องนำแจกให้แก่เด็กๆ พวกลูกหลานที่มาร่วมสนุกสนานด้วย ซึ่งมักเล่นกันอยู่ในบริเวณลานบ้าน

๖. มานีบลีมา (อาบน้ำชำระมลทิน)

หลังจากกินสมางค์แล้วญาติผู้ใหญ่ผู้นั้นก็ให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวผลัดเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเพื่อเตรียมอาบน้ำชำระมลทินเรียกว่า “มานีบลีมา” คู่สมรสถูกนำออกจากห้องสู่นอกชานซึ่งมีม้านั่งยาววางอยู่ ๑ ตัว เพื่อใช้เป็นสถานที่อาบน้ำของคู่สมรส ทั้งคู่จะขึ้นไปนั่งห้อยเท้าเคียงคู่กัน เจ้าบ่าวอยู่ในชุดนุ่งผ้าดอก ลักษณนุ่งผ้าขาวม้า ท่อนบนเปลือยเปล่า ส่วนเจ้าสาวนั้นอาจจะอยู่ในชุดกระโจมอกด้วยผ้านุ่งเพียงถุงเดียว หรือมีจะนั้นก็อยู่ในชุดท่อนล่างนุ่งผ้าดังกกล่าว ส่วนท่อนบนซึ่งเปลือยเปล่าเช่นกันนั้น จะถูกปิดด้วยผืนผ้าดอกที่พัน โดยรอบแล้วทำเป็นกระโจมอกไว้

เบื้องหน้าข้างม้านั่งยาวเป็นกระออม บรรจุน้ำเต็มวางไว้ ๓ ใบ แต่ละใบประดับด้วยใบมะพร้าวพันรอบคอ ภายในกระออมลอยฟองด้วยลูกหมาก ลูกมะพร้าวใบเล็กๆ ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นจากการสานด้วยใบมะพร้าวเช่นกัน ผู้อาบน้ำให้คู่บ่าวสาวมีเพียงผู้เดียว คือ หญิงผู้ป้อนสมางค์นั่นเอง โดยจะตัดจากกระออมรดศีระคู่บ่าวสาวจนหมดน้ำทั้ง ๓ กระออม เจ้าบ่าวจะเปียกโชกไปทั้งตัว แต่ฝ่ายเจ้าสาวศีระจะไม่เปียกเพราะใช้ถาดใบย่อมๆ ครอบวางบนศีระปิดไว้

อนึ่งในวันนี้เจ้าสาวจะแต่งเนื้อแต่งตัวสวยงาม โดยเฉพาะผมเผ้ากับใบหน้าต้องแต่งเป็นพิเศษที่นิยมคือ จะเกล้ามวย ประดับมวยผมด้วยสร้อยดอกไม้สด จำพวกดอกมะลิ ดอกพิกุล หรือดอกกระดังงา เรือนผมก็เสียบแซมด้วยดอกจำปา จำปี ประปรายแต่พองาม ส่วนใบหน้าก็ทาปาก ทาแก้ม วาดคิ้ว กันไร ซึ่งส่วนดังกล่าวนี้หากเปียกน้ำก็ย่อมดูไม่สวยจึงต้องใช้ถาดปิดไว้ ดังกล่าวแล้ว

๗. ปลือปะห์ (การสะเดาะเคราะห์คู่บ่าวสาว)

เมื่อคู่บ่าวสาวอาบน้ำเสร็จแล้ว หญิงผู้ประกอบพิธีก็จะเริ่มประพรมน้ำให้กับคู่บ่าวสาวต่อไป น้ำดังกล่าวจะเป็นน้ำมนต์หรือน้ำธรรมดาก็ได้ ซึ่งใส่ภาชนะนำมาวางไว้ อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับประพรมได้แก่ ลูกหมากทั้งทะเลที่ตัดมาจากกบที่เพิ่งแตกออกใหม่ๆ ซึ่งก้านดอกยังรวมตัวกันอยู่ วิถีปฏิบัติก็คือ ๒ มือจับส่วนโคนของทะเลหลายหมาก จับดอกหมากซึ่งเป็นส่วนปลายลงในน้ำ ยกขึ้นมาประพรมไปที่คู่บ่าวสาวแล้วฟาดทะเลหลายหมากเบาๆ เข้ากับมุมม้านั่งยาวด้านเจ้าบ่าว ๑ ครั้ง เป็นครั้งแรก จากนั้นจับดอกหมาก

ลงไปใต้น้ำใหม่เป็นครั้งที่ ๒ ประพรมคู่บ่าวสาวเช่นเดิม แล้วฟาดทะเลหลายหมากเบาๆ เข้ากับมูมม้านั่งยาว ด้านเจ้าสาวข้างจุ่มแล้วประพรม ประพรมแล้วฟาดสลับมูมมเช่นนี้จนครบมูมละ ๓ ครั้ง แล้วโยนคอกหมากทิ้ง

เสร็จการประพรมน้ำก็ถึงการทำ “ปลี้อ๊ะห๊ะ” คือ การสะเดาะเคราะห์ โดยใช้ใบมะพร้าว ๑ ใบ ดึงก้านใบทิ้งเพื่อแยกเป็น ๒ ซีก นำมาขุดและสอดसानให้เกี่ยวพันกันหลวมๆ ให้มีปลายโผล่ออกมาทั้งสองข้าง ซึ่งดูภายนอกจะรู้สึกวู้อืด ถ้าดึงหรือกระตุกปลายที่โผล่ออกมาทั้ง ๒ ข้างแล้วคงกระชกการสอดसानให้แน่นเข้า แต่ความจริงถ้าดึงหรือกระตุกส่วนที่สอดसानนี้จะแยกตัวหลุดออกจากกัน ลักษณะคล้ายเงื่อนกระตุกนั่นเอง เมื่อได้ขึ้นส่วนซึ่งสอดसानกันเสร็จแล้ว หญิงผู้ทำ “ปลี้อ๊ะห๊ะ” ก็จับชิ้นส่วนนั้นตะลงในแป้งซึ่งละลายน้ำเตรียมไว้และหน้าผาก เจ้าบ่าวเจ้าสาวตามลำดับคนละครั้ง จากนั้นก็จับปลายชิ้นส่วนทั้งสองข้าง ข้างละมือถือไว้ พร้อมกับกล่าวว่า “ปลี้อ๊ะห๊ะ” การออกเสียงคำว่า “ปลี้อ๊ะห๊ะ” นั้นเป็นไปในลักษณะคำถาม ฝ่ายพวกผู้ร่วมพิธีซึ่งนั่งอยู่ ณ ที่นั้น ทุกคนต้องกล่าวในลักษณะคำตอบว่า “ปลี้อ๊ะห๊ะ” เช่นกัน การกล่าวในลักษณะถาม-ตอบ เช่นกัน และเมื่อจบเสียงตอบครั้งสุดท้ายทั้งผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธี ทุกคนต้องออกเสียงถ่มดุษว่า “ดูย” ดังๆ ทันที พร้อมกับผู้ทำพิธีจะกระชากปลายชิ้นส่วนที่ทำ “ปลี้อ๊ะห๊ะ” ใบมะพร้าวที่สอดसानก็หลุดแยกตัวออกจากกัน และถูกโยทิ้งไปเป็นอันเสร็จพิธี เจ้าบ่าวและเจ้าสาวผลัดเปลี่ยนเครื่องแต่งกายและแยกตัวออกห่างจากกัน โดยเจ้าสาวเข้าห้องหรือเข้าครัวต่อไปตามเดิม

๘. มะนูนู (เฝ้า)

ดังได้กล่าวแล้วแต่ตอนต้นว่า ขบวนแห่เจ้าบ่าวมาถึงบ้านเจ้าสาวตอนหัวค่ำ ฉะนั้นพิธีต่างๆ นับตั้งแต่การกินสมวงต์ การอาบน้ำชำระมลทิน การสะเดาะเคราะห์ก็อยู่ในช่วงเวลากลางคืน ซึ่งเป็นช่วงของการกินเลี้ยงยังคงดำเนินไปตามปกติหากแต่ดูค่อยๆ บางตาไปตามลำดับ

นอกจากแขกหรือทยอยกันกลับแล้ว พวกที่แห่ขบวนนำเจ้าบ่าวมาและพวกญาติพี่น้องของฝ่ายหญิงที่มาร่วมงานก็ทยอยกันกลับบ้านด้วยเช่นกัน คงทิ้งไว้แต่เจ้าบ่าวกับคนเฝ้า ๑ หรือ ๒ คน นั่งสนทนาปราศรัยกับพ่อตาแม่ยาย ตามลำดับ คนเฝ้าเจ้าบ่าวเรียกว่า “มะนูนู” ซึ่งเปรียบเสมือนพี่เลี้ยงของเจ้าบาวนั่นเอง

ตกดึกได้เวลาสมควรแก่การพักผ่อนหลับนอน แม่ของเจ้าสาวซึ่งตอนนี้เป็นแม่ยายไปแล้ว กล่าวกับเจ้าบ่าวผู้เปลี่ยนฐานะเป็นลูกเขยว่า “เข้านอนได้แล้วนะลูก” เป็นคำกล่าวที่แฝงด้วยความปราณี แต่เข้าทำนองชี้โพรงให้กระรอก ซึ่งลูกเขยก็ปฏิบัติตามโดยมุ่งตรงไปสู่ห้องเจ้าสาวมิชักช้า สำหรับ “มะนูนู” ผู้พี่เลี้ยงนั้นก็พักผ่อนหลับนอนอยู่นอกห้องเช่นเดียวกับผู้เป็นพ่อตาแม่ยาย

ภายในห้องซึ่งเป็นห้องเดียวกับเจ้าบ่าวเจ้าสาวกินสมวงต์นั่นเอง แคร่ตัวที่ใช้นั่งยังคงตั้งอยู่ตามเดิม จะแตกต่างกันไปบ้างก็ตรงที่บนแคร่นั้นถูกแบ่งความยาวเป็นสองซีก โดยใช้หมอนข้างกั้น ซีกหนึ่งเจ้าสาวจะนอนอยู่ก่อนแล้วคงเหลือไว้สำหรับเจ้าบ่าวอีกซีกหนึ่ง

กติกาประเพณีได้กำหนดไว้ว่า ๒ คืนแรกของการนอนร่วมห้องกันนั้น ห้ามการล่วงล้ำเขตและการล่วงเกินทั้งทางด้านกายและวาจา คือ จะร่วมรสนหาหรือพูดคุยกันไม่ได้ ต่างคนต่างนอนเฉยๆ และคืนในจำนวน ๒ คืนนี้ เจ้าบ่าวต้องรีบตื่นก่อนรุ่งแจ้งแสงทอง ออกมาซักชวนพี่เลี้ยงกลับบ้านของตน ต่อเมื่อถึงยามค่ำประมาณ ๑ ทุ่ม ก็กลับมานอนร่วมห้องกันใหม่ ผู้เป็นพี่เลี้ยงก็คงคิดตามมาด้วยเช่นกัน จนเวลาล่วงเข้าคืนที่ ๓ ซึ่งเป็นคืนสำคัญ เรียกว่า คืนจับลูกเขย คืนนี้เจ้าบ่าวจะเริ่มวาดลวดลายตามประเพณี โดยการเริ่ม “ไถ่ปาก” ต่อเจ้าสาว “ไถ่ปาก” คือการเปิดปากเจรจาปราศรัยกับเจ้าสาว โดยจะต้องเสียเงินค่าไถ่จากการเปิดปากเจรจาของตนให้กับเจ้าสาว จำนวนเงินค่าไถ่นั้นตามแต่ตนจะเห็นสมควร ตัวอย่างของการเปิดปากเจรจาเพื่อขอชำระค่าไถ่ ดังนี้

“นี่เธอ...เอาเงินนี้ไว้สำหรับซื้อแป้ง หรือแลดู (ลิปสติก) สุกแต่แต่ต้องการ” กล่าวจบพร้อมกับยื่นเงินให้เจ้าสาวรับไป ต่อจากนั้นหมอนข้างที่กั้นแบ่งเขตก็ถูกดึงออก และต่างก็มอบหมายความเป็นสามีภรรยาให้ไว้ต่อกัน และนับแต่คืนนี้ ลูกเขยจะไม่แอบหนีกลับบ้านก่อนฟ้าสว่างเช่นคืนก่อน คงอยู่ประจันหน้าพ่อตาแม่ยายและใครต่อใครในเวลารุ่งเช้าของวันใหม่ซึ่งนับเป็นวันที่ ๕

หลังจากผ่านคืนให้ความเป็นสามีภรรยาต่อกันแล้ว รุ่งขึ้นญาติฝ่ายหญิงก็พากันมาดูตัวผู้เป็นลูกเขย พร้อมกับให้เงินเป็นของกำนัลตามสมควร ก่อนที่ผู้เป็นเขยจะเดินทางกลับบ้านของตนในวันนี้ ฝ่ายพ่อตาแม่ยายก็จะมอบเครื่องแต่งกายให้ลูกเขยเป็นของขวัญ ๑ ชุด ประกอบด้วยผ้าโสร่ง เสื้อ และหมวกช่อเกาะ

ก่อนที่ลูกเขยกับพี่เลี้ยงจะเดินทางกลับ ผู้ที่เป็นพี่เลี้ยงจะถามพ่อแม่ฝ่ายหญิงว่า เมื่อไรจะส่งตัวลูกสาวไปบ้านฝ่ายชาย ซึ่งก็จะได้รับคำตอบบอกกำหนดวันให้ เมื่อถึงกำหนดวันส่งตัวลูกสาว ผู้เป็นพ่อแม่ก็จัดให้ญาติๆ แห่กันไปส่งยังบ้านฝ่ายชาย โดยมีข้าวเหนียวเหลือง ขนม น้ำตาลทราย หรือข้าวเหนียวกวนใส่หม้อ ช่วยกันหิ้วติดมือไปเป็นของฝากให้แก่ฝ่ายชายด้วย สำหรับฤกษ์ออกเดินทางก็เป็นเวลาใกล้ค่ำทางบ้านฝ่ายชายก็ให้การต้อนรับขบวนส่งตัวลูกสะใภ้ เมื่อได้เวลาอันสมควรขบวนส่งตัวก็เดินทางกลับคืนนั่นเอง คงปล่อยให้ผู้เป็นสะใภ้กับหญิงผู้เป็นพี่เลี้ยงเพียง ๑ คน พักอยู่ที่นั่น

สะใภ้และพี่เลี้ยงพักอยู่ที่บ้านพ่อตาแม่ยายเพียง ๓ คืนรุ่งขึ้นของวันที่ ๔ จะต้องเดินทางกลับบ้านพ่อแม่ของตน และในเช้าวันนี้เองพวกญาติฝ่ายชายจะมาดูตัวลูกสะใภ้บ้างพร้อมกับนำของกำนัลนอกจากเงินคนละเล็กคนละน้อยตามธรรมเนียมแล้วก็ยังมีของใช้สำหรับผู้หญิงใส่ลาดมาให้ด้วย อันได้แก่ น้ำมันใส่ผม แป้งดอกไม้ ใส่ถ้วยแก้วปดฝาวางอยู่ในถาด พร้อมด้วยหวีและกระจกเงาบานเล็กๆวางอยู่ข้างๆ

สำหรับพ่อแม่ฝ่ายชายนั้น ก่อนที่ลูกสะใภ้จะเดินทางกลับก็เตรียมของกินของใช้ให้ไปด้วย เช่น ข้าวสาร มะพร้าว ปลาเค็ม หม้อหุงข้าว ถ้วยชาม ถาด จี๊ไต๋ รม เสื้อผ้า เป็นต้น โดยมอบให้พวกญาติๆ ของคนที่ไปส่งลูกสะใภ้เป็นผู้ช่วยถือกันไป

พิธีการต่างๆ ตามประเพณีแต่งงานก็หมดสิ้นเพียงแค่นี้ หลังจากนั้นก็เป็นเรื่องของสามีภรรยาจะคิดครองรักครองเรือนกันอย่างไรที่ไหนต่อไป

๕. นิกะฮ์มาตี “แต่งงานแทน”

แต่งงานแทนคือการที่เจ้าบ่าวไม่สามารถเข้าสู่พิธีแต่งงานได้ด้วยตนเอง แต่มอบหมายให้ผู้อื่นเป็นผู้ใดแต่งงานแทนตน การแต่งงานแทนนี้มีในกรณีที่ฝ่ายชายได้ขู่อหึงเป็นการเรียบริ้อยแล้ว แต่มีความจำเป็นไม่สามารถมาประกอบพิธีการแต่งงานได้ตามกำหนด เช่น ตนต้องไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่เมืองมักกะห์ หรืออยู่ในระหว่างธุรกิจต่างจังหวัด ก็จะมอบหมายด้วยวาจาต่อหน้าสักขีพยานอย่างน้อย ๒ คนให้รับรู้หรือมอบหมายเป็นหลักฐานด้วยลายลักษณ์อักษร โดยระบุว่าให้ใครเข้าพิธีแต่งงานแทนตน ผู้เป็นตัวแทนเข้าพิธีแต่งงานนั้น จะเป็นชายโสดหรือชายที่มรครอบครัวแล้วก็ได้ การประกอบพิธีก็คงปฏิบัติเช่นเดียวกับการแต่งงานที่มีเจ้าบ่าวตัวจริงทุกประการคือ นับตั้งแต่มอบเงินหิ้วขันหมากไปจนจบลงด้วยการจ่ายค่าจ้างประกอบพิธีแต่งงานให้กับโตะอิหม่าม แล้วเจ้าบ่าวเดินทางกลับบ้านของตน มีแตกต่างทางการปฏิบัติเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือ ตอนกล่าวประกอบพิธีแต่งงานของโตะอิหม่าม จะต้องบอกกล่าวให้ทราบว่ามีใครแต่งงานกับใคร โดยมีใครเป็นตัวแทน ฝ่ายตัวแทนก็กล่าวตอบรับว่าตนเป็นตัวแทนของใครในการแต่งงานครั้งนี้เท่านั้น ขั้นตอนของการปฏิบัติอย่างอื่นๆ ถ้าจะมีบ้างก็เพียงการเชิญแขกกินเลี้ยงเท่านั้น นอกนั้นตัดออกหมดหลังจากพิธีแต่งงานเสร็จสิ้นแล้ว เจ้าสาวต้องถูกส่งตัวไปให้เจ้าบ่าวเพื่อครองรักครองเรือนเคียงสามีภรรยาที่ถูกต้องตามประเพณีต่อไป

๑๐. การแต่งงานของหญิงหม้าย

พิธีการแต่งงานที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เป็นการแต่งงานของชายกับหญิงโสดเท่านั้น ถ้าเป็นหญิงหม้ายพิธีการก็หดสั้นลงไปอีกและไม่เอิกเกริก ไม่มีขบวนแห่ พิธีอาจจะกระทำกันที่บ้านฝ่ายหญิงหรือที่บ้านโตะอิหม่ามก็ได้ เชิญผู้ร่วมพิธีสัก ๕-๖ คนก็พอ แยกโก๋สัก ๑-๒ ตัว เลี้ยงเป็นการภายในก่อนหรือหลังทำพิธีประกอบการแต่งงาน ขั้นตอนอื่นๆ ตัดออกไปโดยสิ้นเชิง

การแต่งงานของไทยมุสลิมภาคใต้ในปัจจุบัน

ปัจจุบันประเพณีแต่งงานของไทยมุสลิมภาคใต้เฉพาะส่วนของธรรมเนียมพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนบัญญัติยังยึดถือปฏิบัติต่อกันอย่างเคร่งครัด

ในการสู่ขอ ผู้ไปสู่ขอคือมารดาของชายหรือญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายชาย ต้องไปขอกับผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิง พร้อมกับมีของไปฝากฝ่ายหญิง อาจเป็นขนมหรือผลไม้ก็ได้ เมื่อไปถึงแล้วก็ให้บอกว่ามีฐานะที่จะขอปรึกษาด้วย แล้วสอบถามว่าผู้หญิง (คนที่ต้องการสู่ขอ) มีคู่แล้วหรือยัง มีชายใดหมายปองแล้วหรือไม่ ถ้าฝ่ายหญิงตอบว่ายังไม่มี ก็บอกว่าการสู่ขอให้กับใคร ฝ่ายหญิงจะไม่ตอบตกลงในตอนนั้น และจะไม่ตอบรายละเอียดใดๆ แต่จะขอเวลาปรึกษากันระหว่างญาติๆ ประมาณ ๗ วัน ช่วงเวลานี้ฝ่ายหญิงอาจจะสืบถามรายละเอียดเกี่ยวกับฝ่ายชาย (หากไม่รู้จักกันมากพอหรือยังรู้จักไม่ดีพอ) แม้จะรู้จักกันเป็นอย่างดี

ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล :
กรณีศึกษา “เป็รชันดิง”

แล้วก็จะขอให้รอคำตอบตามประเพณี เมื่อครบกำหนดฝ่ายหญิงจะส่งคนทีมนับถือ ไปบอกฝ่ายชายในกรณี
ที่ตกลง ถ้าไม่ตกลงก็จะเจียบเฉยให้เป็นที่รู้เอาเอง

เมื่อฝ่ายหญิงตกลงแล้ว ผู้ใหญ่ฝ่ายชายก็จะไปตกลงวิธีการแต่งงานที่บ้านฝ่ายหญิงอีกครั้ง ในวันนี้
จะตกลงเรื่องวันแต่งงาน สินสอด ของหมั้นและมะฮัร

สินสอด คือเงินที่ให้แก่บิดามารดาของหญิงที่จะแต่งงานเป็นค่าน้ำนม หรือทรัพย์สินที่ฝ่ายชาย
ให้แก่ผู้ปกครองของหญิงเพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส

ของหมั้น คือ สิ่งมอบให้หญิงที่จะสมรสและเป็นสิทธิของเธอโดยเฉพาะ ไม่ตกเป็นของบิดาหรือ
มารดาตามข้อบัญญัติของศาสนา มะฮัรที่มอบให้แก่หญิงจะมีค่าหรือสิ่งที่มีคุณประโยชน์ก็ได้ เช่น สวาก
คนหนึ่ง มะฮัรที่มอบให้แก่หญิงคือการอ่านอัล-กุรอานให้ฟังเพียงไม่กี่โองการ

หลังจากตกลงเรื่องสินสอดของหมั้นเรียบร้อยแล้วก็จะหาวันดีที่จะประกอบพิธีแต่งงาน ซึ่ง
เป็นไปตามประเพณีนิยมของแต่ละท้องถิ่น อาจให้ฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชายเป็นผู้ไปหา

การหมั้น ตามประเพณีไทยมุสลิมอาจเลือกทำได้ ๒ ลักษณะ คือ หมั้นก่อนทำพิธีนิกะห์ (แต่งงาน
ตามหลักศาสนา) หรือหมั้นหลังทำพิธีนิกะห์ ซึ่งจะเป็นผลดีและมีข้อห้ามต่างกัน กล่าวคือ ถ้าหมั้นก่อน
แต่งงานเจ้าบ่าวจะถูกต้องตัวเจ้าสาวไม่ได้ จะกระทำกันระหว่างผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายเท่านั้น แล้วจึงแจ้ง
ให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวรู้ว่าตนมีคู่หมั้นแล้ว หลังจากนั้นจะทำให้การติดต่อกันเป็นได้ด้วยความสะดวก คือ
ฝ่ายชายสามารถติดต่อกับญาติของฝ่ายหญิงได้โดยไม่ถูกรุหานินทา ส่วนการหมั้นหลังพิธีนิกะห์แล้ว
เจ้าบ่าวสามารถถูกตัวเจ้าสาวได้ เจ้าบ่าวจึงสวมของหมั้นให้กับเจ้าสาวได้ และสามารถจัดพิธีนั้งบัลลังก์
เพื่อให้ญาติทั้งสองฝ่ายร่วมแสดงความยินดีได้อย่างสมเกียรติ

การแห่ขันหมากและแห่เจ้าบ่าวไปยังบ้านเจ้าสาวเพื่อประกอบพิธีแต่งงานเป็นประเพณีที่นิยมจะ
มีหรือไม่ก็ได้ มี ขบวนที่แห่เจ้าบ่าวจะประกอบด้วยขันหมากตามที่ตกลงกัน ซึ่งจะต้องมีจำนวนเป็นเลขคี่
อย่างน้อย ๕ ขัน ขันหมากสำคัญๆ คือ เงิน หรือของมะฮัร ขันหมาก ขันพลู ขันของหมั้น (หากหมั้นกับ
แต่งงานในวันเดียวกัน) นอกจากนั้นก็เป็นขนมต่างๆ

ผู้ที่ถือขันหมากนิยมเลือกคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสหรือเป็นคนที่น่านับถือรายที่
เคร่งครัดมากๆ จะห้ามหญิงหม้ายและสาวๆ เป็นผู้ถือขันหมาก

เมื่อขบวนพร้อมแล้วจะเดินทางเพื่อให้ทันฤกษ์กำหนดนิกะห์ เมื่อถึงบ้านเจ้าสาวจะมีคนคอย
ออกมารับขันหมาก ในรายที่เคร่งครัดนิยมให้ผู้มีอาวุโสหรือเป็นที่น่านับถือเป็นผู้มาเชิญขันหมากเข้า
บ้าน

ช่วงที่สำคัญที่สุดของการแต่งงาน คือ การนิกะห์ ต้องประกอบด้วยองค์ ๕ ได้แก่ วลี (คือ
ผู้ปกครองของหญิง ซึ่งสิทธิ์ให้หญิงนั้นประกอบพิธีสมรส ต้องเป็นเพศชาย มีสติสัมปชัญญะ ไม่อยู่
ระหว่างประกอบพิธีฮัจญ์ อาจเป็นบิดา ปู่ พี่ชาย หรือน้องชายของหญิงก็ได้) เจ้าบ่าว พยาน ๒ คน (ต้อง

เป็นมุสลิมที่มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์และบรรลุนิติภาวะ) ประธานผู้ทำพิธีนิกะห์ (อาจเป็นคนเดียวกับวลีก็ได้ หรือ เป็นโตะอิหม่ามในละแวกนั้น) และมะฮัร การทำพิธีก็เหมือนกับการนิกะห์ในสมัยก่อน

ในกรณีที่มีการหมั้นหลังนิกะห์ นิยมจัดหมั้นในวันถัดไปอาจมีการจัดขบวนแห่ขันหมากไปอีกครั้ง (จะไม่จัดก็ได้) เมื่อขบวนมาถึงบ้านเจ้าสาว ญาติฝ่ายเจ้าสาวจะออกมาต้อนรับเจ้าบ่าวแล้วนำเจ้าสาวไปนั่งบัลลังก์ ที่จัดเตรียมไว้ ซึ่งช่วงนั้นเป็นเวลากลางคืน

การให้นั่งบัลลังก์ ประเพณีของจังหวัดนครราชสีมาจะจัดให้เจ้าสาวนั่งก่อน โดยให้นั่งทางซ้ายแล้วจึงจัดให้เจ้าบ่าวนั่งทางขวา ส่วนจังหวัดยะลาและปัตตานีจะให้เจ้าบ่าวนั่งทางขวาก่อน ต่อจากนั้นเจ้าบ่าวก็จะสวมของหมั้นให้แก่เจ้าสาว (การสวมของหมั้นอาจจะสวมหลังจากเสร็จพิธีนิกะห์เลยก็ได้)

ในขณะที่เจ้าสาวและเจ้าบ่าวนั่งบัลลังก์ จะเชิญญาติมิตรของทั้งสองฝ่าย มาชมเพื่อร่วมแสดงความยินดีและจะเชิญผู้ใหญ่ที่เป็นที่นับถือหรือญาติผู้ใหญ่มาทำพิธีกินสมากัด โดยนำเอาส้มแขก เปลือกข้าว มาป้อนคู่บ่าวสาว เพื่อเป็นสิริมงคล ต่อจากนั้นจะเชิญญาติผู้ใหญ่ที่มาในงานจำนวน ๓ คน มาป้อนข้าวเหนียว ๓ สี (ขาว แดง เหลือง) ไข่และขนม ให้กับคู่บ่าวสาว การป้อนต้องป้อนแต่ละคนจนครบทุกอย่าง เมื่อญาติผู้ใหญ่ทั้ง ๓ คน ป้อนให้จนครบแล้วก็ป้อนอันเสร็จพิธี

ก่อนการฉลองสมรสจะมีการ “กินเหนียว” เสร็จงานฉลองสมรสแล้วจะมีการส่งตัวเจ้าสาวเพื่อแสดงความยอมรับเจ้าสาวว่าเป็นสมาชิกใหม่ของครอบครัว แต่เมื่อส่งตัวเสร็จ เจ้าสาวต้องกลับมานอนบ้านของตนก่อน ครบ ๓ วันแล้วจึงจะไปอยู่บ้านเจ้าบ่าว หรือแยกครอบครัวออกไป (ประมวล อุทัยพันธ์ ,วรุณช ชีตโนม,เร็นนภา รัตนพงษ์ .สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม ๖ หน้า ๒๗๘๐-๒๗๘๖)

หลังจากพิธีนิกะห์แล้ว คู่บ่าวสาวก็สามารถอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาได้เลย แต่สำหรับบางครอบครัวที่มีฐานะดีก็จะหาฤกษ์อีกครั้งหนึ่งเพื่อจัดงานเลี้ยงฉลองสมรส ซึ่งแต่ละพื้นที่หรือท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับประเพณีและความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมา สำหรับจังหวัดสตูล ได้นำประเพณีดังกล่าวมาจากประเทศมาเลเซีย มีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

๑. ขบวนขันหมาก ซึ่งตามความเชื่อจะใช้ขันหมาก ๕ ขัน หรือ ๑๕ ขัน แล้วแต่ฐานะของฝ่ายเจ้าบ่าว ในแต่ละขันจะประกอบไปด้วยสิ่งของต่างๆ ดังนี้

ขันที่ ๑ ประกอบด้วยหมากลิ้นจี่ โดยนำมาตกแต่งให้สวยงามด้วยวิธีการห่อด้วยกระดาษสีทำเป็นดอกไม้หรือบางทีแกะสลักหมากเป็นลวดลายต่างๆ แล้วแต่ใครจะอวดลวดลายหรืออวดฝีมือเพื่อเสริมบารมีให้ผู้ชมได้ชมกันอย่างหลากหลาย เป็นการบ่งบอกถึงความสามารถของฝ่ายเจ้าบ่าว

ขันที่ ๒ ประกอบด้วยใบพลู ตกแต่งอย่างสวยงาม แล้วแต่ความคิดสร้างสรรค์ของผู้จัด

ขันที่ ๓ ประกอบด้วยแหวนเพชร หรือทองคำ

ขันที่ ๔ ประกอบด้วยเงินสินสอด

ขันที่ ๕ ประกอบด้วยน้ำตาล

ขันที่ ๖ ประกอบด้วยเกลือ

ชั้นที่ ๗ ประกอบด้วยเสื้อผ้า ๑ ชุด

ชั้นที่ ๘ ผลไม้ (ผลส้มเขียวหวาน)

ชั้นที่ ๙ ของหวาน (ขนมต่างๆ)

ในความหมายของสิ่งของต่างๆในชั้นหมากจะเน้นที่ความหวาน ซึ่งหมายถึง ความอ่อนหวาน ความเหนียวแน่นและหนักแน่นของคู่สมรส และครบทุกรสชาติ เพื่อเป็นการเตือนสติคู่บ่าวสาวถึงการครองเรือนที่จะต้องประสบกับเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตสมรสทั้งหวาน เปรี้ยว เค็ม มัน ขม ฝาด ฯลฯ ทั้งคู่จะต้องประคองนาวาชีวิตให้ได้จนตลอดรอดฝั่ง และในที่สุดความสวยงามของการครองเรือนก็จะเข้ามาแทนที่ นั่นคือความสำเร็จในชีวิตของการครองเรือนเปรียบเสมือนชั้นหมากที่ส่งมาให้เจ้าสาวทั้ง ๙ ชั้น ที่ได้นำวัตถุดีบจากสิ่งต่างๆมาประดิษฐ์และประดับจนเกิดความสวยงามได้

๒. การบรรเลงเพลงในขบวนแห่ชั้นหมากเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ตื่นเต้น และครื้นเครงแก่ผู้ที่มาร่วมงานและเพื่อประกาศให้ฝ่ายเจ้าสาวได้รับรู้ว่าเจ้าบ่าวกำลังเดินทางมาใกล้ถึงบริเวณงานแล้ว ในอดีตเจ้าบ่าวจะนั่งรถจักรยานสามล้อ จั๊มบ้า จั๊ซ้าง หรือแม้กระทั่งขี่คอเพื่อน แล้วแต่ฐานะของฝ่ายเจ้าบ่าว แต่ปัจจุบันนั่งรถเก๋ง ขบวนแห่โดยปี่จะสลับ หรือ เครื่องดนตรีอื่นๆ ไม่มีให้เห็นอีกต่อไป

๓. ฝ่ายเจ้าสาวเมื่อได้ยินเสียงโห่ร้องจากขบวนแห่เจ้าบ่าว ญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายเจ้าสาว (หมอสาว) ก็จะเปิดตัวเจ้าสาวออกมาจากห้องหอขึ้นนั่งบนบัลลังก์ (Plamin) ทางซ้ายมือ เพื่อรอเจ้าบ่าวที่กำลังเดินทางมา สำหรับบัลลังก์ จะมีการตกแต่งอย่างสวยงามมีการประดับประดาผ้าสี ไฟกระพริบ ดอกไม้สด หรือดอกไม้แห้งที่อาจผลิตเองจากกระดาษย่นหรือหาซื้อตามท้องตลาด ขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าภาพ ด้านหน้าของบัลลังก์ จะมีผ้าม่านกั้นไว้เพื่อไม่ให้แขกที่มาในงานเข้ามาพลุกพล่านบริเวณบัลลังก์ ส่วนแขกที่มาก็จะนั่งคอยชมโฉมของเจ้าสาวหน้าผ้าม่าน

๔. เมื่อเจ้าบ่าวมาถึงบริเวณหน้าบัลลังก์ จะเข้าไปนั่งเลยไม่ได้จะต้องรอจนกว่าหมอสาวจะอนุญาตให้เจ้าบ่าวเข้าไป คือการทำให้หมอสาวหรือญาติฝ่ายเจ้าสาวยินยอมให้เข้าไปนั่งบนบัลลังก์ โดยเจ้าบ่าวจะต้องถูกสัมภาษณ์หรือตอบคำถาม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคำถามที่เป็นการหยอกล้อกันหรือกลั่นแกล้งกันระหว่างหมอสาวกับหมอบ่าว วัตถุประสงค์ คือ การสร้างความสนุกสนานแก่แขกที่มาร่วมงานที่นั่งอยู่บริเวณด้านหน้าบัลลังก์ และนอกจากนี้เจ้าบ่าวจะต้องเตรียมแก้ว แหวน เงิน ทอง ขนม บุหรี่ ฯลฯ เพื่อเป็นค่าไถ่อีกด้วย ทั้งนี้เป็นเจตนาให้เกิดความสนุกสนานและทรมานใจเจ้าบ่าวที่อยากจะเข้าไปนั่งเคียงคู่กับเจ้าสาวใจจะขาด เมื่อฝ่ายเจ้าสาวพอใจแล้วจึงเปิดม่านออกเป็นการอนุญาตให้เจ้าบ่าวไปนั่งเคียงคู่กับเจ้าสาวทางด้านขวามือ แต่ถึงอย่างไรเจ้าบ่าวก็ยังไม่มีโอกาสได้มองเห็นหน้าเจ้าสาวเพราะฝ่ายเจ้าสาวจะนำพัดที่ตกแต่งอย่างสวยงามมาปิดหน้าเจ้าสาวไว้ และเมื่อเจ้าบ่าวขึ้นนั่งบนบัลลังก์แล้ว ฝ่ายเจ้าบ่าวก็จะเอาพัดแบบเดียวกับของเจ้าสาวปิดหน้าเจ้าบ่าวเช่นกัน

๕. เมื่อทั้งคู่นั่งเคียงคู่บนบัลลังก์เรียบร้อยแล้ว ผู้นำศาสนาอิสลามเตรียมพร้อมที่จะอ่านคูอาร์ซอพรจากพระเจ้า แล้วทั้งสองฝ่ายก็จะเอาพัดออกจากหน้าของคู่บ่าวสาว ทุกคนบริเวณงานจะยกมือขอคูอาร์

พร้อมกับคู่บ่าวสาว ร่วมกันขอพรให้ทั้งคู่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดกาล และผู้นำศาสนาจะให้คู่บ่าวสาวจับมือกัน (สลาม) ถือเป็นโอกาสให้ทั้งคู่ได้เห็นหน้ากันเป็นครั้งแรก และหลังจากนั้นบรรดาญาติผู้ใหญ่และแขกที่มาร่วมงานของทั้งสองฝ่ายจะร่วมกันถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก เป็นอันเสร็จพิธีฉลองมงคลสมรสแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูล ส่วนหลังจากวันนี้แล้ว การปฏิบัติอื่นๆ ก็ปฏิบัติเช่นเดียวกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สุชาติ ตูหญ้า, ๒๕๔๙)

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

๓.๒ ประชากรที่ศึกษา/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ชาวบ้านในชุมชนคลองเส้นเต็นและชาวบ้านในชุมชนตำบลบ้านควน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

กลุ่มตัวอย่าง

ชาวบ้านในชุมชนคลองเส้นเต็นและชาวบ้านชุมชนตำบลบ้านควน จำนวนชุมชนละ ๖๐ คน ซึ่งแบ่งได้ ดังนี้

- ชาวบ้านทั่วไป ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ ๔๕ ปี ขึ้นไป (เพราะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงหรือเคยพบเห็นการแต่งงานแบบดั้งเดิมของมุสลิมในอดีต) จำนวน ๑๐ คน

- ชาวบ้านทั่วไป ประกอบด้วยเพศชาย ๒๐ คน และเพศหญิง ๓๐ คน รวม ๕๐ คน ไม่จำกัดอายุ (อาจมีผู้ที่มีอายุ ๔๕ ปีขึ้นไปรวมอยู่ด้วย)

รายชื่อผู้ที่ให้สัมภาษณ์จากชุมชนคลองเส้นเต็น

ชื่อ-สกุล	สถานภาพ
๑. นางสุนันทา สมุทรสารัน	แม่บ้าน
๒. นางเต๊ะ เส้นหลี	แม่บ้าน
๓. นางเจ๊ะบวง นิสาและ	แม่บ้าน
๔. นายเหม ยามิน	โต๊ะอิหม่าม
๕. นางอินสน ไชยกุล	แม่บ้าน
๖. นางเจ๊ะอานเน่ ไปรูฮัยัน	แม่บ้าน
๗. นางรอฮานี สะมะแอ	แม่บ้าน
๘. นายหมาด มนุญดาหวิ	โต๊ะอิหม่าม
๙. นายบะฮะรี หมัดสาลี	โต๊ะอิหม่าม
๑๐. นางอาโหล้ย ไปรูฮัยัน	แม่บ้าน

รายชื่อผู้ที่ให้สัมภาษณ์จากชุมชนตำบลบ้านควน

ชื่อ-สกุล	สถานภาพ
๑. นางสาวเอี้ยะ ออโกบไก	แม่บ้าน
๒. นางสาวปีน๊ะ หลังปูเต๊ะ	แม่บ้าน
๓. นางสาวสะระะ หลังปูเต๊ะ	แม่บ้าน
๔. นางสาวรอฮัยมี ปิยะตุ	แม่บ้าน
๕. นางสาวชะชิมะ หลังปูเต๊ะ	แม่บ้าน

๖. นางสาวเสวียะ โส๊ะประจัน	แม่บ้าน
๗. นางสาวคาละโฮม สะละหมาด	แม่บ้าน
๘. นางโอม มารีเปน	แม่บ้าน
๙. นางยูรี หลั่งจี	แม่บ้าน
๑๐. นางอามีน๊ะ ตอหิรัญ	แม่บ้าน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่

๑. แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดที่คณะทำงานวิจัยจัดทำขึ้น จำนวน ๑๐ ข้อ ดังนี้

๑. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจอย่างไรต่อประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เปิรซันดิง” (Bersanding)
๒. ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เปิรซันดิง” (Bersanding) หลังจากเสร็จพิธีนิกะห์ มีวิธีการอย่างไรบ้าง
๓. ท่านคิดว่าวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมคือ
๔. ท่านคิดว่าประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมจำเป็นที่จะต้องมีหรือไม่อย่างไร
๕. ท่านคิดว่าเพราะเหตุใดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมจึงหายไปจากจังหวัดสตูลและไม่ใช่ที่นิยมเหมือนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
๖. หากท่านมีโอกาสหรือลูกของท่านจะแต่งงาน ท่านจะจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมหรือไม่ เพราะเหตุใด
๗. ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมมีประโยชน์ต่อคู่สมรสและสังคมอย่างไร
๘. ท่านเคยได้รับเชิญไปเข้าร่วมการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมหรือไม่ และมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานที่จัดขึ้น
๙. ท่านคิดว่าประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมขัดกับหลักการของศาสนาอิสลามหรือไม่ อย่างไร
๑๐. ถ้าจะฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมขึ้นมาใหม่ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร

๒. แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ๕ ระดับ ตามแนวคิดของไลเคิร์ต (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ . ๒๕๓๑: ๘๕, อ้างอิงมาจาก Likert.๑๙๖๗) ได้แก่

ระดับความคิดเห็น ๑	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
ระดับความคิดเห็น ๒	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ระดับความคิดเห็น ๓	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
ระดับความคิดเห็น ๔	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ระดับความคิดเห็น ๕	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด

ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็นคำถามต่างๆ ดังนี้

ข้อ	เรื่อง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
๑	ควรมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมต่อไป			
๒	ควรมีการส่งเสริมและเผยแพร่ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมให้กับเยาวชน			
๓	ชุมชนของท่านยังมีประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม			
๔	ท่านต้องการให้มีประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมทุกครั้งหลังพิธีการแต่งงาน			
๕	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเป็นความต้องการของผู้ปกครองของกลุ่มว่าสาวมากกว่าความต้องการของกลุ่มว่าสาวเอง			
๖	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเป็นการแต่งงานที่เป็นหลักปฏิบัติการทำงานแบบมุสลิม			
๗	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการเตรียมการ			
๘	ความรู้ความเข้าใจของท่านเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม			
๙	ความจำเป็นในการจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม			

ข้อ	เรื่อง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
๑๐	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมควรมีการสืบทอดต่อไป			

๓. การจัดเวทีเสวนา กำหนดผู้เข้าร่วมในเวทีเสวนาจำนวน ๓๐ คน เป็นชาวบ้านทั่วไปในชุมชน โดยร่วมกันให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นตามประเด็นต่างๆ ซึ่งแบ่งการจัดเวทีเสวนา ดังนี้

๑. การจัดเวทีเสวนาครั้งที่ ๑ วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เวลา ๑๔.๐๐ น. ณ ศาลาเอนกประสงค์ชุมชนคลองเส้นเต็น ตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

๒. การจัดเวทีเสวนาครั้งที่ ๒ วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๑ เวลา ๑๓.๓๐ น. ณ บ้านกำนันอาเน็ม บินสะอาด (คณะทำงานวิจัย) ตำบลบ้านควน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

คำถามที่ใช้ในเวทีเสวนา มีการแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ความเป็นมาและขั้นตอนวิธีการของประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เบิรซันดิง”

ประเด็นที่ ๒ วัตถุประสงค์ของการจัดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เบิรซันดิง”

ประเด็นที่ ๓ สาเหตุที่ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมได้สูญหายไปหรือไม่นิยมเหมือนในสามจังหวัดชายแดนใต้

ประเด็นที่ ๔ ประโยชน์ของคู่สมรสในการเบิรซันดิง

ประเด็นที่ ๕ เคยได้รับเชิญให้ไปร่วมการแต่งงาน “เบิรซันดิง” หรือไม่ มีความเห็นอย่างไร

ประเด็นที่ ๖ หากลูกหลานของท่านจะแต่งงานจะจัดให้มีการเบิรซันดิงหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นที่ ๗ การเบิรซันดิงกับหลักการของศาสนาอิสลาม

ประเด็นที่ ๘ ควรมีการฟื้นฟูให้ชนรุ่นหลังได้รู้จักและนำกลับมาใช้หรือไม่

นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยให้คนในชุมชนเป็นผู้ช่วยวิจัยภาคสนาม และจัดเวทีคืนความรู้สู่ชุมชน เพื่อเป็นแนวทางให้ชุมชนนำกลับไปฟื้นฟูและสืบทอดประเพณีดังกล่าวต่อไป

๓.๔ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล :
กรณีศึกษา “เบิรซันดิง”

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยการดำเนินการ ดังนี้

๑. ตรวจสอบแบบสอบถามให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ จากแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาจำนวน ๘๐ ชุด

๒. หาค่าสถิติพื้นฐานของระดับความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows

๓. แปลคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น โดยใช้เกณฑ์ตามแนวทางของเบสต์ (Best, ๑๕๖๐) ซึ่งแปลระดับความคิดเห็นออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๕	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๒.๔๕	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๕	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๔๕	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด

๔. หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากแบบสอบถามทุกข้อ

๕. สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จำนวน ๑๐ ข้อ

๕. สรุปข้อมูลที่ได้จากเวทีเสวนาตามประเด็นที่กำหนด

บทที่ ๔

ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

๔.๑ ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาโครงการวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมในหัวข้อ “ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล : กรณีศึกษา “เบิรซันดิง” (Bersanding) จะนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยแบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากชาวบ้านในชุมชนคลองเส้นเต็น แบ่งออกเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของประชากรต่อประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล

๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล

๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนา เรื่องประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากชาวบ้านในชุมชนตำบลบ้านควน แบ่งออกเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

๒.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของประชากรต่อประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล

๒.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล

๒.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนา เรื่องประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากชาวบ้านในชุมชนคลองเส้นเต็น

๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของชาวบ้านในชุมชนคลองเส้นเต็นต่อประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล

ตารางที่ ๑ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชากรในชุมชนคลองเต็นต์ ต่อประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล

ข้อ	เรื่อง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
๑	ควรมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมต่อไป	๓.๕๘	๐.๕๘	มาก
๒	ควรมีการส่งเสริมและเผยแพร่ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมให้กับเยาวชน	๓.๕๘	๐.๕๑	มาก
๓	ชุมชนของท่านยังมีประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม	๒.๔๘	๐.๖๕	น้อย
๔	ท่านต้องการให้มีประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมทุกครั้งหลังพิธีการแต่งงาน	๓.๖๒	๐.๖๒	มาก
๕	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเป็นความต้องการของผู้ปกครองของกลุ่มสาวมากกว่าความต้องการของกลุ่มสาวเอง	๓.๖๘	๐.๘๑	มาก
๖	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเป็นการแต่งงานที่เป็นหลักปฏิบัติการทำงานแบบมุสลิม	๓.๔๖	๑.๐๓	ปานกลาง
๗	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการเตรียมการ	๓.๘๐	๑.๑๓	มาก
๘	ความรู้ความเข้าใจของท่านเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม	๓.๒๖	๐.๘๓	ปานกลาง
๙	ความจำเป็นในการจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม	๓.๐๓	๐.๕๕	ปานกลาง
๑๐	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมควรมีการสืบทอดต่อไป	๓.๖๑	๐.๕๘	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของชาวบ้านในชุมชนคลองเต็นต์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามจากชาวบ้านในชุมชนคลองเต็นต์สามารถแบ่งออก

ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล :
กรณีศึกษา “เป็รชันดิง”

เป็นคำถามที่แสดงความคิดเห็น ความต้องการ และเป็นจริง
(ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประกอบการอภิปรายผล)

จากการวิเคราะห์คำถามที่แสดงความคิดเห็น ปรากฏผลดังนี้

คนในชุมชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากจำนวน ๔ ข้อ ได้แก่

- ควรมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมต่อไป
- ควรมีการส่งเสริมและเผยแพร่ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมให้กับเยาวชน
- ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเป็นความต้องการของผู้ปกครองของกลุ่มว่าสาวมากกว่าความต้องการของกลุ่มว่าสาวเอง
- ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมควรมีการสืบทอดต่อไป

จากผลการวิเคราะห์ แสดงว่า คนในชุมชนต้องการให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีดังกล่าวให้กลับคืนมาอยู่ชุมชน ต้องการให้มีการส่งเสริมและเผยแพร่ประเพณีดังกล่าวให้เยาวชนได้รู้จักและตระหนักถึงความสำคัญของประเพณีอันงามของท้องถิ่นที่คนรุ่นก่อนเคยปฏิบัติกันมา และมีความคิดเห็นที่ประเพณีดังกล่าวที่จัดขึ้นหลังจากพิธีแต่งงานส่วนใหญ่เป็นความต้องการของผู้ปกครองของกลุ่มว่าสาว ที่ต้องการจะให้ดีขึ้น เพื่อสร้างความสนุกสนานในบรรยากาศของงานแต่งงาน และที่สำคัญคนส่วนใหญ่ในชุมชนต้องการให้มีการสืบทอดประเพณีดังกล่าวต่อไป ซึ่งอาจจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปบ้างตามสภาพสังคมแต่วัตถุประสงค์ในการจัดก็ควรเป็นไปตามประเพณีดั้งเดิมที่เคยมีการปฏิบัติกันมา

คนในชุมชนมีความคิดเห็นในระดับปานกลางจำนวน ๒ ข้อ ได้แก่

- ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเป็นการแต่งงานที่เป็นหลักปฏิบัติกรแต่งงานแบบมุสลิม
- ความจำเป็นในการจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม

จากผลการวิเคราะห์ แสดงว่า คนส่วนใหญ่ยังเห็นว่าประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมยังไม่ถือว่าเป็นหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามและไม่ได้มีความจำเป็นมากในการจัดงานประเพณีดังกล่าว

จากการวิเคราะห์คำถามที่แสดงความต้องการของคนในชุมชน ปรากฏผลดังนี้

คนในชุมชนมีความต้องการอยู่ในระดับมาก จำนวน ๑ ข้อ ได้แก่

- ความต้องการให้มีการฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมทุกครั้งหลังพิธีการแต่งงาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล มีความต้องการอยู่ในระดับมาก แสดงว่าคนในชุมชนต้องการให้มี ประเพณีดังกล่าวทุกครั้งหลังพิธีการแต่งงาน คือชาวมุสลิมจะมีพิธีการทางศาสนาที่จำเป็นจะต้องปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความถูกต้องในการที่หนุ่มสาวจะแต่งงานกัน แต่ในส่วนของ การเบิรชันดิงนั้นจะมีหรือไม่มีก็ได้ จากการสำรวจความคิดเห็นคนในชุมชนต้องการให้มี แสดงว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับประเพณีดังกล่าว

จากการวิเคราะห์คำถามที่แสดงความเป็นจริง ปรากฏผลดังนี้

คนในชุมชนให้ข้อมูลที่แสดงความเป็นจริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับน้อย จำนวน ๑ ข้อ ได้แก่

- ชุมชนของท่านยังมีประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงว่า ปัจจุบันประเพณีดังกล่าว ยังไม่ได้สูญหายไปโดยสิ้นเชิง แต่มีให้เห็นน้อย และมีการปรับเปลี่ยนประยุกต์ไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม

คนในชุมชนให้ข้อมูลที่แสดงความเป็นจริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑ ข้อ ได้แก่

- ความรู้ความเข้าใจของท่านเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงว่า คนส่วนใหญ่ในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีดังกล่าว ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุที่เคยมีการจัดหรือเคยเข้าร่วมการจัดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมมาก่อน

คนในชุมชนให้ข้อมูลที่แสดงความเป็นจริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก จำนวน ๑ ข้อ ได้แก่

- ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการเตรียมการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงว่า คนส่วนใหญ่ในชุมชนเห็นว่าการจัดงานแต่งงานหลังจากพิธีการแต่งงานเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก เพราะจะต้องมีการเตรียมการมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดสถานที่ เพื่อตกแต่งให้สวยงาม การเตรียมสิ่งของที่将在ในงาน เป็นต้น

๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในชุมชนคลองเส้นเต็น

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนคลองเส้นเต็นจำนวน ๑๐ คน

ในการสัมภาษณ์จะประกอบด้วยคำถามจำนวน ๑๐ ข้อ มีการแบ่งคณะทำงานสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรายบุคคล ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของคำถาม ดังนี้

- (ก) คำถามเกี่ยวกับการเบิรชันดิง

๑. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจอย่างไรต่อประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เบิรชันดิง”

การเบิรชันดิงเป็นประเพณีที่จัดขึ้นหลังจากเสร็จพิธีนิกะห์ (พิธีการแต่งงานตามหลักศาสนาอิสลาม) ประมาณ ๑ เดือน จุดประสงค์เพื่อให้บ่าวสาวได้นั่งเคียงคู่กันที่บ้านเจ้าสาว หลังจากนั้นก็พาเจ้าบ่าวกลับบ้าน มีการเลี้ยงอาหารในตอนกลางวัน

๒. ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เบิรชันดิง” หลังจากเสร็จพิธีนิกะห์ มีวิธีการอย่างไรบ้าง

ประเพณีการ “เบิรชันดิง” จัดขึ้นที่บ้านเจ้าสาว โดยจะมีการจัดบัลลังก์สำหรับเป็นที่นั่งเคียงคู่กัน โดยเจ้าสาวจะเป็นผู้ขึ้นไปนั่งก่อนและถือพัดไว้เพื่อปิดหน้าเจ้าสาวไม่ให้เห็นเจ้าบ่าว และจะมีการอ่านคูอาร์ หลังจากนั้นก็จะมีคนจัดชบวนแห่ซึ่งตกแต่งเป็นรูปต่างๆ แห่หน้าเจ้าบ่าวมาที่บ้านเจ้าสาว นำทั้งคู่มาร่วมกันโดยให้หลับตาก่อนแล้วนั่งบนเก้าอี้ หลังจากนั้นก็สามารถเปิดหน้ามองกันได้ ในช่วงเวลานี้จะมีดนตรีบรรเลงไปเรื่อยๆ มีการแสดงรื่นเริงต่างๆ เช่น การแสดงสลิ๊ด

(ข) คำถามทั่วไปเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม

๑. ท่านคิดว่าวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมคืออะไร

วัตถุประสงค์ที่แท้จริง คือ เป็นการสืบทอดประเพณีที่บรรพบุรุษปฏิบัติกันมา และให้ญาติพี่น้องได้พบปะสังสรรค์กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่บ่าวสาวที่ได้มีประสบการณ์ดีดีในวันถึงเมื่อครองคู่กัน

๒. ท่านคิดว่าประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมจำเป็นที่จะต้องมีหรือไม่อย่างไร

จากการสัมภาษณ์มีทั้งจำเป็นและไม่จำเป็นและเหตุผลต่างๆ ที่สนับสนุนดังนี้

ไม่จำเป็นเนื่องจากสมัยนี้หนุ่มสาวมีโอกาสในการพบปะเห็นหน้ากัน ไม่ถูกคลุมถุงชนเหมือนกับเมื่อก่อน จึงไม่รู้สึกตื่นเต็นที่จะเจอหน้ากัน และในส่วนของงานเตรียมงานก็เป็นเรื่องที่ยุ่ยากต้องมีการเตรียมงานมากมายทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ

จำเป็น หากชนรุ่นหลังต้องการที่จะอนุรักษ์ประเพณีแบบดั้งเดิมของคนรุ่นก่อนเอาไว้ แต่รูปแบบของการปฏิบัติต่างๆ ในงานไม่เหมาะกับสังคมปัจจุบัน

๓. ท่านคิดว่าเพราะเหตุใดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมจึงหายไปจากจังหวัดสตูลและไม่เป็นที่นิยมเหมือนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เนื่องจากอิสลามมีการตื่นตัวด้านศาสนามากขึ้น และการเบิรชันดิงก็ไม่ใช่วายิบ (สิ่งที่บัญญัติไว้ในหลักการของศาสนาอิสลาม) อีกอย่างคือไม่มีคนที่คอยจัดการหรือแนะแนวทางในการจัดงานให้

๔. หากท่านมีโอกาสหรือถูกของท่านจะแต่งงาน ท่านจะจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมหรือไม่ เพราะเหตุใด

หากมีโอกาสคิดว่าจะทำ เพราะคิดว่าเป็นประเพณีเก่าแก่ที่ควรอนุรักษ์ แต่บางคนก็เคร่งศาสนา ก็มีความคิดว่าไม่จำเป็นต้องมีการเบิรชันดิงเพราะการกระทำบางอย่างขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม

และการเบิรชันดิงก็เป็นการจัดที่สิ้นเปลืองงบประมาณจำนวนมาก หากมีการจัดก็ควรจัดงานแต่งงานธรรมดา และให้พ่อแม่เป็นผู้ช่วยพรให้กับคู่บ่าวสาว เพราะพ่อแม่เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดของคู่บ่าวสาว

๕. ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมมีประโยชน์ต่อคู่สมรสและสังคมอย่างไร

คู่บ่าวสาวมีความภาคภูมิใจ และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับพี่น้องของทั้งสองฝ่าย และที่สำคัญคู่สมรสจะได้มีการถ่ายทอดให้ลูกหลานในคราวต่อไป เพื่อเป็นการสร้างค่านิยมที่ไม่ให้หนุ่มสาวหนีตามกัน

๕. ท่านเคยได้รับเชิญไปเข้าร่วมการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมหรือไม่ และมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานที่จัดขึ้น

เคยได้รับเชิญให้ไปร่วมงานแต่งงาน แต่มักจะเป็นการร่วมรับประทานอาหารในตอนกลางวัน ไม่ใช่ตอนมีการเบิรชันดิง แต่ก็เคยเห็นและรู้สึกภาคภูมิใจกับสิ่งที่เห็นซึ่งแสดงให้เห็นว่าลูกหลานยังไม่ละทิ้งประเพณีดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติกันมา

๖. ท่านคิดว่าประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมขัดกับหลักการของศาสนาอิสลามหรือไม่ อย่างไร

การกระทำส่วนใหญ่ไม่ขัดกับหลักศาสนา มีเพียงบางอย่างที่ผิดหลักศาสนาคือ การตีกลองสองหน้า ในขบวนแห่เจ้าบ่าว ปัจจุบันนี้จึงได้มีการปรับเปลี่ยนมาเป็นการตีกลองหน้าเดียว และที่สำคัญคือผู้ที่มาร่วมงานมีฆอลงรีนเริงจนเกินขอบเขตหรือไม่ก็มีการจับกันของหนุ่มสาวที่มาร่วมงานทำให้เกิดการกระทำที่ผิดหลักศาสนา ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเกิดจากคนที่มาร่วมงานไม่ใช่เป็นความผิดของการจัดประเพณีการแต่งงาน

๗. ถ้าจะฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมขึ้นมาใหม่ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร

เห็นด้วย เพราะเป็นประเพณีที่ควรมีการส่งเสริมให้มีต่อไป เพราะการประดับตกแต่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่น่าดู มีความสวยงาม และประทับใจแก่ผู้พบเห็น แต่ควรจะมีการดูแลไม่ให้กระทำในส่วนที่ผิดต่อหลักศาสนา เป็นการฟื้นฟูความเป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชน เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของประเพณีแบบดั้งเดิมที่คนรุ่นก่อนเคยปฏิบัติกันมา

ซึ่งการปฏิบัติต่างๆ อาจมีการปรับเปลี่ยนไปจากรูปแบบเดิมบ้างเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน เช่น เรื่องของการเอาพัดมาปิดหน้าเพื่อสร้างความตื่นเต้นก่อนที่จะเจอหน้ากัน ซึ่งปัจจุบันแทบจะไม่มีเลยสำหรับคนที่เจอแต่งงานกันโดยไม่ได้เจอหน้ากันมาก่อน

๖.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนา เรื่องประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูลของชาวบ้านในชุมชนคลองเส้นเต็น

ข้อมูลจากเวทีเสวนา เรื่อง ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูลของชาวบ้านในชุมชนคลองเส็นเต็น ซึ่งแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ความเป็นมาและขั้นตอนวิธีการของประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เบิรชันดิง”

ในประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม คู่บ่าวสาวส่วนใหญ่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ในการจัดงานนั้นเพื่อเป็นการ โชว์ตัวให้ญาติพี่น้องได้รู้จัก โดยมีการประดับเก้าอี้ มีพัดวางอยู่ข้างๆ คู่บ่าวสาวใส่แว่นตาดำ และมีการกินหมากเพราะมีความเชื่อว่าสามารถป้องกันสิ่งที่ไม่ดีจากการทำไสยศาสตร์

การเบิรชันดิง คือ การจัดบัลลังก์ ให้คู่บ่าวสาวนั่งเคียงคู่กันเสมือนเป็นพระราชาและพระราชินี เจ้าสาวจะเป็นผู้นั่งก่อนและมีมานับ หลังจากนั้นจะนำเจ้าบ่าวมานั่งเคียงคู่เจ้าสาว ระยะเวลาส่วนใหญ่จะเป็นเวลากลางคืน ตอนที่นำเจ้าบ่าวมาจะมีการเป่าปี่ชวา ตีทนต์เทศ ทนเทศ ๒ ลูก ใหญ่-เล็ก จะนำเจ้าบ่าวมาโดยการนั่งสามล้อ หรือจี่คอ มีการรำลิตะและมีการร้องเพลง

ก่อนขึ้นบันไดบ้านเจ้าสาวจะมีการนำถาดมา ๑ ใบ ใส่สะบ้า น้ำ และจะให้พี่น้องฝ่ายเจ้าสาวล้างเท้าเจ้าบ่าว และต้องเสี้ยค่าผ่านประตูโดยมีผู้ใหญ่ นำเจ้าบ่าวมาตกลงยินยอมเสี้ยค่าธรรมเนียม ในการนั่งบนบัลลังก์ให้เจ้าบ่าวนั่งด้านขวา เจ้าสาวนั่งด้านซ้าย มีพี่เลี้ยงฝ่ายเจ้าบ่าวเจ้าสาว เอามือเจ้าสาวมาเกี่ยวกับเจ้าบ่าวเนื่องจากสมัยก่อนการแต่งงานมักจะเป็นการคลุมถุงชน หน้าคู่บ่าวสาวจะมีการแสดงลิตะ เมื่อลิตะจบจะเชิญผู้นำศาสนามานั่งร่วมวงอ่านคูอาร์ หลังจากนั้นจะเป็นการพาเจ้าบ่าวออกพบญาติเจ้าสาว มีการรับประทานอาหารร่วมกัน การเบิรชันดิงจะจัดขึ้นที่บ้านเจ้าสาว

ความหมายของการเบิรชันดิง คือ การประกวด หรืออีกนัยหนึ่ง คือ การนำคู่บ่าวสาวมานั่งเคียงข้างกันเพื่อเปรียบว่าใครงามกว่ากัน เนื่องจากคู่บ่าวสาวมาจากคนละทิศคนละทาง และเพื่อเป็นการประกาศว่าสองคนนี้แต่งงานกันแล้ว ในการจัดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมนั้นเจ้าบ่าวจะมาบ้านเจ้าสาวในคืนแรก ส่วนคืนที่สองมีคนตริ นำเจ้าบ่าวเดินขบวนมา มีการตีกลองหน้าเดียว ห้ามใช้กลองสองหน้าเพราะถือว่าผิดหลักศาสนาอิสลาม ส่วนที่บ้านเจ้าสาวการทำซุ้มนั้นถือว่าผิดหลักศาสนาอิสลาม เพราะเป็นการเลียนแบบประเพณีของชาวฮินดู

ขั้นตอนการนำเจ้าบ่าวมาพบเจ้าสาว คือ ตอนแรกจะมีการนำเจ้าบ่าวมานั่งหลังมานั่งซึ่งกันเจ้าสาวไว้ พอถึงเวลาตามกำหนด เจ้าสาวก็จะนั่งอยู่ที่เก้าอี้ เจ้าบ่าวก็ส่งผ้าเช็ดหน้าเข้าไปแล้วถามว่าเจ้าบ่าวเข้าได้ไหม ฝ่ายเจ้าสาวก็จะตอบว่าเข้าได้ แต่ต้องมีของแลกเปลี่ยนเจ้าบ่าวก็ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมตามสมควร หลังจากนั้นก็จะนั่งเคียงคู่กัน ผู้นำศาสนาจะมีการอ่านคูอาร์ (ขอพรให้คู่บ่าวสาว) และร่วมรับประทานอาหารกัน ในวันรุ่งขึ้นเจ้าบ่าวก็มารับเจ้าสาวที่บ้าน หมู่บ้านบางแห่งในสามจังหวัดภาคใต้ มีการทำข้าวเหนียวสามสี ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีม่วง มีเทียนปักตรงกลาง มีไก่ ๑ ตัว และให้เจ้าบ่าวหยิบสิ่งต่างๆ ดังกล่าวเป็นการเสี่ยงทาย

ประเด็นที่ ๒ วัตถุประสงค์ของการจัดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เบิรซันดิง”

เพื่อประกาศให้ญาติพี่น้องที่มาได้รับรู้ว่ามีการจัดประเพณีอย่างถูกต้องและเป็นการโชว์ความงามของกลุ่มสาวสาว ซึ่งมีการพบปะกันครั้งแรก

ประเด็นที่ ๓ สาเหตุที่ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมได้สูญหายไปหรือไม่นิยมเหมือนในสามจังหวัดชายแดนใต้

ปัจจุบันนี้ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมได้สูญหายไปจากจังหวัดสตูลเนื่องจากได้รับวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้สภาพสังคมแตกต่างจากในอดีต หนุ่มสาวรู้จักกันมาก่อน ก่อนที่จะแต่งงานกัน ไม่ถูกคลุมถุงชนเหมือนในอดีต สาเหตุที่ไม่นิยมจัดงานแต่งงานดังกล่าวเหมือนในสามจังหวัดชายแดนใต้ เนื่องจากปัจจุบันผู้นำศาสนาในท้องถิ่นไม่เห็นด้วยกับการจัดประเพณีการแต่งงานดังกล่าวและบอกว่าไม่ได้เป็นสิ่งที่บัญญัติไว้ในหลักการของศาสนาอิสลาม

ประเด็นที่ ๔ ประโยชน์ของกลุ่มสตรีในการเบิรซันดิง

- ได้รู้จักญาติพี่น้องของแต่ละฝ่าย
- ได้ชมความสวยงามและความเหมาะสมของกลุ่มสาวสาว
- ผู้ใหญ่จะได้มอบดอกไม้ น้ำหอม ข้าวสารคลุกขมิ้น ซึ่งเป็นสามสิ่งที่เป็นสิริมงคล คือ นำดอกไม้ไปรยบนตักเจ้าสาวเพื่อความหอมสดชื่น น้ำหอมแสดงถึงการไม่รบรากัน ข้าวสารเพื่อความอุดมสมบูรณ์ หนักแน่น
- การเบิรซันดิงควรจัดให้มีต่อไปเพื่อเป็นการสร้างความทรงจำให้กับคู่บ่าวสาวป้องกันการหย่าร้าง
- ผู้ให้พรจะต้องเป็นผู้ใหญ่ โดยเชิญถึงบ้านเพื่อเป็นการให้เกียรติในการไปแสดงความยินดี บ่าวสาวจะได้ระลึกเหตุการณ์ในอดีต ในงานจะมีการแจกของชำร่วย คือ บูหงาดาละ

ประเด็นที่ ๕ เคยได้รับเชิญให้ไปร่วมงานแต่งงาน “เบิรซันดิง” หรือไม่ มีความเห็นอย่างไร เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี กระทบได้ ไม่ผิดหลักศาสนา และมีความภาคภูมิใจในการจัดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิม

ประเด็นที่ ๖ หากลูกหลานของท่านจะแต่งงานจะจัดให้มีการเบิรซันดิงหรือไม่ อย่างไร

หากลูกหลานแต่งงานอยากให้มีการเบิรซันดิงแต่ถ้าเป็นการแต่งงานกับคนใกล้บ้านคิดว่าไม่ต้องมีการเบิรซันดิงก็ได้

หากลูกหลานแต่งงานอยากให้มีการเบิรซันดิงแต่ก็ต้องเกิดจากความถูกต้อง ถ้าเกิดบุตรหลานมีการปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง เช่น พากันหนี การเบิรซันดิงก็ไม่ควรมี และหากคู่บ่าวสาวเป็นคนบ้านไกลกันก็ควรจัดให้มีการเบิรซันดิง

ประเด็นที่ ๗ การเบิรซันดิงกับหลักการของศาสนาอิสลาม

- การเบิรชันดิงขัดกับหลักศาสนาบางประเด็น เช่น การใช้เครื่องดนตรี ทน ๒ หน้า
- การใช้กลอง ๒ หน้า ในขบวนแห่พืดหลักศาสนาอิสลาม

ประเด็นที่ ๘ ควรมีการฟื้นฟูให้ชนรุ่นหลังได้รู้จักและนำกลับมาใช้หรือไม่

- เห็นด้วยกับการฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิม แต่ต้องกระทำในส่วนที่ไม่ผิดหลักศาสนา เช่น เปลี่ยนการใช้กลอง ๒ สองหน้าเป็นหน้าเดียว

- หากมีส่วนราชการเข้าไปสนับสนุนเพื่อให้มีความสำคัญในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีชาวบ้านก็จะรู้สึกภาคภูมิใจ และในการฟื้นฟูก็ต้องระมัดระวัง เพราะประเพณีเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องมีการทำความเข้าใจ ถ้ากระทำไม่ถูกต้องอาจจะกลายเป็นการสร้างความขัดแย้งก็ได้

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากชาวบ้านในชุมชนตำบลบ้านควน แบ่งออกเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

๒.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของชาวบ้านในชุมชนตำบลบ้านควน ต่อประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล

ตารางที่ ๒ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของคนในชุมชนตำบลบ้านควนต่อประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล

ข้อ	เรื่อง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
๑	ควรมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมต่อไป	๔.๒๔	๐.๘๓	มาก
๒	ควรมีการส่งเสริมและเผยแพร่ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมให้กับเยาวชน	๔.๔๓	๐.๘๓	มาก
๓	ชุมชนของท่านยังมีประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม	๓.๔๓	๑.๓๖	ปานกลาง
๔	ท่านต้องการให้มีประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมทุกครั้งหลังพิธีการแต่งงาน	๔.๐๔	๐.๕๕	มาก
๕	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเป็นความต้องการของผู้ปกครองของกลุ่มสาวมากกว่าความต้องการของกลุ่มสาวเอง	๔.๐๒	๐.๕๓	มาก
๖	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเป็นการแต่งงานที่เป็นหลักปฏิบัติการทำงานแบบมุสลิม	๓.๕๖	๑.๑๓	มาก

ข้อ	เรื่อง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
๓	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการเตรียมการ	๓.๘๕	๐.๘๒	มาก
๔	ความรู้ความเข้าใจของท่านเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม	๓.๖๕	๐.๕๕	มาก
๕	ความจำเป็นในการจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม	๓.๕๓	๑.๑๐	มาก
๑๐	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมควรมีการสืบทอดต่อไป	๔.๒๔	๐.๕๗	มาก

๒.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของชาวบ้านในชุมชนตำบลบ้านควน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามจากชาวบ้านในชุมชนตำบลบ้านควนสามารถแบ่งออกเป็นคำถามที่แสดงความคิดเห็น ความต้องการ และความเป็นจริง (ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประกอบการอภิปรายผล)

๒.๒.๑ จากการวิเคราะห์คำถามที่แสดงความคิดเห็น ปรากฏผลดังนี้

คนในชุมชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากจำนวน ๖ ข้อ ได้แก่

- ควรมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมต่อไป
- ควรมีการส่งเสริมและเผยแพร่ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมให้กับเยาวชน
- ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเป็นความต้องการของผู้ปกครองของคู่บ่าวสาวมากกว่าความต้องการของคู่บ่าวสาวเอง
- ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเป็นการแต่งงานที่เป็นหลักปฏิบัติการทำงานแบบมุสลิม
- ความจำเป็นในการจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม
- ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมควรมีการสืบทอดต่อไป

จากผลการวิเคราะห์ แสดงให้เห็นว่า คนในชุมชนให้ความสำคัญกับประเพณีดังกล่าวมาก คือ ต้องการให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีดังกล่าวให้กลับคืนมาอยู่คู่ชุมชน ต้องการให้มีการส่งเสริมและเผยแพร่ประเพณีดังกล่าวให้เยาวชน และมีความคิดเห็นว่าการจัดงานประเพณีดังกล่าวเป็นความต้องการของผู้ปกครองของคู่บ่าวสาว มากกว่าความต้องการของคู่บ่าวสาวเอง

และคนในชุมชนส่วนใหญ่ต้องการให้มีการสืบทอดประเพณีดังกล่าวต่อไป ซึ่งอาจจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปบ้างตามสภาพสังคมแต่วัตถุประสงค์ในการจัดก็ควรเป็นไปตามประเพณีดั้งเดิมที่เคยมีการปฏิบัติกันมา

๒.๒.๒ จากการวิเคราะห์คำถามที่แสดงความต้องการของคนในชุมชน ปรากฏผลดังนี้

คนในชุมชนมีความต้องการอยู่ในระดับมาก จำนวน ๑ ข้อ ได้แก่

- ความต้องการให้มีการส่งเสริมการดำเนินงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมทุกครั้งหลังพิธีการแต่งงาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล มีความต้องการอยู่ในระดับมาก แสดงว่าคนในชุมชนต้องการให้มีการส่งเสริมดังกล่าวทุกครั้งหลังพิธีการแต่งงาน คือชาวมุสลิมจะมีพิธีการทางศาสนาที่จำเป็นจะต้องปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความถูกต้องในการที่หนุ่มสาวจะแต่งงานกัน แต่ในส่วนของงานเบรชังนิงนั้นจะมีหรือไม่มีก็ได้ จากการสำรวจความคิดเห็นคนในชุมชนต้องการให้...ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดงานแต่งงานแบบดั้งเดิม (๒.๒.๑)

๒.๒.๓ จากการวิเคราะห์คำถามที่แสดงความเป็นจริงในปัจจุบัน ปรากฏผลดังนี้

คนในชุมชนให้ข้อมูลที่แสดงความเป็นจริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑ ข้อ ได้แก่

- ชุมชนของท่านยังมีประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงว่า ปัจจุบันประเพณีดังกล่าวในชุมชนตำบลบ้านควนยังมีให้เห็นแต่ไม่พบเจอมากเหมือนในอดีต เมื่อเทียบกับข้อมูลในชุมชนคลองเส้นเต็นแล้วพบว่าปัจจุบันประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมที่ตำบลบ้านควนยังมีให้เห็นมากกว่าที่ชุมชนคลองเส้นเต็น

คนในชุมชนให้ข้อมูลที่แสดงความเป็นจริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก จำนวน ๒ ข้อ ได้แก่

- ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการเตรียมการ
- ความรู้ความเข้าใจของท่านเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงว่า ในส่วนของค่าใช้จ่ายในการจัดงาน คนส่วนใหญ่ในชุมชนเห็นว่าการจัดงานแต่งงานหลังจากพิธีการแต่งงานเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก ซึ่งปรากฏผลเหมือนกับในชุมชนคลองเส้นเต็นแสดงว่าคนส่วนใหญ่ในชุมชนเห็นว่าการจัดงานแต่งงานหลังจากพิธีการแต่งงานเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก และในส่วนของความรู้ ความเข้าใจของท่านเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานให้ผลแตกต่างกับคนในชุมชนคลองเส้นเต็น แสดงว่า คนส่วนใหญ่ในชุมชนตำบลบ้านควนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมมากกว่าคนในชุมชนคลองเส้นเต็น

๒.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในชุมชนตำบลบ้านควน

สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลบ้านควนจำนวน ๑๐ คน ในการสัมภาษณ์จะประกอบด้วยคำถามจำนวน ๑๐ ข้อ มีการแบ่งคณะทำงานสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรายบุคคล ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของคำถาม ดังนี้

(ก) คำถามเกี่ยวกับการเบิรชันดิง

๑. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจอย่างไรต่อประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เบิรชันดิง” (Bersanding)

การเบิรชันดิง คือการนั่งเคียงคู่กันของคู่บ่าวสาวบนบัลลังก์ที่มีการตกแต่งอย่างสวยงาม หลังจากเสร็จสิ้นพิธีนิกะห์ (พิธีการแต่งงานตามระบอบอิสลาม) เพื่อต้องการให้คู่บ่าวสาวได้เห็นหน้ากัน (สมัยก่อนมักจะมีการคลุมถุงชน เจ้าบ่าวและเจ้าสาวไม่รู้จักกันมาก่อน)

๒. ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เบิรชันดิง” (Bersanding) หลังจากเสร็จพิธีนิกะห์ มีวิธีการอย่างไรบ้าง

มีการนำคู่บ่าวสาวมานั่งคู่กันบนบัลลังก์เพื่อประกาศให้ญาติพี่น้องได้รู้ว่าสองคนนี้ได้แต่งงานกันแล้ว อีกทั้งยังเป็นการโชว์ความงามของคู่บ่าวสาว สำหรับบัลลังก์นั้นจะมีการตกแต่งประดับประดาด้วยดอกไม้สดหรือดอกไม้แห้งอย่างสวยงาม มีม่านกั้นและมีพัดสำหรับคู่บ่าวสาว หลังจากนั้นก็จะเป็นการพบปะญาติพี่น้องของทั้งสองฝ่าย

(ข) คำถามทั่วไปเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม

๑. ท่านคิดว่าวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมคือ

เป็นการแสดงตนของคู่บ่าวสาวในการพบกันครั้งแรกโดยการนั่งบนบัลลังก์ให้ผู้ที่มาร่วมงานได้ชมความงาม และต้องการให้ผู้นำศาสนามาขอคู่อาร์ (อวยพร) ให้กับคู่บ่าวสาว รวมทั้งเป็นการให้ญาติของคู่บ่าวสาวมาพบปะรู้จักกัน

๒. ท่านคิดว่าประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมจำเป็นที่จะต้องมีหรือไม่ อย่างไร

เป็นประเพณีที่ควรมีการอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป เพราะแสดงถึงเอกลักษณ์ที่มีอยู่ของท้องถิ่น แต่ปัจจุบันนี้ภาวะทางสังคมเปลี่ยนไป หนุ่มสาวมีโอกาสรู้จักกันมาก่อน จึงไม่นิยมจัดให้มีการเบิรชันดิง (Bersanding)

๓. ท่านคิดว่าเพราะเหตุใดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมจึงหายไปจากจังหวัดสตูลและไม่เป็นที่นิยมเหมือนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เพราะหนุ่มสาวส่วนใหญ่มีการชอบพอกันเอง ไม่ต้องให้ผู้ใหญ่เป็นสื่อกลางในการหาคู่ครองให้ ทำให้ไม่มีการเบิรชันดิงเกิดขึ้น แต่หากครอบครัวไหนที่พ่อแม่เป็นคนเลือกคู่ครองให้ก็จะจัดให้มีการเบิรชันดิงเกิดขึ้น บางครอบครัวไม่ต้องการให้เกิดความยุ่งยาก และเห็นว่าไม่ใช่เรื่องที่ว้าบ (ข้อบังคับใน

อิสลาม) ก็ไม่เห็นว่าเป็นต้องจัด และได้มีผู้นำศาสนาในท้องถิ่นบอกว่าการเบิรชันดิงเป็นประเพณีที่ขัดต่อหลักการทางศาสนาทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่เลิกลื้มความคิดในการจัดเบิรชันดิง

๔. หากท่านมีโอกาสหรือลูกของท่านจะแต่งงาน ท่านจะจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมหรือไม่ เพราะเหตุใด

ทุกคนที่ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยที่จะจัดหากมีโอกาส เพราะเป็นการสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานได้ร่วมญาติพี่น้อง ส่วนใหญ่การเบิรชันดิงนั้นเป็นความต้องการของผู้ปกครองมากกว่าคู่บ่าวสาว เพราะในสมัยที่พ่อแม่แต่งงานกันก็มีการเบิรชันดิงจึงอยากให้ลูกมีประสบการณ์ที่ดีอย่างนี้เกิดขึ้นด้วย

๕. ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมมีประโยชน์ต่อคู่สมรสและสังคมอย่างไร

คู่สมรสได้มีการขอพรร่วมกัน ญาติพี่น้องของคู่บ่าวสาวได้พบปะรู้จักกัน ผู้คนที่มาร่วมงานได้รับความสนุกสนาน และได้ร่วมเป็นสักขีพยานให้กับคู่บ่าวสาว นอกจากนี้การเบิรชันดิงยังเป็นการสร้างความโดดเด่นและสีสันให้กับงานแต่งงาน

๖. ท่านเคยได้รับเชิญไปเข้าร่วมการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมหรือไม่ และมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานที่จัดขึ้น

ส่วนใหญ่เคยได้รับเชิญให้ไปร่วมงาน และรู้สึกสนุกสนาน นึกถึงอดีต และเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตแล้วปัจจุบันพบว่าปัจจุบันการจัดงานแต่งงานมีความหรูหรากว่า และคิดว่าน่าจะมีการฟื้นฟูให้กลับคืนมาอีกครั้ง

๗. ท่านคิดว่าประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมขัดกับหลักการของศาสนาอิสลามหรือไม่ อย่างไร

ในส่วนของคู่บ่าวสาวไม่มีการกระทำใดที่ผิดหลักศาสนาเพราะคู่บ่าวสาวได้ผ่านการนิเคห์ ซึ่งถูกต้องตามหลักศาสนาเรียบร้อยแล้ว แต่การกระทำที่ผิดมักเกิดจากผู้ที่มาร่วมงาน เช่น มีการคลุกคลีใกล้ชิดกันระหว่างหนุ่มสาวที่มาร่วมงาน

๘. ถ้าจะฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมขึ้นมาใหม่ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร

ทุกคนเห็นด้วยกับการที่จะฟื้นฟูประเพณีดังกล่าวให้กลับคืนมาสู่ชาวสตูล โดยจะต้องมีผู้ริเริ่มและช่วยกันส่งเสริมให้มีการจัดต่อไป

๒.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนา เรื่องประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูลของชาวบ้านในชุมชนตำบลบ้านควน

ข้อมูลจากเวทีเสวนา เรื่อง ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูลของชาวบ้านในชุมชนตำบลบ้านควน ซึ่งแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ความเป็นมาและขั้นตอนวิธีการของประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เบิรซันดิง” (Bersanding)

การเบิรซันดิง เดิมทีแล้วเป็นวัฒนธรรมที่มาจากชาวฮินดู แต่ในประเทศมาเลเซียก็พบว่าชาวมุสลิมก็มีการเบิรซันดิงเกิดขึ้นเช่นกัน โดยมีการจัดงานฉลองสมรสหลังจากเสร็จสิ้นพิธีการนิกะห์แล้ว โดยการให้คู่บ่าวสาวนั่งเคียงคู่กันบนบัลลังก์ที่มีการประดับประดาด้วยดอกไม้และของตกแต่งอื่นๆที่มีความสวยงาม ในสมัยก่อนผู้หญิงกับผู้ชายที่จะมาแต่งงานกันมักจะไม่มีรู้จักกันมาก่อน เพราะการที่ผู้ชายจะไปพบปะกับผู้หญิงนั้นเป็นเรื่องที่ยาก ซึ่งบางครั้งครวัที่มีลูกสาวนั้นจะถือว่าเป็นเรื่องที่ยามหน้ากัน นอกจากว่าจะแอบลักลอบไปพบกันเท่านั้น

ขั้นตอนของการเบิรซันดิง คือ จะเน้นที่เจ้าบ่าวเป็นส่วนใหญ่โดยจะมีการแต่งตัวเจ้าบ่าวให้ดูดีที่สุด เช่น มีการผูกไท ใส่ชุดแขก หมวกสีดำ ใส่แว่นตาดำ หลังจากนั้นญาติจะให้เจ้าบ่าวขี่คอและเดินขบวนแห่ไปยังบ้านเจ้าสาว ตอนนี้จะมีการร้องเพลง และตีกลองประกอบด้วย เมื่อไปถึงบ้านเจ้าสาวก่อนขึ้นบันได (สมัยก่อนนิยมสร้างบ้านยกพื้นและมีบันไดสำหรับขึ้นลง) จะมีเด็กนำภาควาใส่เข้ามาเพื่อที่จะล้างเท้าให้กับเจ้าบ่าว การเบิรซันดิงนั้นจะจัดขึ้นที่บ้านเจ้าสาว โดยหลังจากที่เจ้าบ่าวมาถึงแล้วก็ให้ขึ้นไปนั่งบนบัลลังก์ที่มีการเตรียมไว้ซึ่งมีพัดวางอยู่ด้านหน้า โดยมีเจ้าสาวนั่งอยู่ก่อนแล้วและมีหมอสาว ซึ่งเป็นคนที่คอยดูแลความเรียบร้อยทุกอย่างที่บ้านเจ้าสาว แต่ในตอนนี้อเจ้าบ่าวไม่สามารถเห็นหน้าเจ้าสาวได้เพราะจะมีม่านบังอยู่ หลังจากนั้นเจ้าบ่าวก็จะถามเจ้าสาวว่า “ให้เข้าไปได้ไหม” และญาติก็จะให้เจ้าบ่าวกินหมากก่อน ๑ คำ พอเจ้าสาวตอบรับก็ให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวเกี่ยวก้อยกันพร้อมกับเปิดม่านให้ทุกคนได้ดู เจ้าบ่าวจะให้แหวนเจ้าสาวเพื่อเป็นการมัดจำว่าพรุ่งนี้จะมารับเจ้าสาว หลังจากนั้นจะมีการอ่านคูอาร์ และญาติจะพาเจ้าสาวเข้าไปในบ้าน ส่วนเจ้าบ่าวให้ออกมาข้างนอกเพื่อพบปะและร่วมรับประทานอาหารกับญาติของฝ่ายเจ้าสาว

ประเด็นที่ ๒ วัตถุประสงค์ของการจัดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เบิรซันดิง”

เนื่องจากเจ้าบ่าวเจ้าสาวไม่มีรู้จักกันมาก่อน ทำให้เกิดการความตื่นเต้นที่จะเจอหน้ากัน และเพื่อเป็นการแสดงตัวให้ญาติได้ดูความเหมาะสมระหว่างคู่บ่าวสาว พร้อมทั้งเป็นการประกาศให้ญาติและผู้มาร่วมงานทุกคนได้รับรู้ว่าสองคนนี้เป็นคู่สามีภรรยาที่มีการแต่งงานกันถูกต้องตามประเพณี นอกจากนั้นการเบิรซันดิงยังเป็นการให้ญาติพี่น้องของฝ่ายเจ้าบ่าวและฝ่ายเจ้าสาวได้ทำความรู้จักกัน มีการพบปะพูดคุยและร่วมรับประทานอาหารกัน สร้างความสัมพันธ์อันดีและความสนุกสนานให้กับทั้งสองฝ่าย

ประเด็นที่ ๓ สาเหตุที่ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมได้สูญหายไปหรือไม่นิยมเหมือนในสามจังหวัดชายแดนใต้

ปัจจุบันนี้ประเพณีการเบิรชันดิงยังไม่ถึงกับสูญหายไปจากจังหวัดสตูล แต่เมื่อผู้คนมีความรู้ใหม่ๆ อีกทั้งยังได้รับวัฒนธรรมจากตะวันตกเข้ามา ทำให้การปฏิบัติต่างๆเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และผู้คนมีความรู้เรื่องศาสนามากขึ้นจึงเข้าใจและเห็นว่าการกระทำบางอย่างในการเบิรชันดิงนั้นผิดต่อหลักการทางศาสนา เช่น การตีกลองสองหน้า และเหตุผลที่สำคัญคือปัจจุบันนี้หนุ่มสาวมีการรู้จักกันมาก่อนและบางคนก็อาจจะรู้จักกันอย่างลึกซึ้ง โดยที่ผู้ใหญ่ไม่รู้ ทำให้เรื่องการเบิรชันดิงนั้นไม่มีความสำคัญสำหรับคู่บ่าวสาว เพราะการที่จะพบหน้ากันนั้นไม่ใช่เรื่องตื่นเต้นสำหรับคู่บ่าวสาวอีกต่อไป

ประเด็นที่ ๔ ประโยชน์ของคู่สมรสและสังคมในการจัดเบิรชันดิง

ประโยชน์ คือ ญาติๆ ได้พบปะรู้จักกันมากขึ้น คู่สมรสมีความทรงจำดีดีให้นึกถึง

ประเด็นที่ ๕ เคยได้รับเชิญให้ไปร่วมการแต่งงาน “เบิรชันดิง” หรือไม่ มีความเห็นอย่างไร

ทุกคนที่มาเข้าร่วมเวทีเสวนาเคยเข้าร่วมการเบิรชันดิง เพราะชุมชนบ้านควนยังมีการแต่งงานโดยการเบิรชันดิงให้เห็นอยู่ แต่ตอนนี้ถือว่าเหลืออยู่น้อยมาก และเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีเพราะเป็นการสร้างความทรงจำที่ดีและญาติมีการพบปะพูดคุยกันสนุกสนาน

ประเด็นที่ ๖ หากลูกหลานของท่านจะแต่งงานจะจัดให้มีการเบิรชันดิงหรือไม่ อย่างไร

มีทั้งจัดและไม่จัด โดยให้เหตุผลว่าถ้าจัดจะต้องเป็นความต้องการของคู่บ่าวสาวและไม่ควรจัดให้มีความยุ่งยาก เพราะในการจัดนั้นจะต้องมีการเตรียมหลายๆ อย่าง บางคนมองว่าเป็นการสิ้นเปลืองความเห็นส่วนใหญ่ในเวทีเสวนาเห็นว่าไม่ควรจัด เพราะสังคมการอยู่ร่วมกันของชายหญิงสมัยก่อนกับสมัยนี้แตกต่างกันอย่างมาก จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีการเบิรชันดิง

ประเด็นที่ ๗ การเบิรชันดิงกับหลักการของศาสนาอิสลาม

การเบิรชันดิงไม่ใช่สิ่งที่บังคับในอิสลาม จะทำหรือไม่ทำก็ได้ แต่ในการจัดเบิรชันดิงนั้นมีการปฏิบัติหลายอย่างไม่เหมาะสมซึ่งทำให้ขัดต่อหลักการทางศาสนาอิสลาม เช่น การร้องรำทำเพลง การตีกลองสองหน้า การสนุกรื่นเริงจนเกิดความใกล้ชิดของชายหญิงที่มาร่วมงาน

ประเด็นที่ ๘ ควรมีการฟื้นฟูให้ชนรุ่นหลังได้รู้จักและนำกลับมาใช้หรือไม่

ควรจะมีการฟื้นฟูเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้รู้จัก แต่การที่จะรณรงค์ให้มีการจัดนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะสังคมและค่านิยมของคนที่เปลี่ยนไปทำให้ความคิดและการปฏิบัติก็ย่อมเปลี่ยนไปเช่นกัน

๔.๒ ข้อสรุป

๔.๒.๑ จากการดำเนินโครงการวิจัยเรื่องประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล:กรณีศึกษา “เบิรซันดิง” (bersanding) โดยการให้เครือข่ายทางวัฒนธรรม คือสภาวัฒนธรรมและแกนนำชุมชน ตลอดจนชาวบ้านที่อยู่ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลให้บุคลากรในสำนักงานวัฒนธรรม และเครือข่ายสภาวัฒนธรรมเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน รวมทั้งคนในชุมชน ก็มีความเข้าใจว่าการดำเนินงานวัฒนธรรม จะสำเร็จได้ด้วยดีนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในท้องถิ่น จากผลของการมีส่วนร่วมดังกล่าว เมื่อคนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของงานวัฒนธรรมแล้ว จะส่งผลให้การดำเนินงานวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนในคราวต่อไปมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

๔.๒.๒ การเบิรซันดิง (Bersanding) เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม โดยการให้คู่บ่าวสาวขึ้นไปนั่งเคียงคู่กันบนบัลลังก์ที่มีการตกแต่งอย่างสวยงาม วัตถุประสงค์ของประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิม คือเพื่อให้ผู้ที่มาร่วมงาน ได้ชมความงามของคู่บ่าวสาว สร้างความตื่นเต้นให้กับผู้ชมและคู่บ่าวสาวที่ยังไม่เคยรู้จักกันมาก่อน เป็นการพบปะสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างญาติพี่น้องของทั้งสองฝ่าย และที่สำคัญเป็นการสืบทอดประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นที่คนรุ่นก่อนเคยปฏิบัติกันมา

๔.๒.๓ ปัจจุบันประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูลยังไม่ได้สูญหายไปจากชุมชน แต่มีการปรับเปลี่ยนประยุคตรูปแบบของการปฏิบัติให้แตกต่างไปจากเดิม เนื่องจากการรับวัฒนธรรมของชาวตะวันตก และปัจจัยอื่นๆ ที่เข้ามามีบทบาทต่อความคิด คำนิยม ของคนในชุมชน สาเหตุที่ไม่นิยมจัดงานแต่งงานดังกล่าวเหมือนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ เนื่องจากปัจจุบันผู้นำศาสนาในท้องถิ่นไม่เห็นด้วยกับการจัดประเพณีการแต่งงานดังกล่าวและบอกว่าไม่ได้เป็นสิ่งที่บัญญัติไว้ในหลักการอิสลาม จึงทำให้การจัดงานแต่งงานแบบดั้งเดิมมีให้พบเห็นน้อยลง

๔.๒.๔ จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมกับหลักการของศาสนาอิสลาม พบว่า ในส่วนของการเบิรซันดิง (การให้คู่บ่าวสาวขึ้นไปนั่งเคียงคู่กันบนบัลลังก์) นั้นไม่ผิดหลักศาสนาอิสลามเพราะคู่บ่าวสาวได้ผ่านการทำพิธีการแต่งงานตามหลักศาสนามาแล้ว แต่มีการปฏิบัติบางอย่างในงานแต่งงานที่ผิดต่อหลักการของศาสนา เช่น การตีกลองสองหน้าในขบวนแห่เจ้าบ่าว ความใกล้ชิดสนิทสนมกันจนเกินควรของหนุ่มสาวที่มาร่วมงาน การร้องรำทำเพลง ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ก็ไม่ได้นำมาปฏิบัติในชุมชนมุสลิมอีกต่อไป

๔.๒.๕ คนในชุมชนต้องการให้มีการอนุรักษ์ พิธีฟู และเผยแพร่ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิม เพราะแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชน และเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของประเพณีแบบดั้งเดิมที่คนรุ่นก่อนเคยปฏิบัติกันมา เพราะปัจจุบันนี้สังคมของ

การอยู่ร่วมกันชายหญิง ส่วนใหญ่เป็นแบบอิสระ ไม่จำเป็นต้องมีการปฏิบัติตามประเพณี ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ และคนในชุมชนส่วนใหญ่ต้องการให้สังคมให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้ โดยการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เป็นการส่งเสริมให้คนเห็นความสำคัญของประเพณีแบบดั้งเดิมของท้องถิ่น รวมทั้งต้องการให้มีการเผยแพร่ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล ให้กับประชาชนในจังหวัดสตูลที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน เนื่องจากบางท้องถิ่นไม่เคยมีการจัดประเพณีดังกล่าว เพราะขาดภูมิปัญญาที่มีความรู้ จากผลการวิจัยสามารถนำไปเผยแพร่ให้กับคนชุมชนอื่นที่ต้องการอนุรักษ์ประเพณีแบบดั้งเดิมไว้ได้นำไปปฏิบัติจริง ทำให้ประเพณีอันดีงามกลับมาอยู่คู่ชุมชน และชาวจังหวัดสตูล

๔.๓ ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

๑. ในการฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมควรมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันด้วย

๒. ในการฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม ควรเริ่มจากการถ่ายทอดประเพณีดังกล่าวให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้รู้จักและได้สัมผัสจากเหตุการณ์จริง

- ข้อเสนอแนะจากการดำเนินงานวิจัย

๑. จากปัญหาสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน งบประมาณที่ได้รับในการดำเนินโครงการวิจัยไม่เพียงพอสำหรับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพราะในการดำเนินงานต้องใช้งบประมาณที่มากพอสมควร ในการประสานงานกับเครือข่ายและชุมชน

๒. จากการวิจัยเรื่องดังกล่าว สามารถนำไปสู่การวิจัยในส่วนอื่นๆ ของประเพณีการแต่งงาน เช่น เรื่องการจัดขันหมากในการสู่ขอ สิ่งของต่างๆ ที่สื่อความหมายต่างๆกันและนิยมใช้ในประเพณีการแต่งงาน

ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล :
กรณีศึกษา “เป็รซันดิง”

ภาพแสดงการจัดเวทีเสวนาโครงการวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม
ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล : กรณีศึกษา “เป็รชันดิง”
ณ ชุมชนคลองเส้นเต็น ตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

ภาพแสดงการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโครงการวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม
ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล : กรณีศึกษา “เบิรซันดิง”
ณ ชุมชนคลองเส้นเต็น ตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

ภาพแสดงการจัดเวทีเสวนาโครงการวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม
ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล : กรณีศึกษา “เป็รชันดิง”
ณ ชุมชนตำบลบ้านควน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

ภาพแสดงการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโครงการวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม
ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล : กรณีศึกษา “เป็รซันดิง”
ณ ชุมชนตำบลบ้านควน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

รูปแบบการจัดมัตดั่งที่ใช้ในการเปิรซันติง (bersanding)

คู่บ่าวสาวนั่งเคียงคู่กันบนมัตดั่งที่พร้อมด้วยหมอบ่าวและหมอบ่าวสีนถือพัดคู่ขวัญชามข้างทั้งสองฝ่าย

การเข้าพิธีโกะห์ (การผูกนิตินิมิตน์ระหว่างชายหญิงเพื่อเป็นสามี ภรรยา กัน โดยพิธีกรรมตามหลักการของศาสนาอิสลาม)

เจ้าสาวจะมีการแห่ขบวนขันหมากไปบ้านเจ้าสาว

ก่อนขึ้นบ้านเจ้าสาวจะมีผู้ยื่นขันประตูลูกประตูลูก ซึ่งเจ้าสาวจะต้องจ่ายค่าผ่านประตูจึงจะผ่านไปได้

การแสดงบ็ญจลิตซึ่งนิยมนำไปแสดงในงานแต่งงาน

แบบสอบถามที่ใช้ในโครงการวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

หัวข้อการวิจัย : ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล : กรณีศึกษา “เบิรซันดิง”

(bersanding)

ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑	ควรมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมต่อไป					
๒	ควรมีการส่งเสริมและเผยแพร่ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมให้กับเยาวชน					
๓	ชุมชนของท่านยังมีประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม					
๔	ท่านต้องการให้มีประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมทุกครั้งหลังพิธีการแต่งงาน					
๕	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเป็นความต้องการของผู้ปกครองของกลุ่มบ่าวสาวมากกว่าความต้องการของกลุ่มบ่าวสาวเอง					
๖	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมเป็นการแต่งงานที่เป็นหลักปฏิบัติการทำงานแบบมุสลิม					
๗	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการเตรียมการ					
๘	ความรู้ ความเข้าใจของท่านเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม					
๙	ความจำเป็นในการจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม					
๑๐	ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมควรมีการสืบทอดต่อไป					

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในโครงการวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

หัวข้อการวิจัย : ศึกษาประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล : กรณีศึกษา “เบิรซันดิง”

(bersanding)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

๑. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจอย่างไรต่อประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เบิรซันดิง”

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒. ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิม “เบิรซันดิง” หลังจากเสร็จพิธีนิกะห์ มีวิธีการอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๓. ท่านคิดว่าวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมคืออะไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

/๔. ท่านคิดว่าประเพณี...

๔. ท่านคิดว่าประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมจำเป็นที่จะต้องมีหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

.....
.....
.....
.....

๕. ท่านคิดว่าเพราะเหตุใดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมจึงหายไปจากจังหวัดสตูลและไม่เป็นที่นิยมเหมือนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

.....
.....
.....
.....
.....

๖. หากท่านมีโอกาสหรือลูกของท่านจะแต่งงาน ท่านจะจัดการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....
.....

๗. ประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมมีประโยชน์ต่อคู่สมรสและสังคมอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

/ ๘. ท่านเคยได้รับ...

๘. ท่านเคยได้รับเชิญไปเข้าร่วมการแต่งงานแบบดั้งเดิมของชาวมุสลิมหรือไม่ และมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานที่จัดขึ้น

คำสั่งสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล

ที่ ๒๐ /๒๕๕๑

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะทำงาน โครงการวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

ด้วยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล จะดำเนินการจัดทำโครงการวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ในช่วง เดือนมีนาคม ๒๕๕๑ ถึง เดือนกันยายน ๒๕๕๑ โดยใช้หัวข้อวิจัยเรื่อง พิธีการแต่งงานแบบดั้งเดิมของ ชาวมุสลิมในจังหวัดสตูล เพื่อวัตถุประสงค์ให้ประชาชนและนักวิจัยในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวิจัย พร้อมทั้ง เพื่อศึกษาข้อมูลและฟื้นฟูวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายไปจากจังหวัดสตูล

เพื่อให้การดำเนินการจัดทำโครงการวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่หวังไว้ จึงขอแต่งตั้งบุคคลต่อไปนี้ เป็นที่ปรึกษาและคณะทำงาน ดังนี้

๑. ที่ปรึกษาโครงการวิจัย มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่คณะทำงาน เพื่อให้การจัดทำ โครงการวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย

๑.๑ นายวรัตน์ แสงเจริญ	ตำแหน่ง ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล
๑.๒ นายยงยศ ใจสมุทร	ตำแหน่ง รองประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล
๑.๓ นายเสนาะ ปาลาวัน	ตำแหน่ง ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองสตูล
๑.๔ นายฮาเสศ หนุงศ์	ตำแหน่ง ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอละงู
๑.๕ นายประชา กาสาเอก	ตำแหน่ง ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอท่าแพ
๑.๖ นายใหญ่ สะยีปลั่ง	ตำแหน่ง ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอควนโดน
๑.๗ นายสมพร คงเอียง	ตำแหน่ง ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอควนกาหลง
๑.๘ นายสุทรธรรณ จุณณศักดิ์ศรี	ตำแหน่ง ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอทุ่งหว้า
๑.๙ นายเลียง หล่ำบรรเทา	ตำแหน่ง ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอมะนัง

/๒.คณะทำงาน...

๒. คณะทำงานโครงการวิจัย มีหน้าที่ศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับโครงการวิจัย รวมทั้งตั้งโจทย์การวิจัย เขียนขักร่างการวิจัย และระดมความร่วมมือจากชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อจัดทำโครงการวิจัยประกอบด้วย

๒.๑ นายเกษม มีเสน	วัฒนธรรมจังหวัดสตูล	ประธานโครงการวิจัย
๒.๒ นายเสนาะ ปลาวัน	ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองสตูล	กรรมการ
๒.๓ นายอาเน็ม บินสะอาด	กำนันตำบลบ้านควน	กรรมการ
๒.๔ นายอารีย์ สะอูรา	ประธานโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน	กรรมการ
๒.๕ นายกามารุดดีน อีสายะ	อาจารย์มหาวิทยาลัยทักษิณ	กรรมการ
๒.๖ นายอนันต์ เต๊ะปูยู	แกนนำชุมชน	กรรมการ
๒.๗ นายยูโซบ ไปรยสุยัน	แกนนำชุมชน	กรรมการ
๒.๘ นายพันธ์เลิศ โต๊ะหวันหลง	ประธานชุมชนคลองเส้นเต็น	กรรมการ
๒.๙ นางยูพิน หลงแก้ว	นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว	กรรมการ
๒.๑๐ นางเขาวเรศ เกศา	นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว	กรรมการ
๒.๑๑ นางสาวสุธารัตน์ สันเกาะ	นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว	กรรมการ
๒.๑๒ นางสาวชุบิเต๊ะ นิยมเดชา	นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว	กรรมการ
๒.๑๓ นางอารี ทองนอก	นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว	กรรมการ
๒.๑๔ นางอรวรรณ แสงหอย	นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว	กรรมการ
๒.๑๕ นางสุชาดา ทุ่งหว้า	นักวิชาการวัฒนธรรม ๘ ว	กรรมการและเลขานุการ
๒.๑๖ นางสาววนิดา คงปล้อง	นักวิชาการวัฒนธรรม ๘ ว	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒.๑๗ นางสาวกนิษฐยา หลีคินซุด	พนักงานสภาวัฒนธรรม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้ผู้รับการแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ เพื่อให้การปฏิบัติงานตามโครงการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ทุกประการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ตั้ง ณ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๑

(นายเกษม มีเสน)

วัฒนธรรมจังหวัดสตูล

รายงานการสร้างการมีส่วนร่วม

กิจกรรมการมีส่วนร่วม			ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย						วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม (โปรดระบุ)
ประเภทกิจกรรม	ทำ	ไม่ทำ	ประธานสภา วัฒนธรรม จังหวัด	ปราชญ์ ชาวบ้าน	แกนนำ ชุมชน	สมาชิก ชุมชน	เยาวชน	อื่น ๆ (โปรด ระบุ)	
1. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ นอกเหนือจาก บุคลากรในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเข้าร่วม เป็นทีมวิจัย หรือคณะทำงาน	✓		✓	✓	✓	✓	✓		๑.ลงพื้นที่สหราชอาณาจักรทำงานจากชุมชน ๒. เชิญประชุม
2. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมตั้งโจทย์การวิจัย	✓		✓	✓	✓	✗	✗		เชิญประชุม
3. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเขียนโครงร่างวิจัย / ร่วม ออกแบบงานวิจัย	✓		✓	✓	✓	✗	✗		เชิญประชุม
4. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมสร้างเครื่องมือวิจัย	✓		✓	✓	✓	✗	✗		เชิญประชุม
5. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	✓		✓	✓	✓	✗	✗		เชิญประชุม
6. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเก็บข้อมูล	✓		✓	✓	✓	✓	✓		๑.ประชุม ๒. จัดเวทีเสวนา
7. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล	✓		✓	✓	✓	✓	✓		๑. ประชุม ๒. สัมภาษณ์ ๓. จัดเวทีเสวนา
8. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมวิเคราะห์ / สังเคราะห์ ข้อมูล	✓		✗	✓	✓	✗	✗		ประชุม
9. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเขียนรายงานการวิจัย	✓		✓	✗	✗	✓	✗		รับคำปรึกษาในการเขียนรายงานวิจัย
10. อื่น ๆ (โปรดระบุ)									

● ที่ผ่านมานอกจากงานวิจัยครั้งนี้ ท่านได้ทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง

๑. ร่วมพิจารณาการใช้จ่ายงบประมาณการดำเนินโครงการต่างๆ
๒. ร่วมการดำเนินงานโครงการต่างๆ ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
๓. ร่วมจัดงานประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
๔. ร่วมกันส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน

- ท่านคิดว่า งานวิจัยครั้งนี้ ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างท่าน และสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ อย่างไร
การวิจัยครั้งนี้ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสภาวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การให้คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดเข้ามาเป็นคณะทำงานวิจัย มีการประชุมเพื่อร่วมคิดหัวข้อการวิจัย ร่วมวางแผนการดำเนินการวิจัย ร่วมสร้างเครื่องมือในการวิจัย ร่วมดำเนินการจัดเก็บข้อมูล และเป็นທີ່ปรึกษาในการเขียนรายงานการวิจัย กล่าวได้ว่า มีส่วนร่วมตลอดการดำเนินการวิจัย
- โปรดระบุถึงประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด
 ๑. เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกับเครือข่ายทางวัฒนธรรม
 ๒. ทำให้เครือข่ายทางวัฒนธรรมเห็นความสำคัญของการดำเนินงานวัฒนธรรม
 ๓. ทำให้เครือข่ายทางวัฒนธรรมให้ความร่วมมือในการดำเนินงานวัฒนธรรมในครั้งต่อไป
 ๔. ส่งเสริมให้สภาวัฒนธรรมเข้ามาส่วนร่วมเกี่ยวกับการดำเนินงานวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการ
- ในอนาคต ท่านมีแนวทางการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใด
 ๑. เปิดโอกาสให้คณะกรรมการจากสภาวัฒนธรรมร่วมเป็นคณะทำงานในการดำเนินโครงการต่างๆ
 ๒. ให้สภาวัฒนธรรมจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ของชุมชน
 ๓. ส่งเสริมให้สภาวัฒนธรรมเข้ามามีบทบาทในการวางแผนการดำเนินงานทางวัฒนธรรม
 ๔. ให้สภาวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่สำคัญของท้องถิ่น
- ท่านอยากให้ สวช. สร้างให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างท่านกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง

๑. ต้องการให้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติให้ความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้การทำงานร่วมกับเครือข่ายทางวัฒนธรรม บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการทำงานร่วมกับเครือข่าย งบประมาณเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรมสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี
๒. ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในด้านประเพณีและวัฒนธรรม หรือการจัดกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวัฒนธรรม
๓. ส่งเสริมให้สภาวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่างๆ ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ นายเกษม มีเสน อายุ ๕๕ ปี คุณวุฒิ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)
อาชีพ ราชการ หน่วยงานที่สังกัด กระทรวงวัฒนธรรม หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๔๗๒๕๐๕๖
โทรสาร ๐๙๔๗๒๕๐๑๒
ที่อยู่ ๓๔/๑๕ ถนนปานบูร่าลิก ตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ๙๑๐๐๐

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

๑. ชื่อ นายวรัตน์ แสงเจริญ อายุ ๖๔ ปี คุณวุฒิ ครุศาสตร์บัณฑิต
ตำแหน่ง ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล
อาชีพ ข้าราชการบำนาญการศึกษา หน่วยงานที่สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ
หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๔๗๑๑๔๓๒
ที่อยู่ ๑๔ สตูลธานี ต.พิมาน อ.เมืองสตูล จ.สตูล ๙๑๐๐๐

๒. ชื่อ นายเสนาะ ปาลาวัน อายุ ๖๕ ปี คุณวุฒิ มัธยมศึกษาตอนปลาย
อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว หน่วยงานที่สังกัด - หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๖-๕๕๕๕๔๗๕
ที่อยู่ ๓๑ ซอย ๓ ถนนสถิตยุดิธรรม ต.พิมาน อ.เมืองสตูล จ.สตูล ๙๑๐๐๐

๓. ชื่อ นายอาเต็ม บินสะอาด อายุ ๖๔ ปี คุณวุฒิ มัธยมศึกษาตอนต้น
อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว หน่วยงานที่สังกัด หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๑-๗๖๗๓๐๘๔
ที่อยู่ ๑๕๕ หมู่ที่ ๕ ต.บ้านควน อ.เมืองสตูล จ.สตูล ๙๑๐๐๐

๔. ชื่อ นายอารีย์ สะอูรา อายุ ๖๖ ปี คุณวุฒิ มัธยมศึกษาตอนปลาย
อาชีพ พนักงานรัฐวิสาหกิจบำนาญ หน่วยงานที่สังกัด - หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๑-๔๗๘๐๓๐๐
ที่อยู่ ๑๗๘ ถนนเรืองฤทธิ์อรุณ ต.พิมาน อ.เมืองสตูล จ.สตูล ๙๑๐๐๐

๕. ชื่อ นายกามารุดดีน อีสายะ อายุ ๓๖ ปี
คุณวุฒิ ปริญญาโท (M.A.) สาขาภาษามลายู Universiti Sains Malaysia
อาชีพ อาจารย์มหาวิทยาลัย หน่วยงานที่สังกัด ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ทักษิณ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๕-๗๓๖๔๕๗๖ โทรสาร ๐๙๔-๔๔๓๕๗๒
ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๑๖๓ ม.๖ ต.บ้านควน อ.เมือง จ.สตูล ๙๑๐๐๐

๖. ชื่อ นายอนันต์ เต๊ะปยู อายุ ๔๘ ปี คุณวุฒิ มัธยมศึกษาตอนปลาย
อาชีพ ค้าขาย หน่วยงานที่สังกัด - หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๔-๐๖๕๓๓๑๒
ที่อยู่ ๑๓๐/๒ ถนนสุทธีภูวนาท ต.พิมาน อ.เมืองสตูล จ.สตูล ๕๑๐๐๐

๗. ชื่อ นายยูโสภ ไปรสุยัน อายุ - ปี คุณวุฒิ -
อาชีพ - หน่วยงานที่สังกัด - หมายเลขโทรศัพท์
ที่อยู่ ต.พิมาน อ.เมืองสตูล จ.สตูล ๕๑๐๐๐

๘. ชื่อ นายพันธ์เลิศ โต๊ะหวันหลง อายุ ๓๕ ปี คุณวุฒิ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ
อาชีพ ค้าขาย หน่วยงานที่สังกัด - หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๕-๗๓๓๐๐๕๐
ที่อยู่ ๒๐๗ ถนนสุทธีภูวนาท ต.พิมาน อ.เมืองสตูล จ.สตูล ๕๑๐๐๐

๙. ชื่อ นางสาวคา ทุงหว่า อายุ ๔๗ ปี คุณวุฒิ ศึกษาศาสตร์บัณฑิต
อาชีพ รับราชการ หน่วยงานที่สังกัด กระทรวงวัฒนธรรม หมายเลขโทรศัพท์ ๐๗๔๗๒๕๐๕๖
โทรสาร ๐๗๔๗๒๕๐๐๒ ที่อยู่ ๒๒๒ ม. ๖ ต. ทุงหว่า อ. ทุงหว่า จ.สตูล ๕๑๑๒๐

๑๐. ชื่อ นางสาวนิตดา คงปล้อง อายุ ๔๔ ปี คุณวุฒิ การบริหารการศึกษา
อาชีพ รับราชการ หน่วยงานที่สังกัด กระทรวงวัฒนธรรม หมายเลขโทรศัพท์ ๐๗๔๗๒๕๐๕๖
โทรสาร ๐๗๔๗๒๕๐๐๒ ที่อยู่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล ถนนสตูลธานี อ.เมืองสตูล จ.สตูล ๕๑๐๐๐

๑๑. ชื่อ นางยุพิน หลงแก้ว อายุ ๕๔ ปี คุณวุฒิ ศึกษาศาสตร์บัณฑิต
อาชีพ รับราชการ หน่วยงานที่สังกัด กระทรวงวัฒนธรรม หมายเลขโทรศัพท์ ๐๗๔๗๒๕๐๕๖
โทรสาร ๐๗๔๗๒๕๐๐๒ ที่อยู่ ๘๖/๓๓ ถ.ศุภกานุกูล ต.พิมาน อ.เมืองสตูล จ.สตูล ๕๑๐๐๐

๑๒. ชื่อ นางเยาวเรศ เกษา อายุ ๔๔ ปี คุณวุฒิ ครุศาสตร์บัณฑิต
อาชีพ รับราชการ หน่วยงานที่สังกัด กระทรวงวัฒนธรรม หมายเลขโทรศัพท์ ๐๗๔๗๒๕๐๕๖
โทรสาร ๐๗๔๗๒๕๐๐๒ ที่อยู่ ๓๑๒ ม. ๑๑ ต.ท่าช้าง อ.บางกล่ำ จ. สงขลา ๙๐๑๑๐

๑๓. ชื่อ นางสาวสุธารัตน์ สันเกาะ อายุ ๔๓ ปี คุณวุฒิ ศึกษาศาสตร์บัณฑิต
อาชีพ รับราชการ หน่วยงานที่สังกัด กระทรวงวัฒนธรรม หมายเลขโทรศัพท์ ๐๗๔๗๒๕๐๕๖
โทรสาร ๐๗๔๗๒๕๐๐๒ ที่อยู่ ๑ ม. ๓ ต. แเป-ระ อ. ท่าแพ จ. สตูล ๕๑๑๕๐

๑๔. ชื่อ นางสาวซูไบดี๊ะ นิยมเคชา อายุ ๓๕ ปี คุณวุฒิ การศึกษาระดับบัณฑิต
อาชีพ รับราชการ หน่วยงานที่สังกัด กระทรวงวัฒนธรรม หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๔๗๒๕๐๕๖
โทรสาร ๐๙๔๗๒๕๐๑๒ ที่อยู่ ๑๐๗/๑ ม. ๘ ต.ควนสตอ อ.ควนโดน จ.สตูล ๙๑๑๖๐

๑๕. ชื่อ นางอารี ทองนอก อายุ ๔๗ ปี คุณวุฒิ ศึกษาศาสตร์บัณฑิต
อาชีพ รับราชการ หน่วยงานที่สังกัด กระทรวงวัฒนธรรม หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๔๗๒๕๐๕๖
โทรสาร ๐๙๔๗๒๕๐๑๒ ที่อยู่ ๕๔๑/๔ ม. ๖ ต.คลองขุด อ.เมืองสตูล จ.สตูล ๙๑๐๐๐

๑๖. ชื่อ นางสาวกนิษฐยา หลีคินชุก อายุ ๒๓ ปี คุณวุฒิ วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ศึกษาศาสตร์)
อาชีพ พนักงานสภาวัฒนธรรม หน่วยงานที่สังกัด สำนักงานวัฒนธรรม จ.สตูล
หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๔๗๒๕๐๕๖ โทรสาร ๐๙๔๗๒๕๐๑๒
ที่อยู่ ๑๑๕ ม.๒ ต.ทุ่งนุ้ย อ.ควนกาหลง จ.สตูล ๙๑๑๓๐

- ที่ผ่านมา นอกจากงานวิจัยครั้งนี้ ท่านได้ทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง
 ๑. ร่วมพิจารณาการใช้จ่ายงบประมาณการดำเนิน โครงการต่างๆ
 ๒. ร่วมการดำเนินงาน โครงการต่างๆ ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
 ๓. ร่วมจัดงานประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
 ๔. ร่วมกันส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน

- ท่านคิดว่า งานวิจัยครั้งนี้ ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างท่าน และสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ อย่างไร

การวิจัยครั้งนี้ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสภาวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การให้คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดเข้ามาเป็นคณะทำงานวิจัย มีการประชุมเพื่อร่วมคิดหัวข้อการวิจัย ร่วมวางแผนการดำเนินการวิจัย ร่วมสร้างเครื่องมือในการวิจัย ร่วมดำเนินการจัดเก็บข้อมูล และเป็นที่ปรึกษาในการเขียนรายงานการวิจัย กล่าวได้ว่า มีส่วนร่วมตลอดการดำเนินการวิจัย

- โปรดระบุถึงประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด
 ๑. เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกับเครือข่ายทางวัฒนธรรม
 ๒. ทำให้เครือข่ายทางวัฒนธรรมเห็นความสำคัญของการดำเนินงานวัฒนธรรม
 ๓. ทำให้เครือข่ายทางวัฒนธรรมให้ความร่วมมือในการดำเนินงานวัฒนธรรมในครั้งต่อไป
 ๔. ส่งเสริมให้สภาวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการดำเนินงานวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการ

- ในอนาคต ท่านมีแนวทางการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใด
 ๑. เปิดโอกาสให้คณะกรรมการจากสภาวัฒนธรรมร่วมเป็นคณะทำงานในการดำเนิน โครงการต่างๆ
 ๒. ให้สภาวัฒนธรรมจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ของชุมชน
 ๓. ส่งเสริมให้สภาวัฒนธรรมเข้ามามีบทบาทในการวางแผนการดำเนินงานทางวัฒนธรรม
 ๔. ให้สภาวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่สำคัญของท้องถิ่น

- ท่านอยากให้ สวช. สร้างให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างท่านกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง
 ๑. ต้องการให้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติให้ความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้การทำงานร่วมกับเครือข่ายทางวัฒนธรรมบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการทำงานร่วมกับเครือข่าย งบประมาณเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรมสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี
 ๒. ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในด้านประเพณีและวัฒนธรรม หรือการจัดกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวัฒนธรรม
 ๓. ส่งเสริมให้สภาวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการต่างๆ ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ